

IGMR – ED. III. TYPICA

VŠEOBECNÉ SMERNICE RÍMSKEHO MISÁLU

- Pracovný materiál LK KBS predložený na pripomienkovanie na zasadnutí tejto komisie a celoslovenskom liturgickom dni vo Svite 18. a 19. septembra 2001 možno použiť len pre vnútornú potrebu*
- nie je určený na publikovanie.*
 - Publikovanie bude možné až po pripomienkovaní textov biskupmi Slovenska.*

Daniel Dian, člen Liturgickej komisie Konferencie biskupov Slovenska

IGMR – ED. III. TYPICA

VŠEOBECNÉ SMERNICE RÍMSKEHO MISÁLU

ÚVOD

I. Keď Kristus Pán chcel so svojimi učeníkmi sláviť veľkonočnú večeru, pri ktorej ustanovil obeť svojho tela a krvi, rozkázal pripraviť veľké zariadené večeradlo (Lk 22, 12). Tento príkaz Cirkev vždy vzťahovala aj na seba, keď určovala predpisy o duchovnej príprave ľudu, o miestach, obradoch a textoch na slávenie najsvätejšej Eucharistie. Podobne i terajšie predpisy, vypracované v intenciách Druhého vatikánskeho všeobecného koncilu, ako aj nový misál, ktorý bude odteraz používať Cirkev rímskeho obradu pri slávení svätej omše, to sú nové dôkazy starostlivosti Cirkvi, jej viery a stálej lásky voči vznešenému eucharistickému tajomstvu a súčasne dosvedčujú aj jej nepretržitú a súvislú tradíciu, hoci sa zaviedli aj niektoré nové prvky.

Svedectvo nezmenenej viery

2. Obetnú povahu svätej omše, ktorú v súhlase so všeobecnou cirkevnou tradíciou slávnostne vyhlásil Tridentský koncil¹, znova zdôraznil aj Druhý vatikánsky koncil, keď o omši vyriekol tieto významné slová: „Náš Spasiteľ pri Poslednej večeri ustanovil eucharistickú obeť svojho tela a krvi, aby ňou v priebehu vekov neprestajne pokračoval v obete kríža, kým on sám nepríde. Tak zveril Cirkvi, svojej milovanej neveste, pamiatku svojej smrti a svojho zmŕtvychvstania.“²

Čo takto učí koncil, vyjadrujú omšové texty. Veď v eucharistických modlitbách sa vhodne a presne vyjadruje náuka, ktorú **vynikajúco naznačuje táto myšlienka zo starodávneho Leoniánskeho sakramentára**: „Kedykoľvek slávime pamiatku tejto obety, koná sa dielo nášho vykúpenia.“³ Keď kňaz v týchto modlitbách koná spomienku (anamnézu), obracia sa k Bohu i v zastúpení všetkého ľudu, vzdáva Bohu vďaky a prináša živú a svätú obeť, čiže dar Cirkvi a obeť, ktorou Boh sám chcel byť uzmiernený,⁴ a prosí, aby Kristovo telo a krv boli obeťou, v ktorej má Otec zaľúbenie a celý svet spásu.⁵

Tak v novom misáli pravidlo modlitby Cirkvi zodpovedá odvekému pravidlu viery. Tým sa nám totiž prízvukuje, že obeť kríža a jej sviatosťné obnovenie vo svätej omši, ktorú Kristus Pán ustanovil pri Poslednej večeri a prikázal apoštolom konať na jeho pamiatku, je jedno a to isté, iba spôsob obetovania je odlišný. A preto omša je zároveň obeťou chvály, vďaky, zmierenia a zadosťučinenia.

¹ Trid. koncil, sesia XXII., 17. septembra 1562: Denz-Sch. 1738-1759.

² Porov. Dogmat. konšt. O Cirkvi, *Lumen gentium*, č. 3, 28; Dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 2, 4., 5.

³ Večerná omša na Pamiatku Pánovej večere, modlitba nad obetnými darmi. Porov. *Sacramentarium Veronense*, ed. Mohlberg, č. 93.

⁴ Porov. III. Eucharistická modlitba.

⁵ Porov. IV. Eucharistická modlitba.

3. Druhý vatikánsky koncil⁶ a iné rozhodnutia učiteľského úradu Cirkvi⁷ potvrdili obdivuhodné tajomstvo skutočnej Pánovej prítomnosti pod eucharistickými spôsobmi v tom istom zmysle a význame, ako to kázal veriť Tridentský koncil.⁸ Toto tajomstvo sa zdôrazňuje pri slávení svätej omše nielen samými slovami premenenia, ktorými sa Kristus stáva prítomný prepodstatnením (per transubstantiationem), ale aj výrazmi a prejavmi zvrchovanej úcty a poklony, ako sa to koná v eucharistickej liturgii. Preto sa kresťanský ľud nabáda, aby vo Štvrtok Pánovej večere a na slávnosť Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi osobitným spôsobom vzdával úctu a poklonu tejto obdivuhodnej Sviatosti.

4. Povaha služobného kňazstva, ktoré je vlastné kňazovi, pretože obetuje v zastúpení Krista a predsedá zhromaždeniu svätého ľudu, vysvitá v samom obrade z jeho prednostného miesta a úlohy. Náplň tejto úlohy sa vyjadruje a zreteľnejšie i obširnejšie vysvetľuje v prefácii omše svätenia krizmy vo Štvrtok Pánovej večere. V ten deň sa totiž pripomína ustanovenie kňazstva. V omšovej prefácii sa objasňuje udelenie kňazskej moci vkladaním rúk. Po vymenovaní jednotlivých úloh sa opisuje aj kňazská moc, ktorá je pokračovaním moci Krista, najvyššieho veľkňaza Nového zákona.

5. V povahe tejto kňazskej služby zračí sa v jasnom svetle aj čosi iné, veľmi závažné, t.j. kráľovské kňazstvo veriacich. Ich duchovná obeta sa završuje prostredníctvom služby **kňazov** v spojení s obetou Krista, jediného Prostredníka.⁹ Veď slávenie Eucharistie je úkonom celej Cirkvi. V tomto úkone každý koná iba to a všetko to, čo mu prináleží vzhľadom na jeho postavenie v Božom ľude. Tak sa stáva, že sa pri celebrowaní venuje väčšia pozornosť určitým úkonom, ktorým sa v minulosti preukazovala pozornosť menšia. Tento ľud je totiž ľudom Božím, ktorý Kristus získal svojou krvou. Pán ho zhromažďuje a živí svojím slovom. Je povoláný, aby Bohu predkladal prosby celej ľudskej rodiny. Za tajomstvo spásy vzdáva vďaka Kristovi, keď prináša jeho obetu. Konečne prijímaním Kristovho tela a krvi sa stmeluje v jedno. Tento ľud, hoci je svätý už svojím pôvodom, predsa ďalej neprestajne rastie vo svätosti vedomou, činnou a plodnou účasťou na eucharistickom tajomstve.¹⁰

Dôkazy nepretržitej tradície

6. Keď Druhý vatikánsky koncil vyhlásil zásady, podľa ktorých treba upraviť omšový poriadok, okrem iného prikázal aj to, aby sa obnovili niektoré obrady „podľa pôvodných ustanovení svätých Otcov“,¹¹ použil totiž tie isté slová ako svätý Pius V. v apoštolskom liste „Quo primum“, ktorým roku 1570 zverejnil tridentský misál. Táto slovná zhoda naznačuje, že oba rímske misály, hoci sú medzi nimi štyri storočia, obsahujú rovnakú a tú istú tradíciu. Ak zväzíme vnútorné prvky tejto tradície, zbadáme, že druhý misál veľmi šťastne a znamenite dopĺňa predchádzajúci.

7. V ťažkých dobách, keď bola uvedená do pochybnosti katolícka viera o obetnej povahe svätej omše, o služobnom kňazstve, o skutočnej a trvalej prítomnosti Kristovej pod

⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 7, 47.; Dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5, 18.

⁷ Porov. Pius XII., Enc. *Humani generis*, 12. augusta 1950: AAS 42 (1950) s. 570-571; Pavol VI., enc. *Mysterium fidei*, 3. septembra 1965: AAS 57 (1965) s. 762-769; Slávnostné vyznanie viery, 30. mája 1968, č. 24-26: AAS 60 (1968) s. 442-443; Posv. Kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 3f, 9: AAS 59 (1967) s. 543, 547.

⁸ Porov. Trid. koncil, sesia XIII., 11. októbra 1551: Denz-Sch. 1635-1661.

⁹ Porov. Druhý Vatik. koncil, dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 2.

¹⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 11.

¹¹ *Tamže*, č. 50.

eucharistickými spôsobmi, svätému Piovi V. predovšetkým záležalo na tom, aby zachoval vtedajšiu tradíciu, ktorú neprávom napádali, a preto v posvätných obradoch zaviedol iba nepatrné zmeny. A skutočne misál z roku 1570 sa iba málo odlišuje od prvého, vôbec kedy tlačou vydaného misála z roku 1474. Ten zasa verne reprodukuje misál z čias pápeža Inocenta III. Ani rukopisy (kódexy) vatikánskej knižnice, hoci prispeli k zlepšeniu niektorých výrazov, neumožnili pri skúmaní „starých a vierohodných autorov“ pokročiť ďalej ako po stredoveké liturgické komentáre.

8. Naproti tomu dnes nespočetné diela učencov obohatili tie „ustanovenia svätých Otcov“, ktorých sa pridrižovali zlepšovateľia misála Pia V. Po prvom vydaní sakramentára **nazvaného** Gregorianum roku 1571, častejšie vyšli tlačené kritické vydania starých rímskych a ambroziánskych sakramentárov i starobylé liturgické knihy španielske a galikánske, ktoré vyniesli na svetlo mnohé dovtedy neznáme modlitby, vynikajúce po duchovnej stránke.

Odkedy boli objavené toľké liturgické dokumenty, lepšie poznávame aj tradície prvých storočí z čias pred vznikom východného a západného obradu.

Okrem toho rozvoj patristických štúdií objasnil teológiu eucharistického tajomstva učením vynikajúcich starovekých Otcov, ako sú svätý Irenej, svätý Ambróz, svätý Cyril Jeruzalemský a svätý Ján Zlatoústý.

9. Preto „ustanovenia svätých Otcov“ nevyžadujú len zachovať to, čo nám odovzdali naši najbližší predchodcovia, ale aj pochopiť a hlbšie zväziť všetky minulé obdobia Cirkvi a všetky spôsoby, ktorými sa vyjadrovala jej jediná viera v takých odlišných formách občianskej kultúry, aké jestvovali v krajinách semitských, gréckych a latinských. Tento širší pohľad nám umožňuje vidieť, ako Duch Svätý pomáha Božiemu ľudu zachovať obdivuhodnú vernosť nezmeniteľnému pokladu viery aj popri veľkej rozmanitosti modlitieb a obradov.

Prispôsobenie novým pomerom

10. Nový misál nielen svedčí o lex orandi – pravidle modlitby rímskej Cirkvi a stráži poklad viery posledných cirkevných koncilov, ale zároveň znamená aj dôležitý krok dopredu v liturgickej tradícii.

Keď totiž Otcovia Druhého vatikánskeho koncilu preberali dogmatické rozhodnutia Tridentského koncilu, situácia vo svete, ku ktorému hovorili, bola celkom iná. Preto mohli dať pre pastoráciu také návrhy a úpravy, aké pred štyristo rokmi nebolo možné ani predvídať.

11. Už Tridentický koncil uznával veľký katechetický význam slávenia svätej omše. Nemohol však vyvodit' z toho všetky dôsledky pre praktický život. Mnohí vtedy prosili, aby pri slávení eucharistickej obety mohli používať ľudovú reč. Ako odpoveď na túto požiadavku koncil považoval za svoju povinnosť, vzhľadom na vtedajšie okolnosti, znova prízvukovať tradičnú náuku Cirkvi, podľa ktorej eucharistická obeta je predovšetkým úkonom samého Krista, a preto jej účinnosť nezávisí od spôsobu, ako sa na nej zúčastňujú veriaci. Preto rozhodne vyhlásil, i keď miernymi slovami: „Hoci omša obsahuje veľké poučenie pre veriaci ľud, predsa Otcovia nepovažujú za vhodné, aby sa všeobecne slávila v ľudovej reči.“¹² Za odsúdeniahodného vyhlásil toho, kto by tvrdil, že „treba zavrhnúť obrad rímskej Cirkvi, podľa ktorého sa časť kánona a slová premenenia vyslovujú ticho, alebo, že treba sláviť omšu v ľudovej reči.“¹³ Aj keď koncil vtedy zakázal používať v omši ľudovú reč, predsa nariadil, aby duchovní pastieri namiesto toho konali vhodnú katechézu: „Aby Kristove ovečky netrpeli hlad...“ koncil prikazuje pastierom a jednotlivým duchovným v pastorácii, aby pri slávení omše, či už sami alebo prostredníctvom iných, často vysvetľovali niečo z toho, čo sa číta v

¹² Trid. koncil, sesia XXII., doktrína o Najsv. obete omše, kap. 8: Denz-Sch. 1649.

¹³ *Tamže*, kap. 9: Denz-Sch. 1759.

omši, a medzi iným aby objasnili aj niektoré tajomstvo tejto presvätej obety, a to najmä v nedele a sviatky.¹⁴

12. Druhý vatikánsky koncil, ktorý sa zišiel preto, aby – podobne ako Tridentský koncil – prispôbil Cirkev potrebám jej apoštolského poslania v dnešných časoch, dôkladne si uvedomil poučný a pastoračný charakter posvätnéj liturgie.¹⁵ A keďže nikto z katolíkov nepopieral oprávnenosť a účinnosť posvätného obradu v latinskej reči, koncil mohol bez ťažkostí pripustiť, že „nezriedka môže byť pre ľud veľmi užitočné používať materinskú reč“, a dovolil používať reč ľudu.¹⁶ Oduševnenie, s akým všade prijali toto rozhodnutie, spôsobilo, že pod vedením biskupov a samej Apoštolskej stolice sa mohla zaviesť ľudová reč pri všetkých liturgických slávnostiach, na ktorých sa zúčastňuje ľud, aby veriaci plnšie chápali slávené tajomstvo.

13. Hoci používanie ľudovej reči v posvätnéj liturgii je len prostriedkom – i keď veľmi významným – na jasnejšie katechetické vysvetlenie sláveného tajomstva, predsa Druhý vatikánsky koncil pripomenul, že treba zachovávať niektoré nariadenia Tridentského koncilu, ktoré sa niekde nedodržiavali, ako napr. povinnosť konať homíliu v nedeľu a vo sviatok¹⁷ a možnosť vsunúť nejaké ponaučenie do samých posvätných obradov.¹⁸

Predovšetkým však Druhý vatikánsky koncil odporúčal „tú dokonalejšiu účasť na omši, ktorou po kňazovom prijímaní aj veriaci prijímajú Kristovo telo z tej istej obety“,¹⁹ čím pomohol uskutočniť aj iné želanie tridentských Otcov, a to, aby pre plnšiu účasť na svätej Eucharistii „veriaci, prítomní na svätej omši, prijímali Eucharistiu nielen duchovne, ale aj sviatostne“.²⁰

14. Z tých istých pohnútok a z toho istého pastoračného úsilia Druhý vatikánsky koncil mohol z nového hľadiska zväžiť ustanovenia Tridentského koncilu o prijímaní pod obidvoma spôsobmi. Pretože sa neuvádza do pochybnosti náuka o účinnosti prijímania Eucharistie len pod spôsobom chleba, dovolil v niektorých prípadoch prijímať pod obidvoma spôsobmi, a to preto, že jasnejšia forma sviatostného znaku poskytuje osobitnú možnosť hlbšie vniknúť do tajomstva, na ktorom sa veriaci zúčastňujú.²¹

15. Cirkev tak ostáva verná svojmu poslaniu, pretože ako učiteľka pravdy zachováva „staré“, t. j. poklad tradície, a zároveň plní svoju povinnosť tým, že zvažuje a múdro používa veci „nové“ (porov. Mt 13, 52).

Jedna časť nového misála vhodnejšie prispôbuje modlitby Cirkvi potrebám našich čias; také sú predovšetkým omše pri vysluhovaní sviatosti a svätenín a omše na rozličné príležitosti, v ktorých sa tradícia vhodne spája s novými prvkami. Zatiaľ čo viaceré liturgické texty, vybrané z najstaršej cirkevnej tradície a uvedené v mnohých vydaniach Rímskeho misála, zostali nezmenené, iné početné texty boli prispôbené dnešným požiadavkám a podmienkam, a ďalšie texty, ako modlitby za Cirkev, za laikov, za posvätenie ľudskej práce, za spoločenstvo všetkých národov, za niektoré potreby príznačné našej dobe, boli zasa zostavené úplne nanovo, pričom sa použili myšlienky a často aj výrazy z najnovších koncilových dokumentov.

¹⁴ *Tamže*, kap. 8: Denz-Sch. 1749.

¹⁵ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 33.

¹⁶ *Tamže*, č. 36.

¹⁷ *Tamže*, č. 52.

¹⁸ *Tamže*, č. 35, 3.

¹⁹ *Tamže*, č. 55.

²⁰ Trid. koncil, sesia XXII., doktrína o Najsv. obete omše, kap. 6: Denz-Sch. 1747.

²¹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 55.

Pri použití textov najstaršej tradície zaiste sa neurobila krivda tomuto úctyhodnému pokladu tým, že sa z ohľadu na terajšiu situáciu vo svete niektoré vety pozmenili, aby aj spôsob vyjadrovania bol v súlade s rečou dnešnej teológie a verne odzrkadľoval súčasný stav cirkevnej disciplíny. Preto boli pozmenené niektoré výrazy týkajúce sa hodnotenia a užívania pozemského dobra, ako aj výrazy, ktoré vyjadrujú nejaký vonkajší spôsob pokánia, používaný v iných obdobiach Cirkvi.

Predpisy Druhého vatikánskeho koncilu v mnohých bodoch teda doplnili a zdokonalili liturgické predpisy Tridentského koncilu. Vatikánsky koncil tak zavŕšil úsilie priviesť veriacich bližšie k posvätnnej liturgii. Toto úsilie trvalo už štyristo rokov a v poslednom čase k nemu prispelo najmä štúdium liturgie podporované svätým Píom X. a jeho nástupcami.

HLAVA I.

I. DÔLEŽITOSŤ A DÔSTOJNOSŤ SLÁVENIA EUCHARISTIE

16. Slávenie svätej omše, ako úkonu Krista a hierarchicky usporiadaného Božieho ľudu, je stredom celého kresťanského života tak pre všeobecnú Cirkev, ako aj pre miestne cirkevné spoločenstvo a pre každého veriaceho.²² V nej totiž vyvrchoľuje úkon, ktorým Boh posväcuje svet v Kristovi, v nej dosahuje vrchol bohoslužba, ktorú ľudia preukazujú Otcovi, keď sa mu klaňajú skrze Krista, Božieho Syna **v Duchu Svätom**.²³ Okrem toho v omši sa pripomínajú celý rok tajomstvá vykúpenia tak, že sa určitým spôsobom sprítomňujú.²⁴ Ostatné posvätné úkony a všetky skutky kresťanského života s omšou súvisia, z nej vyplývajú a k nej smerujú.²⁵

17. Preto veľmi záleží na tom, aby sa slávenie omše, Pánovej večere, usporiadalo tak, žeby sa **vysvätení** služobníci i veriaci zúčastnili na nej primerane svojmu postaveniu a plnšie získali ovocie,²⁶ pre ktoré Kristus Pán ustanovil eucharistickú obeť svojho tela a krvi, a zveril ju ako pamiatku svojho umučenia a zmŕtvychvstania svojej milovanej neveste, Cirkvi.²⁷

18. To sa vhodne uskutoční vtedy keď sa bude prihliadať na povahu a okolnosti každého **liturgického** zhromaždenia a slávenie svätej omše sa usporiada tak, aby viedlo k vedomej, činnej a plnej účasti veriacich, totiž k účasti tela i duše: s vrúcnou vierou, nádejou a láskou, akú si želá Cirkev, akú si vyžaduje sama povaha slávenia, na akú kresťanský ľud na základe krstu má právo a k akej je sviatosťou krstu zaviazaný.²⁸

19. Hoci sa niekedy nedá dosiahnuť taká prítomnosť a aktívna účasť veriacich, ktorá by jasnejšie vyjadrovala spoločenskú povahu liturgickej slávnosti,²⁹ eucharistická bohoslužba si predsa vždy zachováva svoju účinnosť a dôstojnosť, pretože je úkonom Krista a Cirkvi, kňaz v tomto úkone **plní svoju najdôležitejšiu službu** a vždy účinkuje pre spásu ľudu.

A preto sa mu vrelo odporúča, aby podľa možnosti, každodenne slávil eucharistickú obeť.³⁰

20. Keďže sa však slávenie Eucharistie, ako aj celá liturgia koná vonkajšími znakmi, ktorými sa viera živí, upevňuje a vyjadruje,³¹ treba veľmi starostlivo povyberať a usporiadať tie Cirkvou predkladané výrazové formy a prvky, ktoré s prihliadnutím na osobné a miestne okolnosti účinnejšie napomáhajú aktívnu a plnú účasť veriacich a lepšie zodpovedajú ich duchovnému dobru.

²² Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 41; Dogmat. konšt. O Cirkvi, *Lumen gentium*, č. 11; dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 2, 5,6; dekrét o pastorálnej službe biskupov v Cirkvi *Christus Dominus*, č. 30; dekrét o ekumenizme, *Unitatis redintegratio*, č. 15; Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 3 e, 6: AAS 59 (1967) s. 542, 544-545.

²³ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 10.

²⁴ Porov. *tamže*, č. 102.

²⁵ Porov. Druhý Vatik. koncil, dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5; Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 10.

²⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 14, 19, 26, 28, 30.

²⁷ Porov. *tamže*, č. 47.

²⁸ Porov. *tamže*, č. 14.

²⁹ Porov. *tamže*, č. 41.

³⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 13; *Kódex kánonického práva*, kán. 409.

³¹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 59.

21. Preto cieľom týchto smerníc je podať všeobecné zásady, ktorými sa má riadiť správne slávenie Eucharistie, a vysvetliť pravidlá, podľa ktorých majú prebiehať jednotlivé formy celebrovania.³²

22. Najväčšiu dôležitosť má slávenie Eucharistie v miestnej Cirkvi.

Diecézny biskup je teda hlavným vysluhovateľom Božích tajomstiev, ako aj správcom, zvel'ad'ovateľom a strážcom všetkého liturgického života sebe zverenej Cirkvi.³³ Tajomstvo Cirkvi sa zvlášť zjavuje v tých sláveniach, ktorým on predsedá, predovšetkým keď slávi Eucharistiu za účasti presbytéria, diakonov a ľudu. A preto takéto slávenie omše musí byť príkladom pre celú diecézu.

Je jeho úlohou, aby kňazi, diakoni a laici vždy dôkladnejšie chápali pravý význam obradov a liturgických textov, a tak boli vedení k činnej a plodnej účasti na slávení Eucharistie. Nakoniec nech dbá, aby sa zvyšovala dôstojnosť samotných slávení. Nech sa preto čo najviac stará o zvyšovanie krásy posvätných miest, hudby a umenia.

23. V týchto Všeobecných smerniciach a v Omšovom poriadku sa uvádzajú niektoré prispôsobenia a adaptácie, vhodné na to, aby predpisy o slávení plnšie zodpovedali duchu posvätnej liturgie a zvýšila sa aj jej pastoračná účinnosť.

24. Tieto prispôsobenia pozostávajú zväčša vo výbere nejakých obradov alebo textov, t.j. spevov, čítaní, modlitieb, výziev a gest, ktoré viac zodpovedajú potrebám, vzdelaniu a schopnostiam účastníkov a ponechávajú sa na celebrujúceho kňaza. Nech však kňaz pamätá, že má byť služobníkom posvätnej liturgie a nesmie nič na vlastnú päsť pri slávení omše pridať, vynechať alebo pozmeniť.³⁴

25. Okrem toho niektoré prispôsobenia odporúčané na svojom mieste v misáli, patria podľa Konštitúcie o posvätnej liturgii do kompetencie diecézneho biskupa alebo Konferencie biskupov.³⁵ (porov. č. 387, 391 – 395).

26. Pri väčších zmenách a adaptáciach, ktoré by sa mali zaviesť podľa tradícií a prirodzenosti národov a krajín v zmysle čl. 40 Konštitúcie o posvätnej liturgii, nech sa postupuje podľa inštrukcie „De Liturgia Romana et inculturatione“ (Rímska liturgia a inkulturácia)³⁶ ako je to vysvetlené ďalej (porov. č. 396 – 399).

³² Omše pre zvláštne príležitosti sa riadia týmito ustanoveniami: porov. Omše v zvláštnych spoločenstvách: Posv. kongr. obradov, inštr. *Actio pastoralis*, 15. mája 1969: AAS 61 (1969) s. 806-811; omše za účasti detí: *Directorium de Missis cum pueris*, 1. novembra 1973: AAS 66 (1974) s. 30-46; spojenie častí Liturgie hodín s omšou: *Všeobecné smernice Liturgie hodín*, č. 93-98; spojenie niektorých požehnaní a korunovacie obrazov Panny Márie s omšou: Rímsky rituál, *De Benedictionibus*, Praenotanda č. 28; *Ordo coronandi imaginem beatae Mariae Virginis*, č. 10 a 14.

³³ Porov. Druhý Vatik. koncil, dekrét o pastoraľnej službe biskupov v Cirkvi *Christus Dominus*, č. 15; porov. aj Konšt. O posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 41.

³⁴ Porov. Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 22.

³⁵ Porov. zvlášť Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 23, 25; Pavol VI., Ap. Konštitúcia *Missale Romanum*.

³⁶ Porov. Kongregácia o Božom kulte a disciplíne sviatostí, inštr. *Varietates legitimae*, 25. jan.1994: AAS 87 (1995), s. 288-314.

HLAVA II

STAVBA OMŠE, JEJ PRVKY A ČASTI

1. VŠEOBECNÁ STAVBA OMŠE

27. Pri svätej omši čiže pri Pánovej večeri sa zhromažďuje Boží ľud pod predsedníctvom kňaza, ktorý zastupuje osobu Krista, na slávenie pamiatky Pána čiže eucharistickej obety.³⁷ Preto o takomto miestnom zhromaždení svätej Cirkvi v plnej miere platí Kristovo prisľúbenie: "Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi" (Mt 18, 20). Veď pri slávení Omše, v ktorej sa bez prestania sprítomňuje obeta kríža,³⁸ Kristus je skutočne prítomný v zhromaždení zidenom v jeho mene, a to v osobe kňaza, vo svojom slove a najmä podstatne a opravdivo pod eucharistickými spôsobmi.³⁹

28. Omša sa skladá z dvoch častí : z liturgie slova a z **liturgie** Eucharistie, ktoré tak úzko súvisia, že tvoria jeden kultový úkon.⁴⁰ V omši sa pripravuje stôl jednak Božieho slova, jednak Kristovho Tela. Veriaci sa tu poučujú a živia.⁴¹ Niektoré obrady bohoslužbu otvárajú, iné ju zakončujú.

II. ROZLIČNÉ PRVKY OMŠE

Čítanie Božieho slova a jeho výklad

29. Keď sa v Cirkvi číta Sväté písmo, sám Boh hovorí k svojmu ľudu, a Kristus, prítomný vo svojom slove, ohlasuje Evanjelium.

Čítanie Božieho slova je dôležitým prvkom liturgie, a preto ho majú všetci počúvať s úctou. Hoci v čítaniach zo Svätého písma sa Božie slovo obracia na všetkých ľudí všetkých čias a hoci je im zrozumiteľné, jeho **väčšia zrozumiteľnosť** a účinnosť sa ešte **podporuje** živým výkladom, to jest homíliou, ktorá je časťou liturgického úkonu.⁴²

Modlitby a iné časti Omše, ktoré prináležia kňazovi

30. Medzi časťami liturgie určenými kňazovi prvé miesto zaberá Eucharistická modlitba, ktorá je vrcholom celej bohoslužby. Ďalej sú to modlitby: modlitba dňa, modlitba nad obetnými darmi a modlitba po prijímaní. Kňaz, ktorý v zastúpení Kristovej osoby predsedá zhromaždeniu, prednáša tieto modlitby Bohu v mene všetkého svätého ľudu, a v mene prítomných.⁴³ Preto sa právom menujú "predsedníckymi modlitbami" (orationes praesidentiales).

³⁷ Porov. Druhý Vatik. koncil, dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5; Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 33.

³⁸ Porov. Trid. koncil, sesia XXII., kap. 1; Pavol VI., *Slávnostné vyznanie viery*, 30. júna 1968, č. 24: AAS 60 (1968) s. 442.

³⁹ V Porov. Druhý Vatik. koncil, konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 7.; Pavol VI. enc. *Mysterium fidei*, 3. sept. 1965: AAS 57 (1965) s. 764; Posv. Kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 9: AAS 59 (1967) s. 547.

⁴⁰ Porov. Druhý Vatik. Koncil, konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 56; Posv. Kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 10: AAS 59 (1967) s. 547.

⁴¹ Porov. Druhý Vatik. Koncil, konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 48, 51; dogmat. konšt. O Božom zjavení. *Dei verbum*, č. 21; dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 4.

⁴² Porov. Druh vatic. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 7, 33, 52.

⁴³ Porov. Druh vatic. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 7, 33.

31. Kňazovi v úlohe predsedu zhromaždenia patrí ešte povedať primerané výzvy a úvodné i záverečné slová, predvídané v samom obrade. **Kde to rubriky stanovujú, môže celebrant tieto výzvy primerane prispôbiť, aby zodpovedali chápaniu zúčastnených; kňaz má však dbať na to, aby vždy zachoval zmysel výzvy, ktorá sa v liturgickej knihe predkladá a nakrátko ju vyjadril.** Predsedajúci kňaz má ďalej ohlasovať Božie slovo, ako aj udeľovať záverečné požehnanie. Okrem toho môže celkom stručne uviesť veriacich do Omše dňa, **po úvodnom pozdrave a pred úkonom kajúcnosti:** do liturgie slova pred čítaniami a do Eucharistickej modlitby pred piesňou vďaky čiže prefáciou, **nikdy však nie vo vlastnej Eucharistickej modlitbe,** napokon niekoľkými slovami pred prepustením veriacich môže uzavrieť celý posvätný úkon.

32. Povaha „predsedníckych“ častí vyžaduje, aby ich kňaz predniesol jasne a nahlas a aby ich všetci pozorne počúvali.⁴⁴ Preto kým ich kňaz vyslovuje, nech sa nekonajú iné modlitby alebo spevy, nech umlknú aj organ a iné hudobné nástroje.

33. Kňaz prednáša modlitby **ako predsedajúci, v mene celej Cirkvi a celého zhromaždeného** spoločenstva, **niekedy však** iba vo svojom mene, aby svoju službu vykonal s väčšou pozornosťou a nábožnosťou. Tieto modlitby, **ktoré sú pred čítaním Evanjelia, pri príprave obetných darov, ako aj tie, ktoré sa uvádzajú pred a po kňazovom prijímaní, hovorí potichu.**

Iné texty vyskytujúce sa pri celebrowaní

34. Keďže slávenie svätej omše už svojou povahou má spoločenský ráz,⁴⁵ veľký význam majú dialógy medzi kňazom a **zhromaždenými veriacimi** ako aj zvolania (aklamácie),⁴⁶ nie sú totiž len vonkajšími znakmi spoločnej bohoslužby, ale umožňujú a uskutočňujú spojenie medzi kňazom a ľudom.

35. Zvolania a odpovede veriacich na kňazove pozdravy a modlitby predstavujú taký stupeň činnej účasti, že ich zhromaždení veriaci majú vykonať v každom druhu Omše, aby sa tak jasne vyjadrila a pestovala súčinnosť celého spoločenstva.⁴⁷

36. Aj iné časti, veľmi vhodné na prejavenie a podnietenie činnej účasti veriacich, sú pridelené celému **zvolanému** zhromaždeniu, najmä úkon kajúcnosti, vyznanie viery, modlitba veriacich a modlitba Pána.

37. Napokon z iných textov:

a) niektoré sú obradom alebo úkonom samým osebe ako oslavná pieseň (Glória), responzóriový žalm, Aleluja a verš pred Evanjeliom, oslava Trojsvätého (Sanktus), anamnetické zvolanie (po premenení), spev **po prijímaní;**

b) iné sprevádzajú nejaký obrad, ako úvodný spev, spev pri príprave obetných darov, pri lámaní chleba (Baránok Boží) a spev na prijímanie.

⁴⁴ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 14: AAS 59 (1967) s. 304.

⁴⁵ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26-27; Posv. Kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 3 d: AAS 59 (1967) s. 542.

⁴⁶ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 30.

⁴⁷ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 16 a: AAS 59 (1967) s. 305.

Spôsob prednesu rozličných textov

38. V textoch , ktoré má kňaz **alebo diakon**, buď **lektor**, buď všetci veriaci predniesť jasne a nahlas. Prednes má zodpovedať ich povahe: podľa toho, či ide o čítanie, o modlitbu, o výzvu, o aklamáciu alebo o spev. Má zodpovedať aj forme bohoslužby a slávnostnému rázu zhromaždenia. Okrem toho treba mať na zreteli aj charakter jednotlivých jazykov a národov.

Preto v nasledujúcich rubrikách a smerniciach výrazy „povedať“ alebo „predniesť“ treba rozumieť tak o speve, ako aj o recitácii podľa spomenutých zásad.

Dôležitosť spevu

39. Apoštol napomína veriacich kresťanov, ktorí sa schádzajú v očakávaní príchodu svojho Pána, aby spoločne spievali žalmy, hymny a duchovné piesne (porov. Kol 3,16). Spev je totiž znakom plesajúceho srdca (porov. Sk 2, 46). Preto svätý Augustín právom hovorí: „Kto miluje, ten spieva“⁴⁸, a už za starodávna sa stalo prísloviem: „Dva razy sa modlí, kto dobre spieva“.

40. Nech sa teda vysoko hodnotí. spev **pri slávení Omše** s prihliadaním na vlohy národov a na schopnosti jednotlivých **liturgických** zhromaždení. **Hoci nie je záväzné, napr. vo feriálnych Omšiach**, spievať vždy všetky texty, určené na spev, **treba dbať na to, aby sa nevynechával spev služobníkov a ľudu v sláveniach, ktoré sa uskutočňujú v nedele a v prikázané sviatky.**

Pri výbere textov, ktoré sa majú skutočne spievať, treba dať prednosť tým, ktoré sú dôležitejšie, a najmä tým, ktoré má spievať kňaz alebo diakon, či lektor s odpoveďami ľudu, alebo ktoré má predniesť kňaz spolu s ľudom.⁴⁹

41. Gregoriánsky spev nech má **popredné miesto, pred ostatnými rovnakej hodnosti, pretože je vlastný rímskej liturgii. Iné druhy posvätnéj hudby, predovšetkým polyfónia, sa vôbec nevyklúčujú, pokiaľ zodpovedajú duchu liturgického úkonu a napomáhajú účasť všetkých veriacich.**⁵⁰

Keďže sa však v určité dni častejšie stretajú veriaci z rozličných národov, je vhodné, aby títo veriaci v ľahších nápevoch vedeli po latinsky spievať spoločne aspoň niektoré časti omšového poriadku, najmä vyznanie viery a modlitbu Pána.⁵¹

Gestá a držanie tela

42. Je potrebné **zosúladiť gestá a držanie tela tak kňaza, diakona a posluhujúcich, ako aj ľudu, aby celé slávenie žiarilo dôstojnosťou a vznešenou jednoduchosťou, aby sa dosiahol pravý a úplný súlad rôznych jeho častí a povzbudilo sa spoločenstvo všetkých.**⁵² Preto bude potrebné dávať pozor, aby to, čo určuje liturgický zákon a tradičná prax Rímskeho obradu, viac slúžilo spoločnému duchovnému dobru Božieho ľudu, ako vlastným sklonom a úsudku.

⁴⁸ Sv. Augustín, *Homilia 336*, 1: PL 38, 1472.

⁴⁹ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 7,16: AAS 59 (1967) s. 302, 305.

⁵⁰ Porov. Druhý vatik. koncil, Konšt. .o posv. liturgii, *Sacrosanctum Concilium*, č. 116: porov. aj tamže, č. 30.

⁵¹ Porov. Druhý vatik. koncil, Konšt. .o posv. liturgii, *Sacrosanctum Concilium*, č. 54: porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter ekumenici*, 26. sept. 1964, č. 90: AAS 56 (1964) s. 897; inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967 č. 47: AAS 59 (1967) s. 314.

⁵² Porov. Druhý vat. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 34: porov. tiež č. 21.

Rovnaké držanie tela, ktoré majú zachovávať všetci zúčastnení je znakom **jednoty údov kresťanského spoločenstva, zhromaždených na svätú Liturgiu**, lebo vyjadruje a podporuje zmýšľanie a city ducha **zúčastnených**.⁵³

43. Veriaci nech stoja od začiatku úvodného spevu alebo keď prichádza kňaz k oltáru až do modlitby dňa vrátane; počas spevu Aleluja pred Evanjeliom a pri prednese Evanjelia, pri vyznaní viery a **pri** modlitbe veriacich; **ako aj od výzvy Modlite sa bratia pred modlitbou** nad obetnými darmi až do konca Omše, okrem nižšie uvedených častí.

Sedieť sa má cez čítania pred Evanjeliom a cez medzispiev, pri homílii a kým sa pripravujú obetné dary, ako aj vtedy, keď sa chce po prijímaní zachovať posvätné ticho.

Pri premenení si však veriaci majú kľaknúť, ak im v tom neprekáža **zdravotný stav, alebo** nedostatok miesta, veľký počet prítomných alebo iné závažné príčiny. **Tí však, čo nekľacia počas premenenia, nech sa hlboko ukлонia, keď si kňaz pokľakne po premenení.**

Konferencia **biskupov** má však právo prispôbiť gestá a držanie tela, opísané v omšovom poriadku povahe a **rozumným** národným **zvyklostiam podľa noriem práva**.⁵⁴ Treba však dávať pozor; aby zodpovedali zmyslu a povahe jednotlivých častí Omše. **Kde je zvyk, že ľud po skončení zvolania Svätý až do konca Eucharistickej modlitby zostáva kľacať, chvályhodne sa môže zachovať.**

Aby sa dosiahla jednota v pohyboch a držaní tela **počas toho istého slávenia**, veriaci nech poslúchnu pokyny, ktoré pri bohoslužbe dáva diakon, **alebo iný laik alebo kňaz, podľa toho ako to stanovujú liturgické knihy.**

44. Ku gestám sa rátajú aj úkony a **sprievody**, keď kňaz **s diakonom a posluhujúcimi** prichádza k oltáru; **keď diakon pred ohlasovaním Evanjelia prináša k ambóne Evanjeliár alebo Knihu evanjelií; keď veriaci prinášajú obetné dary** a pristupujú k sv. prijímaniu. Sluší sa, aby tieto úkony a **sprievody** boli dôstojné, možno ich sprevádzať patričnými spevmi podľa smerníc pre jednotlivé úkony.

Posvätné ticho

45. V patričnom čase treba zachovať, ako súčasť bohoslužby, aj posvätné ticho.⁵⁵ Jeho ráz závisí od toho, v ktorom bode liturgickej slávnosti sa zachováva. Pri úkone kajúcnosti a po výzve na modlitbu, chvíľa ticha napomáha sústredene sa vnoriť do seba; po čítaniach alebo po homílii pomáha veriacim rozjímať o tom, čo počuli; po prijímaní umožňuje vnútornú modlitbu chvály a vdakyvzdania.

Už pred vlastným slávením Omše je chvályhodné zachovať posvätné ticho v kostole, sakristii a priláhlých priestoroch, aby sa všetci nábožne a náležite pripravili na slávenie posvätného úkonu.

III . JEDNOTLIVÉ ČASTI SVÄTEJ OMŠE

A) ÚVODNÉ OBRADY

⁵³ Porov. . Druhý vat. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 30.

⁵⁴ Porov. tamže č. 39: porov. Kongregácia o Božom kulte a disciplíne sviatostí, inštr. *Varietates legitima*, 25. jan.1994, č. 41: AAS 87 (1995), s. 304.

⁵⁵ Porov. Druhý vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 30; Posv.kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 17: AAS 59 (1967), s. 305.

46. Úkony pred Liturgiou slova, čiže úvodný spev, pozdrav, úkon kajúcnosti, vzývanie Pána (Kyrie), oslavná pieseň (Glória) a modlitba dňa majú povahu začiatku, úvodu a prípravy.

Ich úlohou je utvoriť spoločenstvo zo zhromaždených veriacich a správne ich pripraviť na počúvanie Božieho slova a na dôstojné slávenie Eucharistie.

V niektorých sláveniach, ktoré sa spájajú s Omšou podľa smerníc liturgických kníh, sa vynechávajú úvodné obrady alebo sa vykonávajú osobitným spôsobom.

Úvodný spev

47. Keď sa ľud zišiel a prichádza kňaz s **diakonom a posluhujúcimi**, začína sa spievať úvodný spev. Tento spev otvára slávenie bohoslužby, utužuje jednotu zhromaždených, ich myseľ uvádza do tajomstva liturgického obdobia alebo slávnosti a sprevádza prichádzajúceho kňaza a jeho asistenciu.

48. Úvodný spev spieva zbor spevákov striedavo s ľudom, alebo kantor s ľudom, alebo sám ľud, alebo sám zbor. Možno spievať antifónu s príslušným žalmom z Rímskeho graduála alebo z Jednoduchého graduála, alebo to môže byť aj iný spev primeraný posvätnému úkonu, liturgickej povahe dňa alebo obdobia. Text tohto spevu schvaľuje Konferencia **biskupov**.⁵⁶

Ak sa pri príchode kňaza nespieva, recitujú antifónu uvedenú v Misáli alebo veriaci, alebo niektorí z nich, alebo lektor. Ak ho nikto nerecituje, sám kňaz **ho môže upraviť aj na spôsob úvodného napomenutia (porov. č. 31).**

Pozdravenie oltára a zhromaždeného ľudu

49. Keď kňaz, **diakoni a posluhujúci** prišli do presbytéria, **pozdravia oltár hlbokým úklonom.**

Potom na znak úcty kňaz a diakon oltár pobožkajú; a kňaz môže **križ a oltár incenzovať.**

50. Po úvodnom speve, **kňaz stojac pri sedadle** žehná sa znakom **križa spolu s celým zhromaždením; potom** kňaz pozdravom oznamuje zhromaždenému spoločenstvu Pánovu prítomnosť. Týmto pozdravom a odpoveďou ľudu sa vyjadruje tajomstvo zhromaždenej Cirkvi.

Po pozdravení ľudu môže kňaz, **alebo diakon, alebo iný posluhujúci** krátko uviesť veriacich do Omše dňa.

Úkon kajúcnosti

51. Potom kňaz vyzve všetkých na úkon kajúcnosti. **Po krátkej pauze ticha** celé spoločenstvo vykoná **formulou všeobecného vyznania hriechov** a kňaz ho zakončí **rozhréšením, ktoré však nemá účinok sviatosti pokánia.**

V nedeľu, najmä vo veľkonočnom čase, miesto obvyklého úkonu kajúcnosti, sa môže kedykoľvek uskutočniť požehnanie vody a pokropenie na pamiatku krstu.⁵⁷

Vzývanie Pána – Kyrie, eleison

⁵⁶ Porov. JÁN PAVOL II., Apoštolský list *Dies Domini*, 31. mája 1998, č. 50: AAS 90 (1998) s. 745.

⁵⁷ Porov. infra RÍMSKY MISÁL, Rím 2001, s. 2**.

52. Po úkone kajúcnosti nasleduje **vždy** vzývanie Pána Pane zmiluj sa, ak už nebolo v samom úkone kajúcnosti. Keďže je to spev, ktorým veriaci volajú k Pánovi a prosia ho o milosrdenstvo, spravidla ho spievajú všetci, čiže má na ňom účasť ľud i zbor alebo kantor.

Každé zvolanie sa opakuje spravidla dvakrát, **nevyučuje sa však väčší počet**, podľa požiadavky rozličných jazykov ako aj hudobného umenia, alebo nejakých iných okolností. **Keď sa vzývanie Pána spieva ako súčasť úkonu kajúcnosti, môže sa vsunúť pred jednotlivé zvolania „tropus“.**

Oslavná pieseň – Glória

53. Oslavná pieseň Glória je prastarý a ctihodný hymnus. Ňou Cirkev, zhromaždená v Duchu Svätom, oslavuje Boha Otca a Baránka a vzýva ho. **Text tohto hymnu sa nemôže zameniť s iným. Začína ho kňaz, alebo ak je to vhodné kantor, alebo zbor.** Spieva ju celé zhromaždenie súčasne, alebo ľud striedavo so zborom, alebo sám zbor. Ak sa nespieva, majú ju recitovať všetci spolu alebo **si dva chóry navzájom odpovedajú.**

Spieva sa alebo sa recituje v nedele okrem adventných a pôstnych, na slávnosti a sviatky, ako aj pri osobitných slávnostnejších bohoslužbách.

Modlitba dňa - Kolekta

54. Potom kňaz vyzve ľud na modlitbu. Všetci spolu s ním chvíľku mlčia, aby si uvedomili, že stoja pred Bohom, a aby si v mysli mohli zhrnúť svoje prosby. Potom kňaz prednesie modlitbu dňa, ktorá sa môže nazývať "kolekta", **ňou sa vyjadruje povaha bohoslužby. Podľa pradávnej tradície Cirkvi, modlitba sa spravidla** obracia k Bohu Otcovi skrze Krista v Duchu Svätom⁵⁸ **a končí sa trojičným, to znamená dlhším záverom, týmto spôsobom:**

ak sa obracia k Otcovi: Skrze nášho Pána Ježiša Krista, tvojho Syna, ktorý je Boh a s tebou žije a kraluje v jednote s Duchom Svätým po všetky veky vekov;

ak sa obracia k Otcovi, ale na konci sa v nej spomína Syn: Lebo on je Boh a s tebou žije a kraluje v jednote s Duchom Svätým po všetky veky vekov;

ak sa obracia k Synovi: Lebo ty si Boh a žiješ a kraluješ s Bohom Otcom v jednote s Duchom Svätým po všetky veky vekov.

Ľud sa pripája k modlitbe a zvolaním Amen si ju osvojuje.

V Omši sa prednáša vždy len jediná modlitba dňa.

B) LITURGIA SLOVA

55. Hlavnú časť liturgie slova tvoria čítania zo Svätého písma s medzispievami. Homília, vyznanie viery a spoločná modlitba čiže modlitba veriacich ju rozvíjajú a zakončujú. V čítaniach, ktoré potom vysvetľuje homília, Boh hovorí k svojmu ľudu,⁵⁹ zjavuje tajomstvo vykúpenia a spásy a poskytuje duchovný pokrm. Ba vo svojom slove je sám Kristus prítomný uprostred veriacich.⁶⁰ Toto Božie slovo si ľud osvojuje **posvätným tichom** a spevmi a vnútorný súhlas s ním vyjadruje **aj** vyznaním viery. Napokon ľud, posilnený Božím slovom, v modlitbe veriacich prednáša svoje prosby za potreby celej Cirkvi a za spásu sveta.

Posvätné ticho

⁵⁸ Porov. TERTULIÁN, *Adversus Marcionem*; IV, 9: PL 2, 376 A: ORIGENES, *Disputatio cum Heraclida*, č. 4, 24: SC 67, s. 62; *Statuta Concilii Hipponensis Breviata*, 21: CCSL 149, s. 39

⁵⁹ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 33.

⁶⁰ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 7.

56. Liturgia slova nech sa slávi tak, aby napomáhala meditáciu, preto rozhodne sa treba vyvarovať každej forme náhlenia, ktoré prekáža sústredeniu sa. Na to sú vhodné aj krátke chvíle posvätného ticha prispôbené zhromaždenému spoločenstvu. V tichu sa pôsobením Ducha Svätého Božie Slovo srdcom prijíma a odpoveď sa pripravuje modlitbou. Tieto chvíle posvätného ticha sa vhodne môžu zachovať po prvom a druhom čítaní a napokon po skončení homílie.

Biblické čítania

57. V čítaniach sa veriacim pripravuje stôl Božieho slova a otvárajú sa im biblické poklady.⁶¹ Je lepšie tak zachovať usporiadanie biblických čítaní, aby zobrazovalo jednotu oboch Zákonov a dejín spásy; nie je dovolené čítania a rezponzóriový žalm, ktoré obsahujú Božie slovo, zamieňať inými nebiblickými textami.⁶²

58. V slávení Omše s ľudom, čítania sa majú vždy prednášať z ambóny.

59. Povinnosť prednášať čítania podľa tradície nie je predsednícka, ale služobná. Čítania preto prednáša lektor, Evanjelium však zvestuje diakon alebo iný kňaz. Ak však nie je prítomný diakon alebo iný kňaz, číta Evanjelium sám celebrujúci kňaz; aj keď chýba iný schopný lektor, celebrujúci kňaz prednáša aj ostatné čítania.

Po jednotlivých čítaniach, ten, čo číta, prednesie aklamáciu na ktorú zhromaždený ľud odpoveďou vzdá česť Božiemu slovu, ktoré prijal s vierou a vd'ácným duchom.

60. Čítanie Evanjelia je vrcholom liturgie slova. Sama liturgia učí, že čítaniu Evanjelia patrí tá najväčšia úcta. Veď v porovnaní s ostatnými čítaniami ho vyznačuje osobitnou poctou, a to jednak tým, že na jeho ohlasovanie určuje služobníka, ktorý sa na vykonanie služby pripravuje modlitbou a požehnaním, jednak tým, že veriaci stoja a aklamáciami uznávajú a hlásajú, že Kristus je medzi nimi a k nim hovorí, že sa Evanjeliáru preukazuje osobitná úcta

Responzóriový žalm

61. Po prvom čítaní nasleduje responzóriový žalm, ktorý je integrálnou časťou liturgie slova a zjavne sa ukazuje veľký liturgický a pastoračný moment tým, že napomáha rozjímanie o Božom slove.

Responzóriový žalm nech zodpovedá každému jednému čítaniu a spravidla sa berie z Lekcionára

Je správne responzóriový žalm spievať, aspoň rezponzórium, ktoré prislúcha ľudu. Preto žalmista, čiže spevák žalmu, prednáša verše žalmu na ambóne alebo na inom vhodnom mieste. Celé zhromaždenie sedí a počúva, ba spravidla sa na ňom zúčastňuje spievaním rezponzória, ak sa žalm neprednáša súvisle, t.j. bez rezponzória. Aby však ľud mohol ľahšie zaspievať odpoveď na žalm, vybrali sa niektoré odpovede a žalmy na rozličné obdobia v roku a na rozličné druhy sviatkov, ktoré sa môžu použiť namiesto textu zodpovedajúceho čítaniu, keď sa žalm spieva. Ak sa žalm nemôže spievať, recituje sa spôsobom vhodnejším na podpora meditácie Božieho slova.

⁶¹ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 51.

⁶² Porov. Ján Pavol II., Apošt. list *Vicesimus quintus annus*, 4. dec 1988, č. 13: AAS 81 (1989) s. 910.

Miesto žalmu vyznačeného v Lekcionári môže sa spievať aj responzóriom graduála z Rímskeho graduála, alebo responzóriový či alelujový žalm z Jednoduchého graduála, ako ich uvádzajú spomenuté knihy.

Zvolanie pred čítaním Evanjelia

62. Po čítaní, ktoré bezprostredne predchádza Evanjelium sa spieva Aleluja alebo iný spev určený rubrikami, ako to vyžaduje liturgické obdobie. Toto zvolanie určuje obrad či vlastný úkon, ktorým zhromaždenie veriacich prijíma Pána, ktorý bude k nemu hovoriť v Evanjeliu, aj ho pozdravuje a vyznáva svoju vieru spevom. Zbor alebo kantor predspevujú, všetci spievajú postojačky, a ak treba opakujú; verš však spieva zbor alebo kantor.

a) Aleluja sa spieva v každom období okrem pôstneho. Verše sa berú z Lekcionára alebo z Graduála.

b) V pôstnom období sa spieva miesto Aleluja verš pred Evanjeliom vyznačený v Lekcionári. Môže sa spievať aj iný žalm alebo traktus, ako sa nachádza v Graduáli.

63. Keď je pred Evanjeliom iba jedno čítanie :

a) v období, keď sa používa Aleluja možno vziať alelujový žalm alebo žalm a Aleluja so svojím veršom ;

b) v období, keď sa Aleluja nepoužíva, možno použiť žalm a verš pred Evanjeliom **alebo len žalm.**

c) Aleluja alebo verš pred Evanjeliom, ak sa nespieva, môže sa vynechať.

64. Sekvencia je okrem dní Veľkej noci a Turíc nezáväzná a spieva sa po Aleluja.

Homília

65. Homília je súčasťou liturgie a veľmi sa odporúča.⁶³ Je totiž nevyhnutná na zveľadenie kresťanského života. Má byť výkladom niektorého bodu Svätého Písma, ktoré sa číta alebo iného textu Ordinária alebo Propria Omše dňa so zreteľom na slávené tajomstvo alebo na osobitné potreby poslucháčov.⁶⁴

66. Homíliu má spravidla povedať sám celebrujúci kňaz alebo ju môže zveriť koncelebrujúcemu kňazovi alebo niekedy, ak je to vhodné, aj diakonovi, nikdy však nie laikovi.⁶⁵ V zvláštnych prípadoch a z náležitých dôvodov môže predniesť homíliu aj biskup alebo kňaz, ktorý je prítomný na slávení, aj keď nemôže koncelebrovať.

V nedele a prikázané sviatky **má byť** homília vo všetkých omšiach, ktoré sa slávia za účasti ľudu **a môže sa vynechať iba z vážnej príčiny**; odporúča sa aj v iných dňoch, najmä vo všedné dni Adventu, Pôstu a Veľkonočného obdobia, ako aj v iné sviatky a vtedy, keď sa zide v kostole viac ľudí.⁶⁶

Je vhodné po homílii zachovať krátku chvíľu posvätného ticha.

⁶³ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 52; porov. *Codex Iuris canonici*, can. 767 § 1.

⁶⁴ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26. sept. 1964, č. 54: AAS 56 (1964) s. 890.

⁶⁵ Porov *Codex Iuris canonici*, can. § 1; Pápežská komisia na autentické vysvetľovanie CIC, odpoveď na pochybnosť okolo can. 767 § 1: AAS 79 (1987) s. 1249; Medzidikasteriálna inštrukcia o niektorých otázkach okolo očakávanej spolupráce veriacich laikov v kňazskej službe, *Ecclesiae de mysterio*, 15. aug. 1997, čl. 3: AAS 89 (1997), s. 864.

⁶⁶ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26. sept. 1964, č. 53: AAS 56 (1964) s. 890.

Vyznanie viery – Krédo

67. Symbol čiže vyznanie viery vedie k tomu, aby **všetok zhromaždený ľud odpovedal na Božie slovo zvestované v čítaniach zo Svätého písma a vysvetlené v homílii, a aby prednášaním pravidla viery, formulou schválenou pre liturgické použitie, spomínal a vyznával veľké tajomstvá viery, prv ako by sa začalo ich slávenie v Eucharistii.**

68. Vyznanie viery **má spievať alebo** prednášať kňaz s ľudom v nedele a na slávnosti. Možno ho však odriekať aj pri slávnostnejších bohoslužbách.

Ak sa spieva **začína ho kňaz, alebo ak je vhodné, kantor alebo zbor, spievajú ho však všetci spolu, alebo ľud striedavo so zborom.**

Ak sa nespieva, recitujú ho všetci spolu alebo dva zbory si navzájom odpovedajú.

Modlitba veriacich

69. Vo všeobecnej modlitbe čiže v modlitbe veriacich ľud, **keď vierou prijal Božie slovo, nejakým spôsobom naň odpovedá a vykonáva krstnú úlohu svojho kňazstva, prináša Bohu prosby za spásu všetkých.** Treba, aby sa táto modlitba spravidla konala pri omšiach za účasti ľudu, a to tak, že sa prednášajú prosby za svätú Cirkev, za svetskú vrchnosť, za sužovaných rozličnými ťažkosťami, ako aj za všetkých ľudí a za spásu celého sveta.⁶⁷

70. Poradie prosieb je spravidla toto:

- a) za záujmy Cirkvi,
- b) za svetskú vrchnosť a za spásu sveta,
- c) za sužovaných ťažkosťami každého druhu,
- d) za **miestne** spoločenstvo.

Pri nejakej osobitnej slávnosti, ako je birmovanie, sobáš, pohreb, možno však v poradí úmyslov uprednostniť tie, ktoré sa vzťahujú na osobitnú príležitosť.

71. Modlitbu riadi celebrujúci kňaz **od sedadla. Sám ju** krátkym povzbudením **uvedie a tým vyzve** veriacich na modlitbu a sám ju modlitbou **zakončí. Úmysly, ktoré sa prednášajú, majú byť triezve, vytvorené s rozumnou slobodou a krátke, aby vyzdvihli prosby celého spoločenstva.**

Úmysly prednáša spravidla z ambóny alebo iného vhodného miesta diakon prípadne kantor, **alebo lektor, či veriaci laik.**⁶⁸

Ľud postojacky vyjadrí svoju prosbu alebo spoločným zvolaním po prednesení **jednotlivých** úmyslov, alebo tichou **modlitbou.**

C) LITURGIA EUCHARISTIE

72. Pri Poslednej večeri Kristus ustanovil obeť a veľkonočnú hostinu, ktorou sa v Cirkvi ustavične sprítomňuje obeť kríža, keď kňaz v zastúpení Krista Pána koná to isté, čo konal sám Pán a čo prikázal učeníkom robiť na svoju pamiatku.⁶⁹

⁶⁷ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. O posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 53.

⁶⁸ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26. sept.1964,n. 56: AAS 56 (1964) s. 890.

⁶⁹ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*,č. 47; Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 3 a, b: AAS 59 (1967) s. 540-541.

Kristus totiž vzal chlieb a kalich, vzdal vd'aky, rozlomil chlieb, dal učeníkom, hovoriac: Vezmite, jedzte, pite: toto je moje Telo, toto je kalich mojej Krvi. Toto robte na moju pamiatku. Preto Cirkev usporiadala celé slávenie eucharistickej liturgie tak, aby jej jednotlivé časti zodpovedali Kristovým slovám a úkonom, a to takto:

1) Pri príprave darov sa na oltár prináša chlieb a víno s vodou, čiže tie prvky , ktoré Kristus vzal do svojich rúk.

2) V Eucharistickej modlitbe sa vzdáva Bohu vd'aka za celé dielo spásy a obetované dary sa stávajú Kristovým Telom a Krvou.

3) V lámaní chleba a v prijímaní veriacich, **hoci mnohí, z jedného chleba** prijímajú Telo a Krv Pána tak isto, ako ich kedysi prijímali apoštoli z rúk samého Krista.

Príprava darov

73. Na začiatku eucharistickej liturgie sa k oltáru prinášajú dary, ktoré sa stanú Kristovým Telom a Krvou.

Predovšetkým sa pripraví oltár čiže stôl Pána, ktorý je stredom celej eucharistickej liturgie.⁷⁰ Položí sa naň korporál, purifikatórium, misál a kalich, ak sa nepripravuje pri stolíku.

Potom sa prinášajú obetné dary. Je chválibné, keď veriaci sami prinášajú chlieb a víno. Kňaz alebo diakon ich prevezme na vhodnom mieste, aby ich **priniesol k oltáru**. Hoci chlieb a víno, určené na bohoslužbu, veriaci už neprinášajú zo svojho ako kedysi, jednak obrad prinášania týchto darov si zachováva duchovnú silu a význam.

Možno prijať aj peniaze alebo iné dary pre chudobných alebo na kostol, ktoré veriaci prinášajú alebo ktoré sa vyberajú v kostole. Kladú sa na vhodné miesto mimo eucharistického stola.

74. Sprievod, v ktorom sa prinášajú obetné dary, sprevádza spev na obetovanie (porov. č. 37, b). Spieva sa aspoň dovedy, kým sa dary nepoložia na oltár. O tom, ako sa má spievať, platí to isté ako pri **úvodnom speve** (porov. č. 48). **Obrad na obetovanie môže vždy sprevádzať spev.**

75. Chlieb a víno kladie kňaz počas určených modlitieb. **Keď kňaz položí dary na oltár, môže ich okiadať, potom okiada kríž ako aj oltár**, aby sa naznačilo, že obeta Cirkvi a jej modlitba vystupujú ako vôňa kadidla pred Božiu tvár. **Potom môže diakon alebo iný posluhujúci** incenzovať kňaza **pre jeho posvätný úrad a ľud z dôvodu krstnej hodnosti.**

76. Potom si kňaz umýva ruky **na boku oltára**; týmto obradom sa naznačuje túžba po vnútornom očistení.

Modlitba nad obetnými darmi

77. Po položení obetných darov na oltár a po vykonaní sprievodných obradov kňaz vyzve veriacich, aby sa s ním modlili. Modlitba nad obetnými darmi uzaviera prípravu obetných darov a uvádza Eucharistickú modlitbu.

V Omši sa hovorí jediná modlitba nad obetnými darmi, ktorá sa zakončuje kratším záverom: Skrze Krista, nášho Pána; ak sa na jej konci spomína Syn: Lebo On žije a kraluje na veky vekov.

⁷⁰ Porov. Posv. kongr. obradov *Inter Oecumenici*, 26. sept.1964, č. 91: AAS 56 (1964) s. 898; Inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 24: AAS 59 (1967) s. 554.

Eucharistická modlitba

78. Teraz sa začína ústredná a vrcholná časť celej bohoslužby – Eucharistická modlitba, modlitba vzdávania vďaky a posvätenia. Kňaz vyzýva ľud, aby pozdvihol srdce k Pánovi modlitbou a vzdávaním vďaky a pridružuje si ho v modlitbe, ktorú v mene celého spoločenstva a skrze Ježiša Krista **vo Svätom Duchu** vysiela k Bohu Otcovi. Zmyslom tejto modlitby je, aby sa pri vyznávaní veľkých Božích skutkov a pri prinášaní obety celé zhromaždenie veriacich spojilo s Kristom.

79. Hlavné prvky, z ktorých sa skladá Eucharistická modlitba, možno rozdeliť takto:

a) Vzdávanie vďaky (vyjadruje ho najmä prefácia – pieseň vďaky): ním kňaz v mene všetkého svätého ľudu oslavuje Boha Otca a ďakuje mu za celé dielo spásy alebo za nejaký osobitný aspekt diela spásy, podľa dňa, sviatku alebo obdobia.

b) Zvolanie – Oslava Trojsvätého: ňou sa celé zhromaždenie pripája k nebeským zástupom a spieva Svätý. Toto zvolanie je súčasťou Eucharistickej modlitby a vyslovuje ho všetok ľud spolu s kňazom.

c) Epikléza: ňou Cirkev osobitnými výzvami prosí Božiu pomoc, aby boli posvätené obetné dary ľudu, čiže aby sa stali Kristovým Telom a Krvou, a aby nepoškvrnená obeť, ktorú veriaci majú prijať, bola im na spásu.

d) Opis ustanovenia Eucharistie a konsekrácia: slovami a úkonmi Krista sa koná obeta, ktorú Kristus ustanovil pri Poslednej večeri, keď pod spôsobmi chleba a vína, obetoval svoje Telo a Krv a dal ich za pokrm a nápoj apoštolom a prikázal im nepretržite sláviť toto tajomstvo.

e) Anamnéza: ňou Cirkev, plniac príkaz, ktorý prostredníctvom apoštolov dostala od Krista Pána koná pamiatku samého Krista a pripomína si jeho požehnané umučenie, slávne zmŕtvychvstanie a nanebovstúpenie.

f) Obetovanie: ním v spomínanej pamiatke Cirkev, a to najmä tá, ktorá je tu teraz zhromaždená, prináša v Duchu Svätom Otcovi nepoškvrnenú obeť.. Cirkev si však želá, aby veriaci prinášali nielen nepoškvrnenú obeť, ale aby vedeli obetovať aj samých seba,⁷¹ aby sa prostredníctvom Krista zo dňa na deň zdokonaľovali v spojení s Bohom a medzi sebou, a tak aby napokon Boh bol všetko vo všetkých.⁷²

g) Príhovory: nimi sa vyjadruje, že Eucharistia sa slávi v spoločenstve s celou Cirkvou, nebeskou i pozemskou, a že sa obeta koná za ňu a za všetkých jej členov, živých i mŕtvych, povolaných k účasti na vykúpení a k spásy získanej Telom a Krvou Krista.

h) Záverečná doxológia: ňou sa vyjadruje oslava Boha: ľud ju zvolaním **Amen** potvrdzuje a zakončuje.

Obrad prijímania

80. Keďže eucharistická slávnosť je veľkonočnou hostinou, je prospešné, aby podľa Pánovho príkazu veriaci dostatočne pripravení prijali jeho Telo a Krv ako duchovný pokrm. Na to poukazuje lámanie chleba a iné prípravné obrady, ktorými sa veriaci bezprostredne pripravujú na prijímanie.

⁷¹ Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 48.

⁷² Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 48; Dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5; porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 12: AAS 59 (1967) s. 548–549.

Modlitba Pána

81. V modlitbe Pána žiadame každodenný chlieb, ktorým sa kresťanom **predovšetkým** naznačuje eucharistický chlieb, a prosíme o očistenie od hriechov, aby sa sväté veci dávali naozaj svätým. Kňaz vyzve na modlitbu a všetci veriaci spolu s kňazom sa modlia modlitbu Pána; potom sám kňaz pripája embolizmus, ktorý ľud uzaviera doxológiou. Embolizmus rozvíja poslednú prosbu modlitby Pána; prosí, aby celé spoločenstvo veriacich bolo zbavené moci zla.

Výzva, vlastná modlitba Pána, embolizmus a doxológia, ktorou ho ľud zakončuje, sa spievajú alebo nahlas recitujú.

Obrad pokoja

82. Nasleduje obrad pokoja, ktorým **Cirkev vyprosuje** pokoj a jednotu **pre seba** a pre celú ľudskú rodinu a **veriaci si** prejavujú **cirkevné spoločenstvo a vzájomnú** lásku prv, ako **prijmú Sviatosť**.

Spôsob ako si **dávať znak** pokoja, nech ustália konferencie **biskupov** podľa povahy a zvykov príslušných národov. **Je však vhodné, aby každý naznačil znak pokoja trpezlivo iba najbližšie stojacim.**

Lámanie chleba

83. Kňaz láme eucharistický chlieb. Úkon lámania chleba, **ktorý** konal Kristus pri Poslednej večeri, dal v apoštolských časoch meno celej eucharistickej obete. Naznačuje, že mnohí **veriaci** sa stávajú jedným telom prijímaním z jedného chleba života, ktorým je Kristus. On **pre spásu sveta zomrel a vstal zmŕtvych**, (1 Kor 10,17). **Lámanie chleba sa začína po odovzdaní znaku pokoja a nech sa koná s príslušnou dôstojnosťou, nech sa však zbytočne nepreťahuje a nevenuje sa mu neprimeraný čas. Tento obrad je vyhradený kňazovi a diakonovi.**

Kým **kňaz láme chlieb a časť hostie vpustí do kalicha**, podľa zvyku spieva zbor alebo kantor, prípadne sa **aspoň** nahlas recituje Baránok Boží, pričom ľud na to odpovedá. **Zvolanie sprevádza lámanie chleba a môže sa opakovať viackrát až do skončenia obradu.** Posledný raz sa zakončí slovami daruj nám pokoj.

Sväté prijímanie – Communio

84. Kňaz sa tichou modlitbou pripravuje, aby s úžitkom prijal Kristovo Telo a Krv. To isté robia veriaci tichou modlitbou.

Potom kňaz ukáže veriacim eucharistický chlieb **nad paténou alebo nad kalichom** a pozýva ich na Kristovu hostinu. Zároveň však **predpísanými** slovami evanjelia si vzbudí spolu s veriacimi úkon pokory.

85. Veľmi sa žiada, aby veriaci prijímali Pánovo Telo z hostií premenených v tej istej omši, **tak ako je viazaný aj sám kňaz**, a aby v určených prípadoch mali účasť na kalichu. (Porov. č. 284) Tak sa aj znakmi lepšie vyjadrí, že prijímanie je účasťou na obete, ktorá sa práve koná.⁷³

⁷³ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 31, 32: AAS 59 (1967) s. 558 – 559; posv. Kongr. Pre disciplínu sviatostí, inštr. *Immensae caritatis*, 29. jan. 1973, č. 2: AAS 65 (1973) s. 267, 268.

86. Kým kňaz prijíma Sviatosť, začína sa spev na prijímanie. Tento spev má jednotou hlasov vyjadriť duchovnú jednotu prijímajúcich, prejavíť radosť srdca a viac **osvetliť „komunitárnu“ povahu sprievodu k prijatiu Eucharistie.** Spev sa pretiahne, dokiaľ sa **vysluhuje veriacim Sviatosť.**⁷⁴ Ak sa má však po prijímaní spievať hymnus, nech sa spev na prijímanie včas zakončí.

Treba dbať na to, aby aj speváci mohli pohodlne prijímať.

87. Pre spev na prijímanie sa môže použiť buď antifóna z Rímskeho graduála, buď so žalmom alebo len sama antifóna, alebo antifóna z Jednoduchého graduála, alebo iný vhodný spev schválený Konferenciou biskupov. Spieva buď sám zbor, buď zbor alebo kantor s ľuďmi.

Ak sa nespieva, **môžu recitovať** príslušnú antifónu z misála buď všetci veriaci, alebo niektorí z nich, alebo sám lektor. Ak ju nerecituje nikto, sám kňaz ju prednesie po svojom prijímaní, ale pred prijímaním veriacich.

88. Po rozdávaní prijímania kňaz a veriaci sa podľa okolností chvíľu v tichosti modlia. Keď sa uzná za dobré, celé zhromaždenie môže spievať **žalm alebo nejaký chválospev prípadne hymnus na poďakovanie.**

89. Na doplnenie prosieb Božieho ľudu ako aj na zakončenie celého obradu prijímania, kňaz prednesie modlitbu po prijímaní, v ktorej prosí o ovocie sláveného tajomstva.

V Omši sa hovorí jediná modlitba po prijímaní, ktorá sa zakončuje krátkym záverom, to je:

ak sa obracia k Otcovi: Skrze Krista, nášho Pána;

ak sa obracia k Otcovi, ale na konci sa v nej spomína Syn: Lebo on žije a kraluje na veky vekov;

ak sa obracia k Synovi: Lebo ty žiješ a kraluješ na veky vekov;

Ľud zvolaním Amen si modlitbu osvojí.

D) ZÁVEREČNÉ OBRADY

90. Záverečné obrady obsahujú:

a) krátke oznamy, ak sú potrebné

b) pozdrav a požehnanie kňaza, ktoré v niektoré dni a príležitosti sa obohacuje a vyjadruje modlitbou nad ľuďmi alebo inou slávnostnejšou formou;

c) Prepustenie ľudu diakonom alebo kňazom;

d) pobožkanie oltára kňazom a diakonom a potom hlboký úklon oltáru kňaza, diakona a ostatných posluhujúcich.

⁷⁴ Porov. Posv. Kongr. Pre sviatosti a Boží kult, Inštr. *Inaestimabile donum*, 3. apríla 1980. č. 9: AAS 72 (1980) s. 336.

HLAVA III

POVINNOSTI A SLUŽBY PRI OMŠI

91. Eucharistická celebrácia je úkon Krista a Cirkvi, ktorá je „sviatosťou jednoty“, totiž svätý ľud zjednotený a zoradený pod vedením biskupa. Preto prináleží celému Telu Cirkvi, robí ho zjavným a naň vplýva; jeho jednotlivých údov sa však týka rozličným spôsobom podľa rozdielnosti stavov, úloh a činnejši účasti.⁷⁵ Kresťanský ľud, ktorý je „vyvolený rod, kráľovské kňazstvo, svätý národ, jeho vlastný ľud“, tým vyjadruje svoje nepretržité a hierarchické usporiadanie.⁷⁶ Pri liturgických úkonoch nech každý, tak vysvätení služobníci, ako aj veriaci, ktorí zastávajú úrad alebo službu, konajú len to a všetko to, čo im prináleží.⁷⁷

I. O POVINNOSTIACH A SLUŽBÁCH VYSVÄTENÝCH OSÔB

92. Každé zákonité slávenie Eucharistie riadi biskup osobne alebo prostredníctvom kňazov, svojich pomocníkov.⁷⁸

Keď je biskup prítomný na omši, ktorá sa slávi za účasti ľudu, jemu **najviac patrí, aby slávil Eucharistiu** a pri slávení omše si pridružil kňazov **ako koncelebrantov**. Je to tak nielen preto, aby sa zvýšila vonkajšia slávnosť obradu, ale aby sa tým v plnšom svetle vyjadrilo tajomstvo Cirkvi, ktorá je sviatosťou jednoty.⁷⁹

Ak však biskup neslávi Eucharistiu, ale poveruje tým iného, vtedy je vhodné, aby **sám viedol liturgiu** slova s **náprsným krížom, štolou a pluvialom oblečeným na albe**, a na konci omše udelil požehnanie.⁸⁰

93. Aj kňaz, ktorý v Cirkvi z moci svätenia má právo v spoločenstve veriacich prinášať obetu ako Kristov zástupca,⁸¹ stojí na čele zideného veriaceho ľudu, predsedá pri jeho modlitbe, ohlasuje mu posolstvo spásy, spája sa s ľudom, keď skrze Krista v Duchu Svätom prináša obetu Bohu Otcovi, svojim bratom dáva chlieb večného života a sám má účasť na tom istom Chlebe. Keď teda slávi Eucharistiu, má dôstojne a pokorne slúžiť Bohu a ľuďom. Svojím správaním sa, ako aj vyslovovaním posvätných textov má pripomínať veriacim živú prítomnosť Krista.

94. Mocou prijatia sviatosnej vysviacky dostáva diakon po presbyterovi prvé miesto medzi tými, ktorí posluhujú pri eucharistickom slávení. Lebo posvätný rad diakonátu už od dávnych apoštolských čias si Cirkev veľmi ctíla.⁸² V omši má diakon svoju vlastnú úlohu: ohlasuje evanjelium a niekedy aj káže Božie slovo, ohlasuje úmysly pri spoločných modlitbách veriacich, pri príprave oltára a posluhuje pri slávení obety, veriacim rozdáva

⁷⁵ Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26.

⁷⁶ *Tamže*, č. 14.

⁷⁷ *Tamže*, č. 28.

⁷⁸ Porov. Dogmat. konšt. O Cirkvi, *Lumen gentium*, č. 26, 28; Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 42.

⁷⁹ Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 26.

⁸⁰ Porov. *Caeremoniale Episcoporum*, č. 175-186.

⁸¹ Porov. Dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 2; Dogmat. konšt. O Cirkvi, *Lumen gentium*, č. 28.

⁸² Porov. PAVOL VI., apošt. list *Sacrum diaconatus Ordinem*, 18. júna 1967: AAS 59(1967) 697-704; PONTIFICALE ROMANUM, *De ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconarum*, editio typica altera, 1989, č. 173.

Eucharistiou, najmä pod spôsobom vína, a prípadne dáva ľudu pokyny, aké gestá a postoje má zaujať celé zhromaždenie.

II. POVINNOSTI A SLUŽBY BOŽIEHO ĽUDU

95. Pri slávení omše veriaci tvoria sväté spoločenstvo, vykúpený ľud a kráľovské kňazstvo, aby vzdávali Bohu vďaky a obetovali nepoškvrnenú obeť nielen rukami kňaza, ale spolu s ním a naučili sa obetovať aj samých seba.⁸³ Nech sa to však snažia prejavovať hlbokým nábožným citom a láskou voči bratom zúčastneným na tej istej bohoslužbe.

Nech sa stránia akýchkoľvek osobitných záľub a nejednotnosti a nech stále pamätajú na to, že majú jediného Otca v nebi, a preto všetci sú si bratmi a sestrami.

96. Nech utvárajú jedno telo, či už počúvaním Božieho slova alebo účasťou na modlitbách a speve, predovšetkým však spoločným prinášaním obety a spoločnou účasťou na Pánovom stole. Táto jednota krásne vysvitá z gest a postojov tela, keď ich veriaci konajú spoločne.

97. Nech sa nezdráhajú s radosťou poslúžiť Božiemu ľudu, kedykoľvek sa od nich žiada, aby nejakou zvláštnou službou alebo úradom pomohli pri bohoslužbe.

III. OSOBITNÉ SLUŽBY

Služba ustanoveného akolytu a lektora

98. Akolyta je ustanovený, aby slúžil pri oltári a pomáhal kňazovi i diakonovi. Má na starosti hlavne prípravu oltára a posvätných nádob, **a ak je to naozaj potrebné**, aj vysluhovanie Eucharistie v mimoriadnom prípade.⁸⁴

V službe oltára má akolyta svoje vlastné úlohy, ktoré má aj sám plniť (porov. č. 187-193).

99. Lektor je ustanovený na prednes čítaní zo Svätého písma okrem evanjelia. Môže predniesť aj úmysly všeobecnej modlitby a – keď niet žalmistu – aj žalm medzi čítaniami. Lektor má určenú úlohu **(porov. č. 194-198) pri slávení Eucharistie** a plní ju aj vtedy, keď sú prítomní **vysvätení** posluhujúci.

Ostatné služby

100. Ak chýba ustanovený akolyta, môžu byť určení na službu oltára a na pomoc kňazovi a diakonovi laickí služobníci, aby nosili kríž, sviece, kadidlo, chlieb, víno, vodu a boli aj ustanovení ako mimoriadni vysluhovatelia svätého prijímania.⁸⁵

101. Ak chýba ustanovený lektor, treba určiť iných laikov na prednášanie čítaní Svätého písma, **dobre pripravených túto službu plniť dôstojne, vhodne a horlivo**, aby u veriacich pri počúvaní posvätných čítaní sa vznietila v srdci láska k Svätému písmu a živý záujem oň.⁸⁶

⁸³ Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 48; Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 31, 32: AAS 59 (1967) s. 548 – 549.

⁸⁴ Porov *Codex Iuris canonici*, can. 910 § 2 Medzidikasteriálna inštrukcia o niektorých otázkach okolo očakávanej spolupráce veriacich laikov v kňazskej službe, *Ecclesiae de mysterio*, 15. aug. 1997, čl. 8: AAS 89 (1997), s. 871.

⁸⁵ Porov. Posv. Kongr. Pre disciplínu sviatostí, inštr. *Immensae caritatis*, 29. jan. 1973, č. 1: AAS 65 (1973) s. 265-266.

102. Žalmistovi prislúcha úloha spievať žalm alebo iný biblický spev medzi čítaniami. Aby žalmista svoju úlohu mohol riadne zastat', má vedieť spievať žalmy a mať aj dobrý prednes a výslovnosť.

103. Medzi veriacimi má osobitné liturgické poslanie zbor spevákov (schola cantorum), ktorému náleží starať sa o časti jemu vlastné podľa rozličných druhov spevu a podnecovať veriacich k činnej účasti na speve.⁸⁷ Čo sa hovorí o zbore spevákov, platí podobne aj o ostatných hudobníkoch, najmä však o **organistovi**.

104. Je dobré mať kantora alebo dirigenta, ktorý by viedol a sprevádzal spev ľudu. Keď niet speváckeho zboru, kantor má úlohu viesť rozličné spevy s patričnou účasťou ľudu.⁸⁸

105. Liturgickú službu konajú aj:

a) sakristián, ktorý starostlivo pripravuje liturgické knihy, rúcha a ostatné, čo je potrebné ku sláveniu omše.

b) Komentátor, ktorý veriacim dáva **v prípade potreby krátke** vysvetlenie a úpravy aby ich uviedol do bohoslužby, aby ju lepšie porozumeli. Úpravy komentátora majú byť dôkladne pripravené, stručné a vecné. Pri plnení svojej úlohy komentátor stojí na vhodnom mieste pred veriacimi **ale nie na** ambone.

c) Zberatelia: v kostole robia zbierky na cirkevné ciele.

d) Uvádzači: v niektorých krajoch vítajú veriacich pri bráne kostola a uvádzajú ich na príslušné miesta. Okrem toho sa starajú o poriadok pri liturgických sprievodoch.

106. Je vhodné, aby **bol aspoň v katedrálach** a väčších chrámoch **kompetentný služobník – ceremonár**. Má sa starať o riadny priebeh bohoslužieb a o to, aby **vysvätení služobníci a veriaci** konali svoju službu dôstojne, presne a nábožne.

107. Pre liturgické služby, ktoré nie sú vlastné kňazom a diakonom a o ktorých sa hovorilo vyššie (č. 100–106) môže farár alebo správca kostola vybrať vhodných laikov a môžu byť im zverené liturgickým požehnaním a dočasným poverením. Čo sa týka úlohy posluhovať kňazovi pri oltári treba zachovať predpisy, ktoré dal biskup pre svoju diecézu.

IV. ROZDELENIE ÚLOH A PRÍPRAVA SLÁVENIA

108. Každý kňaz má vykonávať predsednícke úlohy vo všetkých častiach omše, okrem toho, čo je vlastné omši, ktorej sa zúčastňuje biskup (porov. č. 92).

109. Kde je viacero posluhujúcich, ktorí môžu konať tú istú službu alebo úrad, môžu si medzi sebou podeliť jednotlivé časti tej istej služby. Napr. Jeden diakon si môže vziať spevné časti, druhý diakon zasa službu pri oltári. Ak sú viaceré čítania, je dobré rozdeliť ich medzi viacerých lektorov. **Ale vôbec nie je vhodné, aby si viacerí medzi sebou rozdelili jeden článok slávenia: napr. aby jedno čítanie čítali dvaja, jeden za druhým, ak tu nejde o prednášanie Pašii.**

⁸⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 24.

⁸⁷ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 19: AAS 59 (1967) s. 306.

⁸⁸ Porov. *tamže*, č. 21: AAS 59 (1967) s. 306-307.

110. Ak pri omši za účasti ľudu je iba jeden posluhujúci, môže sám **vykonávať** rozličné služby.

111. Dôstojný priebeh každej liturgickej slávnosti vyžaduje, aby sa všetci vzájomným dorozumením **starostlivo na ňu pripravili podľa liturgických kníh**⁸⁹ tak po stránke liturgickej, ako aj pastoračnej a hudobnej. Túto prípravu riadi správca kostola. Nech však vypočuje aj veriacich vo veciach, ktoré sa ich priamo týkajú. **Iba kňazovi, ktorý predsedá sláveniu, prináleží rozhodovať o tom, na čo má právomoc.**

⁸⁹ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 22.

HLAVA IV.

ROZLIČNÉ FORMY SLÁVENIA SVÄTEJ OMŠE

112. Svojím významom zaiste najväčšiu prednosť má omša, ktorej predsedá biskup, obklopený svojím kňazstvom, s **diakonmi a laickými** posluhujúcimi⁹⁰, a na ktorej sa plne a činne zúčastňuje svätý Boží ľud. Tým sa totiž osobitným spôsobom prejavuje Cirkev.

V omši, ktorú slávi biskup, alebo ktorej predsedá, i keď neslávi Eucharistiu, treba zachovať predpisy, ktoré sú uvedené v knihe Ceromoniál biskupov.⁹¹

113. Veľký význam má aj omša za účasti niektorého spoločenstva, najmä farského, pretože v určitom čase a na určitom mieste sprítomňuje všeobecnú Cirkev. To platí predovšetkým o spoločnej nedeľnej bohoslužbe.⁹²

114. Medzi omšami, ktoré sa slúžia v niektorých spoločenstvách, má osobitné miesto konventuálna omša, ktorá je súčasťou každodenného officia, alebo omša, ktorá sa volá komunitnou. A hoci tieto omše nemajú nijakú osobitnú formu slávenia, predsa by sa patrilo, aby boli spievané, najmä pri plnej účasti všetkých členov spoločenstva – rehoľného alebo kanonického. A nech každý v nich koná službu podľa stupňa svojho svätenia alebo služobného postavenia. Patrí sa, aby v týchto omšiach podľa možnosti koncebrovali všetci kňazi, ktorí z pastoračných príčin nie sú povinní sláviť omšu osobitne. Okrem toho všetci kňazi tohto spoločenstva, ktorí sú z pastoračného dôvodu pre dobro veriacich povinní osobitne sláviť omšu, konventuálnu alebo omšu komunitnú môžu v ten deň koncebrovať.⁹³

Patrí sa, aby presbyteri, ktorí sa zúčastňujú slávenia, ak nie sú zo spravodlivej príčiny ospravedlnení, vykonávali úlohu vlastnú svojmu úradu a teda sa zúčastnili ako koncebranti oblečení v posvätných rúchach.

I. SVÄTÁ OMŠA ZA ÚČASTI ĽUDU

115. Pod pojmom „omša za účasti ľudu“ sa rozumie omša, ktorá sa slávi za aktívnej účasti veriacich. Je vhodné, aby sa podľa možnosti, najmä v nedele a prikázané sviatky, konala so spevom a s primeraným počtom posluhujúcich.⁹⁴ Možno ju však konať aj bez spevu a s jedným posluhujúcim.

116. V ktorejkoľvek forme slávenia omše, **ak je prítomný diakon, nech vykonáva** svoju službu. Patrí sa však, aby kňaz mal pri sebe akolytu, lektora a kantora. Ale obrad, ktorý sa tu opisuje, pripúšťa aj väčší počet posluhujúcich.

Čo treba pripraviť

117. Oltár treba prikryť aspoň jednou plachtou **bielej farby**. Na oltár alebo **vedľa** neho treba položiť **pri každom slávení** aspoň dva, alebo štyri, ba aj šesť svietnikov s rozžatými sviecami

⁹⁰ Porov. Druhý vatik. koncil, konšt. o posv. liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 41.

⁹¹ Porov. *Caeremoniale Episcoporum*, č. 119-186.

⁹² Porov. Druhý vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 42; Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 26: AAS 59 (1967) s. 555; Druhý vatik. koncil, Dogmat. konšt. O Cirkvi, *Lumen gentium*, č. 28; dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5.

⁹³ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 47: AAS 59 (1967) s. 565.

⁹⁴ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 26: AAS 59 (1967) s. 555; Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 16, 17: AAS 59 (1967) s. 305, 308.

predovšetkým keď sa slávi sv. omša nedeľná alebo prikázaného sviatku. Keď slávi omšu diecézny biskup, vtedy ich má byť sedem. Na oltári alebo blízko neho má byť umiestnený kríž s podobou ukrižovaného Krista. Svetníky a kríž **ozdobený podobou ukrižovaného Krista** možno priniest' k oltáru v sprievode na začiatku omše. Na oltár možno položiť **Evanjeliár**, ak sa nenesie pri vstupnom sprievode a ak je odlišný od knihy s inými čítaniami.

118. V presbytériu treba pripraviť:

- a) pri kňazovom sedadle: misál a podľa potreby spevník;
- b) na ambone: lekcionár;
- c) na stolíku: kalich, korporál, purifikatórium a podľa potreby palu, ďalej paténu a cibórium – ak sú potrebné – **chlieb** na prijímanie **predsedajúceho** kňaza, **pre diakona, pre posluhujúcich** a ľud, ampulky s vínom a vodou, ak ich neprinášajú sami veriaci na „obetovanie“..., paténu potrebnú pri podávaní prijímania veriacim a veci potrebné na umývanie rúk. Kalich sa **chvályhodne** zakryje veľom ktoré môže byť **vo farbe dňa alebo bielej farby**.

119. V sakristii treba pripraviť posvätné rúcha pre kňaza a posluhujúcich podľa rozličných foriem slávenia bohoslužby (porov. č. 339-344) pre kňaza, **diakona a iných** posluhujúcich:

- a) pre kňaza: albu, štólu a ornát;
- b) pre diakona: albu, štólu a dalmatiku, ktorá z vážnych príčin alebo pri menšom stupni slávnosti nemusí byť;
- c) pre **ostatných posluhujúcich**: alby alebo iné rúcha úradne schválené.⁹⁵

Všetci, ktorí si obliekajú albu, **pokiaľ to forma samotnej alby nenahrádza**, nech si opášu cingulum a založia humerál.

Keď sa vstup koná formou procesie, nesie sa aj Evanjeliár. Ak sa v nedele a vo sviatky používa kadidlo, nesie sa kadidelnica a lod'ka s tymiánom. V procesii treba niesť kríž a svetníky so zažatými sviecami.

A) OMŠA BEZ DIAKONA

Úvodné obrady

120. Keď je už ľud zhromaždený, kňaz a **posluhujúci**, oblečení v posvätných rúchach, idú k oltáru v tomto poradí:

- a) **turiferár** s dymiacou kadidelnicou, ak sa pri omši používa **incenz alebo** kadidlo;
- b) posluhujúci, ktorí nesú svetníky so **zažatými** sviecami a medzi nimi **akolyta alebo** iný posluhujúci, ktorý nesie kríž;
- c) akolyti a iní **posluhujúci**;
- d) lektor, ktorý môže niesť **trochu zdvihnutý Evanjeliár, ale nie lekcionár**;
- e) kňaz, ktorý bude sláviť omšu.

Ak sa používa kadidlo, kňaz pred odchodom k oltáru nasype do kadidelnice temian a **požehná ho znakom kríža, nič nehovoriac**.

121. Keď sprievod kráča k oltáru, spieva sa úvodný spev (porov. č. 47-48).

⁹⁵ Porov. Medzidikasteriálna inštrukcia o niektorých otázkach okolo očakávanej spolupráce veriacich laikov v kňazskej službe, *Ecclesiae de mysterio*, 15. aug. 1997, čl. 6: AAS 89 (1997), s. 869.

122. Keď prídu k oltáru, kňaz a **posluhujúci** mu vzdajú úctu hlbokým úklonom.

Kríž prinesený v sprievode **ozdobený podobou ukrižovaného Krista možno postaviť tak, aby bol oltárnym krížom. Kríž môže byť len jeden, ináč sa odloží.** Svetníky sa umiestnia **na oltár alebo vedľa neho.** Evanjeliár sa položí na oltár.

123. Kňaz **pristúpi** k oltáru a uctí si ho bozkom. Potom môže okiadať **kríž a oltár**, ktorý obíde dokola.

124. Keď to vykonal, ide k sedadlu. Po úvodnom speve všetci stoja a kňaz i veriaci sa prežehnajú **znakom kríža.** Kňaz hovorí V mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Ľud odpovie Amen.

Potom kňaz **obrátený** k ľudu rozopne ruky a pozdraví ľud jednou z uvedených formúl. Sám kňaz alebo **iný posluhujúci** na to súci môže uviesť veriacich do omše dňa. Nech to však urobí veľmi stručne.

125. Nasleduje úkon kajúcnosti. Potom sa spieva alebo hovorí vzývanie Pána podľa rubrik (porov.č. 52).

126. Keď je predpísaná oslavná pieseň (Glória), spieva sa alebo recituje (porov. 53).

127. Potom kňaz vyzve ľud na modlitbu, hovoriac so zopätými rukami : Modlime sa. A všetci sa spolu s kňazom v tichosti krátko modlia. Potom kňaz s rozpätými rukami prednesie modlitbu dňa a ľud na jej konci zvolá Amen.

Liturgia slova

128. Po modlitbe dňa si všetci sadnú. Kňaz môže niekoľkými slovami uviesť veriacich do liturgie slova. Lektor zatiaľ ide k ambone a prednesie prvé čítanie z lekciónára, ktorý tam treba položiť už pred omšou. Všetci počúvajú čítanie. Na konci **povie** lektor aklamáciu: **Počuli sme Božie slovo a všetci odpovedia: Bohu vd'aka.**

Po čítaní sa môže vhodne zachovať chvíľka ticha, aby prítomní mohli pouvažovať nad tým, čo počuli.

129. Po čítaní žalmista, alebo sám lektor prednesie verš žalmu a ľud zvyčajne povie príslušnú odpoveď.

130. Ak má byť pred evanjeliom ešte druhé čítanie, lektor ho **prednesie z ambony.** Všetci počúvajú a na konci **povedia aklamáciu, ako bolo povedané vyššie (č. 127).** **Potom sa vhodne môže zachovať chvíľka ticha.**

131. Potom všetci vstanú a spieva sa Aleluja alebo iný spev, ako si to vyžaduje liturgické obdobie (porov. č. 62-64).

132. Kým sa spieva Aleluja alebo iný spev, kňaz naloží do kadidelnice temian, ak sa používa kadidlo **a požehná ho.** Potom so zloženými rukami **hlboko** sklonený pred oltárom hovorí potichu Všemohúci Bože, očisť mi srdce.

133. Vezme **Evanjeliár**, ak je na oltári, a pristúpi k ambone. Pred ním idú laickí posluhujúci, ktorí môžu niesť kadidelnicu a sviece. **Evanjeliár nesie trocha pozdvihnutý. Stojaci sa obratia k ambone, aby tak prejavili osobnú úctu Kristovmu evanjeliu.**

134. Na ambone kňaz otvorí knihu a **so zloženými rukami** hovorí: Pán s vami. **Ľud odpovie: I s duchom tvojím**, potom Čítanie zo svätého evanjelia, pričom palcom poznačí znakom kríža knihu a seba na čele, na perách a na hrudi, **čo urobí aj všetci ostatní. Ľud odpovie zvolaním: Sláva tebe, Pane. Ak sa používa kadidlo, Kňaz** incenzuje knihu (porov. č. 276 – 277). **Potom prednáša evanjelium a na konci povie aklamáciu: Počuli sme slovo Pánovo, načo všetci odpovedia: Chvála tebe, Kriste. Kňaz** pobožká knihu a hovorí potichu Slová svätého evanjelia, nech zmyjú naše previnenia.

135. Ak niet lektora, sám kňaz z ambony prednesie všetky čítania a **žalm**. Keď sa používa kadidlo, pri ambone naloží do kadidelnice temian, **požehná ho a potom hlboko** sklonený hovorí Všemohúci Bože, očisť mi srdce.

136. Kňaz prednáša homíliu stojac pri sedadle alebo od ambony. **Po jej skončení sa vhodne môže zachovať chvíľu ticha.**

137. Vyznanie viery **spieva alebo hovorí** kňaz spolu s ľudom (porov. č. 68). **Všetci stoja**. Pri slovách **A vzal si telo...** všetci sa **hlboko** uklonia; na slávnosť Zvestovania, ako aj Narodenia Pána si kľaknú.

138. Po vyznaní viery kňaz stojí pri sedadle a vyzve veriacich k všeobecnej modlitbe. Potom diakon, kantor, lektor alebo niekto iný od ambony alebo z iného vhodného miesta **prednáša** ľudu úmysly a ľud **odpovedá prosbou**. Nakoniec kňaz uzavrie modlitbu s rozpätými rukami.

Liturgia Eucharistie

139. Po modlitbe veriacich **si všetci sadnú a ak sa koná procesia prinášania darov**, začne sa spev k príprave obetných darov (porov. č. 74).

Akolyta alebo iný laický posluhujúci položí na oltár korporál, purifikatórium, kalich, **palu** a misál.

140. Patrí sa, aby sa spoluúčasť veriacich prejavila prinášaním chleba a vína na eucharistickú obeť alebo aj iných darov na potreby kostola a pre chudobných.

Kňaz za pomoci **akolytu alebo iného posluhujúceho** prijíma dary veriacich. **Chlieb** a víno na eucharistickú obeť sa prinesú **celebrantovi, ktorý ich položí na oltár. Iné dary sa položia na patričné miesto** (porov. 73).

141. Kňaz pri oltári prevezme od posluhujúceho paténu s chlebom a, držiac ju obidvoma rukami trochu zdvihnutú nad oltárom, ticho hovorí: **Dobrorečíme Ti**, ... Potom paténu s chlebom položí na korporál.

142. Kňaz stojí na boku oltára, posluhovateľ mu podá ampulky. Kňaz vlieva do kalicha víno a trochu vody, pričom potichu hovorí: **Tajomstvo tejto vody** ... Potom sa vráti doprostred oltára, vezme kalich do obidvoch rúk, drží ho trochu zdvihnutý a hovorí stlmeným hlasom: **Dobrorečíme Ti**, ... Potom kalich položí na korporál a môže ho prikryť palou.

Ale ak sa pri príprave obetných darov nespieva ani nehraje organ, môže kňaz pri predkladaní chleba a vína nahlas predniesť formuly požehnania a ľud na ne odpovie: Zvelebený Boh naveky.

143. Keď kňaz položí kalich **na oltár, hlboko** sklonený hovorí potichu. Prijmi nás, Bože, v duchu pokorných.

144. Potom, **ak sa používa kadidlo**, kňaz **naloží do kadidelnice temian a okiadza** obetné dary, **kríž a oltár**. Posluhujúci **sa postaví na bok oltára a okiadza** kňaza, **napokon** ľud.

145. Po modlitbe Prijmi nás, Bože, v duchu pokorných alebo po incenzácii kňaz si na boku oltára umyje ruky a pritom hovorí potichu: **Pane, zmy zo mňa**. Vodu mu leje posluhujúci.

146. Potom sa **kňaz** vráti do stredu oltára a **obrátený** k ľudu rozopne a zopne ruky a vyzve ľud na modlitbu slovami Modlite sa, bratia a sestry, atď. **Ľud vstane a odpovedá Nech Pán prijme. Po odpovedi ľudu kňaz** s rozopnutými rukami hovorí modlitbu nad obetnými darmi. Na konci ľud zvolá Amen.

147. Teraz kňaz začne eucharistickú modlitbu. **Podľa rubriky vyberie jednu z tých, ktoré sa nachádzajú v Rímskom misáli alebo sú schválené Apoštolskou stolicou. Eucharistická modlitba si vyžaduje už zo svojej prirodzenosti, aby ju mocou vysviacky prednášal sám kňaz. Ľud zas sa ticho zjednocuje s kňazom vo viere a zapája sa určenými vstupmi do priebehu Eucharistickej modlitby. Sú to odpovede v dialógu prefácie, Sanctus, aklamácia po premenení a aklamácia Amen po záverečnej doxologii, ako aj iné aklamácie schválené Konferenciou biskupov a preskúmané Svätou stolicou.**

Je veľmi vhodné, aby kňaz prednášal spevom časti Eucharistickej modlitby, ktoré sú znotované.

148. Keď kňaz začína Eucharistickú modlitbu rozopne ruky **spieva alebo hovorí: Pán s vami. Ľud odpovedá: I s duchom tvojím.** Keď pokračuje: Hore srdcia, dvíha ruky. **Ľud odpovedá: Máme ich u Pána. Potom kňaz** s rozopnutými rukami pokračuje Vzdávajme vďaky Pánovi, Bohu nášmu. Ľud odpovie Je to dôstojné a správne. **Potom kňaz s rozopnutými rukami** pokračuje v prefácii. Keď ju **dokončí**, so zopnutými rukami spieva alebo nahlas hovorí spolu so **všetkými prítomnými Svätý** (porov. č. 79,b).

149. Kňaz pokračuje v eucharistickej modlitbe podľa rubriky, ako **sú uvedené** v jednotlivých eucharistických modlitbách.

Ak celebrujúci kňaz je biskupom, **v Modlitbách** po slovách **v jednote s tvojím služobníkom, naším pápežom M. dodá: a so mnou, tvojím nehodným služobníkom. Ale ak biskup** celebruje mimo svojej diecézy: po slovách **v jednote s tvojím služobníkom, naším pápežom M. dodá: a so mnou, tvojím nehodným služobníkom a s mojím bratom M., biskupom tejto Cirkvi M., alebo po slovách: nášho pápeža M. dodá: mňa, tvojho nehodného služobníka a môjho brata M., biskupa tejto Cirkvi M.**

Miestneho ordinára treba menovať touto formulou: v jednote s tvojím služobníkom, naším pápežom M., s naším biskupom (vikárom, prelátom, prefektom, opátom) M.

V eucharistickej modlitbe možno menovať aj pomocných a svätiacich biskupov, **ale nie iných azda prítomných biskupov**. Ak treba menovať viacerých, povie sa všeobecnou formulou: s naším biskupom M. a s jeho pomocnými biskupmi. V každej eucharistickej modlitbe treba uvedené formuly prispôbiť gramatickým pravidlám.

150. Krátko pred premenením posluhujúci podľa potreby zvončekom upozorní veriacich. Podľa miestnych zvykov možno zazvoniť pri obidvoch pozdvihovaniach.

Ak sa používa kadidlo, posluhujúci incenzuje, keď sa hostia a kalich po premenení ukazujú ľudu.

151. Po premenení kňaz povie: Hľa, tajomstvo viery a ľud prednesie aklamáciu, ktorá sa vyberie z predpísaných formúl.

Na konci eucharistickej modlitby kňaz vezme patenu s hostiou a kalich, obidva pozdvihne a sám prednáša doxológiu: **Skrze Krista. Na konci ľud zvolá: Amen. Potom kňaz položí patenu a kalich na korporál.**

152. Po skončení eucharistickej modlitby, kňaz so zopnutými rukami vyzve veriacich, aby sa pomodlili modlitbu Pána, a potom sa ju s rozopnutými rukami modlí spolu s ľudom.

153. Po modlitbe Pána kňaz s rozopnutými rukami sám hovorí embolizmus Prosíme ťa, Otče, zbav nás. Ľud ho zakončí zvolaním: Lebo tvoje je kráľovstvo.

154. Potom sa kňaz s rozopnutými rukami nahlas modlí Pane Ježišu Kriste, ty si povedal. Po skončení rozopne a znova zopne ruky a ohlasuje pritom pokoj slovami Pokoj Pánov nech je vždy s vami. Ľud odpovie I s duchom твоjím. Potom podľa okolností kňaz pridá Dajte si znak pokoja.

Kňaz môže dať znak pokoja **posluhujúcim, ale pritom vždy zostáva v presbytériu, aby sa nenarúšalo slávenie. Nech koná podobne, keď z rozumnej príčiny chce dať znak pokoja niekoľkým veriacim. A všetci si podľa ustanovení Konferencie biskupov prejavia navzájom pokoj, spoločenstvo a lásku. Keď sa dáva znak pokoja, môže sa povedať: Pokoj Pánov nech je vždy s tebou. Odpovedá sa: Amen.**

155. Potom kňaz vezme hostiu, láme ju nad paténou, čiastočku vpustí do kalicha a potichu hovorí: Telo a krv nášho Pána. Medzitým zbor a ľud spieva alebo hovorí Baránok Boží (porov. č. 83).

156. Teraz sa kňaz potichu a so zopnutými rukami modlí modlitbu k prijímaniu Pane Ježišu Kriste, Syn Boha živého alebo Pane Ježišu Kriste, nech mi prijatie.

157. Po tejto modlitbe kňaz pokľakne, vezme hostiu, drží ju trochu zdvihnutú nad paténou alebo nad kalichom a obrátený k ľudu hovorí Hľa, Baránok Boží a spolu s ľudom povie raz Pane, nie som hoden.

158. Potom kňaz obrátený k oltáru hovorí potichu Telo Kristovo nech ma zachová pre život večný a prijíma s úctou Kristovo telo. Potom vezme kalich a potichu hovorí Krv Kristova nech ma zachová pre život večný a s úctou prijíma Kristovu krv.

159. Medzitým čo kňaz prijíma Sviatosť, začína sa spev na prijímanie (porov. č. 86).

160. Potom kňaz vezme paténu alebo cibórium a pristúpi k prijímajúcim, ktorí zvyčajne prichádzajú procesiovo.

Nie je dovolené, aby si veriaci sami brali premenený chlieb ani posvätný kalich, tým menej, aby si podávali z ruky do ruky medzi sebou. Veriaci prijímajú pokľaciačky alebo postojačky podľa toho ako to ustanovila Konferencia biskupov. Ale keď prijímajú postojačky, odporúča sa, aby sa v smerniciach stanovil úkon patričnej úcty, ktorý konajú pred prijatím Sviatosti.

161. Ak sa prijímanie dáva iba pod spôsobom chleba, kňaz každému ukáže trochu zdvihnutú hostiu so slovami Telo Kristovo. Prijímajúci odpovie Amen a prijíma Sviatosť do úst alebo,

ak je dovolené, na ruku podľa ľubovôle. Prijímajúci prijme svätú hostiu hneď na mieste a celú ju zje.

Pri prijímaní pod obidvoma spôsobmi sa má zachovať obrad opísaný na príslušnom mieste (porov. č. 248-287).

162. V rozdávaní prijímania môžu kňazovi pomáhať iní práve prítomní kňazi. Ak však nie sú naporúdzi a počet prijímajúcich je veľmi veľký, kňaz si môže zavolať na pomoc mimoriadnych rozdávatel'ov, čiže akolytu riadne ustanoveného alebo aj iných veriacich k tomu určených podľa stanoveného poriadku.⁹⁶ V prípade nutnosti môže kňaz k tomuto úkonu ustanoviť vhodných veriacich.⁹⁷

Títo posluhujúci nech pristúpia k oltáru až potom, keď kňaz prijme eucharistiu a nech im kňaz vždy podá nádobu, v ktorej sú spôsoby Najsvätejšej Eucharistie na podávanie veriacim.

163. Po rozdaní prijímania kňaz hneď sám pri oltári prijme práve premenené víno, ktoré zostalo; premenené hostie, ktoré zostali buď prijme pri oltári alebo ich odnesie na miesto určené na uschovávanie Eucharistie.

Kňaz sa vráti k oltáru, pozbiera odrobinky, ak nejaké sú. Na boku oltára alebo na bočnom stolíku očistí paténu alebo cibórium nad kalichom. Potom purifikuje kalich a ticho hovorí Pane, čo sme prijali ústami, atď. Ak sa nádoby čistili na oltári, posluhujúci ich odnesie na stolík. Je dovolené ponechať nepurifikované nádoby, najmä ak ich je mnoho, na oltári alebo na stolíku a očistiť ich **hneď** po omši po prepustení ľudu. Majú byť však položené na korporáli a vhodne prikryté.

164. Po očistení nádob sa kňaz môže vrátiť k sedadlu. Za nejaký čas všetci môžu zachovať posvätné ticho alebo zaspievať nejaký chválospev alebo primeraný žalm (porov. č. 88).

165. Potom kňaz obrátený k ľudu od oltára **alebo od sedadla** povie so zloženými rukami Modlime sa a s rozopnutými rukami prednáša modlitbu po prijímaní. Pred touto modlitbou možno zachovať krátku chvíľku posvätného ticha, ak už nebola hneď po prijímaní. Na konci modlitby ľud zvolá Amen.

Záverečné obrady

166. Po modlitbe po prijímaní, ak treba, môžu sa ľud ohlásiť krátke oznamy.

167. Potom kňaz rozopne ruky a pozdraví ľud slovami Pán s vami. Ľud mu odpovedá I s duchom tvojím. Kňaz zloží ruky, ľavú položí na prsia, pravú zdvihne a hovorí: Nech vás žehná všemohúci Boh a urobí znak kríža nad ľuďom pokračuje: Otec i Syn i Duch Svätý. Všetci odpovedia Amen.

V niektoré dni a pri niektorých príležitostiach sa pred touto formulou požehnania berie podľa rubriky ešte iná, slávnostnejšia formula alebo modlitba nad ľuďom.

Biskup žehná ľud primeranou formulou, pričom robí nad ľuďom znak kríža trikrát.

⁹⁶ Porov. Posv. Kongr. Pre sviatosti a Boží kult, Inštr. *Inaestimabile donum*, 3. apríla 1980. č. 10: AAS 72 (1980) s. 336; Medzidikasteriálna inštrukcia o niektorých otázkach okolo očakávanej spolupráce veriacich laikov v kňazskej službe, *Ecclesiae de mysterio*, 15. aug. 1997, čl. 8: AAS 89 (1997), s. 871.

⁹⁷ Porov. *infra*, Appendix, Ritus ad deputandum ministrum sacrae Communionis ad actum distribuendae.

168. Hneď po požehnaní kňaz so zloženými rukami dodá **Id'te v mene Božom a všetci odpovedia Bohu vďaka.**

169. Potom kňaz pobožká oltár, s laickými posluhujúcimi **urobí hlbokú poklonu a odíde s nimi.**

170. Ak po omši nasleduje iný liturgický úkon, vynechávajú sa záverečné obrady, t.j. pozdrav, požehnanie a prepustenie.

B) OMŠA S DIAKONOM

171. Ak je na eucharistickom slávení prítomný diakon oblečený v posvätnom rúchu, nech vykonáva svoj úrad. **Teda:**

a) asistuje kňazovi a kráča po jeho boku,

b) posluhuje pri oltári, či už pri kalichu a či pri knihe,

c) číta evanjelium a celebrujúci kňaz ho môže poveriť, aby mal homíliu (porov. č.

66)

d) usmerňuje ľud vhodnými výzvami a prednáša úmysly modlitieb veriacich,

e) pomáha celebrujúcemu kňazovi pri rozdávaní prijímania, očistí a uloží posvätné nádoby,

f) ak je potrebné a niet iných posluhujúcich, sám vykonáva ich úlohy.

Úvodné obrady

172. Diakon nesie Evanjeliár trochu pozdvihnutý, ide k oltáru pred kňazom, alebo kráča vedľa neho.

173. Keď prichádza k oltáru a nesie Evanjeliár vynechá poklonu, pristúpi k oltáru, položí Evanjeliár na oltár. Potom spolu s kňazom pobožká oltár.

Ak nenesie evanjeliár, spolu kňazom vzdá príslušnú úctu oltáru hlbokým úklonom. Potom spolu s kňazom pobožká oltár.

Napokon, ak sa používa kadidlo, posluhuje kňazovi pri vkladaní temianu a pri okiadaní oltára a kríža.

174. Po incenzácii oltára ide s kňazom k sedadlu. Tam zostáva po jeho boku a posluhuje mu podľa potreby.

Liturgia slova

175. Kým sa spieva Aleluja alebo iný spev, ak je okiadané, posluhuje kňazovi pri vkladaní temianu a potom **hlboko** sklonený pred kňazom prosí o požehnanie, pričom polohlasne hovorí **Požehnaj ma, otče.** Kňaz ho požehnáva slovami **Pán nech je v tvojom srdci...** Diakon sa **prežehná** a odpovie **Amen.** Potom sa **pokloní oltáru, vezme Evanjeliár, ktorý je chvályhodne položený na oltári, a kráča k ambone, knihu nesie trochu pozdvihnutú. Pred ním ide turiferár s dymiacou kadidelnicou a posluhujúci, ktorí nesú zapálené sviece.** Tam pozdraví ľud, **hovorí so zloženými rukami: Pán s vami, potom pri slovách Čítanie zo svätého evanjelia palcom poznačí knihu a potom seba na čele, na ústach a na prsiach,** incenzuje knihu a ohlasuje evanjelium. Po skončení **povie Počuli sme slovo Pánovo. Všetci odpovedia: Chvála tebe, Kriste.** Potom pobožká knihu a ticho hovorí **Slová svätého evanjelia...** Potom sa vráti ku kňazovi.

Ak diakon posluhuje biskupovi, odnesie knihu na pobožkanie jemu alebo ju pobožká sám, pričom ticho hovorí: Skrze slová evanjelia... Pri slávnostnejších celebráciach podľa okolností udelí biskup ľudu požehnanie Evanjeliárom

Napokon evanjeliár sa môže odniesť na stolík alebo na iné vhodné a dôstojne miesto.

176. Ak chýba iný vhodný lektor, prednáša diakon aj ostatné čítania.

177. Úmysly modlitby veriacich po kňazovom úvode prednáša sám diakon zvyčajne z ambony.

Liturgia Eucharistie

178. Po skončení všeobecnej modlitby kňaz zostane pri sedadle. Diakon pripraví oltár **za pomoci akolytu**, pričom jemu patrí starosť o posvätné nádoby. Asistuje kňazovi aj pri preberaní darov ľudu. Potom podá kňazovi paténu s chlebom na konsekrovanie, naleje víno a trochu vody do kalicha, pričom ticho hovorí Tajomstvo tejto vody a podá kalich kňazovi. Pripraviť kalich, čiže naliať víno a vodu, môže však aj pri stolíku. Ak sa používa kadidlo, posluhuje kňazovi pri okiadzaní obetných darov **kríža a oltára**, a potom sám alebo **akolyta** okiadza kňaza i ľud.

179. Počas eucharistickej modlitby diakon stojí pri kňazovi, ale trochu za ním, aby mu podľa potreby poslúžil pri kalichu alebo pri misáli.

Od epiklézy až po pozdvihovanie kalicha diakon zvyčajne kľáčí. Ak je viac diakonov, pri premenení jeden z nich môže vložiť temián do kadidla a incenzovať počas pozdvihovania

180. Pri záverečnej doxológii eucharistickej modlitby stojí po boku kňaza a drží zdvihnutý kalich, zatiaľ čo kňaz drží zdvihnutú paténu s hostiou dovtedy, kým ľud nezvolá Amen.

181. Keď kňaz predniesol modlitbu pokoja a povedal Pokoj Pánov nech je vždy s vami a keď ľud odpovedal I s duchom tvojím, diakon **so zloženými rukami obrátený k ľudu** môže vyzvať ľud na vzájomné prejavenie pokoja slovami Dajte si znak pokoja. On sám ho prijíma od kňaza a môže ho dať **iným posluhujúcim**, ktorí sú mu nablízku.

182. Po kňazovom prijímaní **diakon** prijíma pod obidvoma spôsobmi od samého kňaza a potom pomáha kňazovi pri podávaní prijímania ľudu. Keď sa dáva prijímanie pod obidvoma spôsobmi, on dáva prijímanie z kalicha a keď sa rozdávanie prijímania skončilo **hneď pri oltári úctivo prijme všetku Kristovu Krv**, čo zostala, **pričom, ak je to potrebné, mu pomáhajú iní diakoni a presbyteri.**

183. Po rozdaní prijímania diakon sa vracia s kňazom k oltáru a pozbiera odrobinky, ak nejaké sú, potom odnesie kalich a iné posvätné nádoby na stolík, tam ich očistí a usporiada zvyčajným spôsobom. Kňaz sa medzitým vráti k sedadlu. Je dovolené ponechať nádoby na očistenie položené na korporáli a vhodne prikryté na stolíku **a očistiť ich hneď po omši, po prepustení ľudu.**

Záverečné obrady

184. Po modlitbe po prijímaní diakon, ak treba, vyhlási ľudu krátke oznamy, ak ich radšej nechce vyhlásiť sám kňaz.

185. Ak sa požíva formula slávnostného požehnania alebo modlitba nad ľudom, diakon hovorí: Skloňte sa na požehnanie. Po kňazovom požehnaní diakon prepustí ľud **so zloženými rukami a obrátený k ľudu** slovami *Id'te v mene Božom*.

186. Potom spolu s kňazom pobožká oltár, urobí **hlbokú poklonu** a vráti sa do sakristie v tom istom poradí, ako prišiel.

C) Služba akolytu

187. Úlohy, ktoré môže vykonávať akolyta, sú rozličného druhu a môže sa stať, že mnohé z nich treba vykonať v tom istom čase. Preto je vhodné rozdeliť ich medzi viacerých. Ak je prítomný iba jeden akolyta, nech sám vykonáva významnejšie úlohy a ostatné nech sa rozdelia medzi **viacerých** posluhujúcich.

Úvodné obrady

188. Keď sa ide k oltáru, môže niesť kríž uprostred dvoch posluhujúcich, ktorí nesú zapálené sviece. Keď príde k oltáru, **kríž postaví pri oltári, aby bol oltárnym krížom alebo ho odloží na dôstojné miesto. Potom** zaujme svoje miesto v presbyteriu.

189. Počas celej bohoslužby akolyta má byť naporúdzi kňazovi alebo diakonovi, aby mu podal knihu a pomáhal mu pri ostatných úkonoch. Preto nech sa postaví tak – nakoľko je to možné – aby mohol čo najľahšie konať svoju službu či už pri sedadle alebo pri oltári.

Liturgia Eucharistie

190. Po skončení modlitby veriacich akolyta – ak nie je prítomný diakon – položí na oltár korporál, purifikatórium, kalich a misál. Kňaz je zatiaľ pri sedadle. Potom, ak treba, pomáha kňazovi pri prijímaní darov ľudu a – podľa okolností – prinesie k oltáru chlieb a víno a podá kňazovi. Ak sa používa kadidlo, podá ho kňazovi a pomáha mu pri incenzácii obetných darov, **kríža** a oltára. **Potom incenzuje kňaza a ľud.**

191. Riadne ustanovený akolyta, ak je nutné, môže pomáhať kňazovi aj pri rozdávaní prijímania ľudu ako mimoriadny vysluhovateľ.⁹⁸ Ak sa prijímanie dáva pod obidvoma spôsobmi **a diakon nie je prítomný**, on podáva prijímajúcim kalich alebo, ak sa prijímanie dáva namáčaním hostie, drží kalich.

192. Riadne ustanovený akolyta po prijímaní pomáha kňazovi alebo diakonovi pri čistení a usporiadaní posvätných nádob. Ak nie je prítomný diakon, akolyta odnesie posvätné nádoby na stolík a tam **ich očistí zvyčajným spôsobom** a usporiada.

193. Po skončení slávenia omše akolyta a iní posluhujúci spolu s diakonom a kňazom sa vracajú do sakristie takým spôsobom a v tom istom poradí ako prišli.

⁹⁸ Porov. PAVOL VI., Apod. list *Ministeria quaedam*, 15. aug. 1972: AAS 64 (1972) s. 532.

D) Služba lektora

Úvodné obrady

194. Keď sa ide k oltáru, ak nie je prítomný diakon, lektor, **oblečený do schváleného rúcha, môže niesť Evanjeliár, trochu vyzdvihnutý.** Ak nesie knihu, kráča pred kňazom; ináč ide spolu s ostatnými **posluhujúcimi.**

195. Keď príde k oltáru, **spolu s inými hlboko sa pokloní. Ak nesie Evanjeliár, pristúpi k oltáru a položí naň Evanjeliár. Potom** zaujme svoje miesto v presbytériu spolu s ostatnými **posluhujúcimi.**

Liturgia slova

196. Čítania pred evanjeliom číta na ambone. Ak nie je prítomný žalmista, môže po prvom čítaní predniesť responzóriový žalm.

197. Ak nie je prítomný diakon, lektor môže po výzve kňaza na modlitbu veriacich **od ambony** predniesť úmysly.

198. Ak sa úvodný spev a spev na prijímanie nespieva a ani veriaci nerecitujú text príslušných spevov z misála, **môže ich predniesť** vo vhodnom čase sám lektor (porov. č. 48, 87)..

II. KONCELEBROVANÉ OMŠE

199. Koncelebráciu, ktorou sa vhodne prejavuje jednota kňazstva a obety, ako aj všetkého Božieho ľudu nariaďuje sám obrad: **pri ordinácii biskupa a presbyterov, v omši žehnania opáta, v omši svätenia krizmy.**

Ak nevyžaduje alebo neradí dobro veriacich ináč, odporúča sa:

- a) pri večernej omši **na pamiatku Pánovej večere,**
- b) v omšiach na konciloch, biskupských schôdkach a synodách;
- c) v konventuálnej omši, ako i v hlavnej omši v kostoloch a oratóriách
- d) v omšiach z príležitosti akýchkoľvek zhromaždení kňazov: diecéznych alebo rehoľných.⁹⁹

I keď každý kňaz môže sláviť Eucharistiu samostatne, predsa nie v tom čase, keď sa v tom istom kostole alebo oratóriu koná koncelebrácia. Avšak nedovoľuje sa sláviť svätú obetu individuálne na pamiatku Pánovej večere a pri omši veľkonočnej vigílie.

200. Cestujúcich presbyterov treba ochotne prijímať k eucharistickej koncelebrácii, ak preukážu kňazský stav.

201. Kde je veľký počet kňazov, **môže sa koncelebrovať** aj viackrát cez deň, **keď je to potrebné alebo pastoračne užitočné, ale nech je to postupne alebo na rozličných posvätných miestach.**¹⁰⁰

⁹⁹ Porov. Druhý Vatik. koncil, konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 57; *Codex Iuris canonici*, can. 902.

¹⁰⁰ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 47: AAS 59 (1967) s. 566.

202. Biskupovi prislúcha právo podľa platných noriem usmerňovať vo svojej diecéze koncebrovanie omší, a to aj v kostoloch a poloverejných oratóriách rehoľníkov vyňatých z jeho právomoci.

203. Osobitne si treba vážiť koncebráciu, pri ktorej presbyteri diecézy koncebrujú so svojím biskupom, **v štáciovej omši na väčšie slávnosti liturgického roku, pri omši ordinácie nového diecézneho biskupa, alebo jeho koadjutora, alebo pomocného biskupa, pri omši svätenia krizmy, pri večernej omši na pamiatku Pánovej večere, pri oslavách svätého zakladateľa miestnej cirkvi alebo patróna diecézy, na výročia biskupa a napokon z príležitosti synody alebo pastoračnej vizitácie.**

Preto sa koncebrácia odporúča vždy, keď sa presbyteri stretnú so svojím biskupom na duchovných cvičeniach alebo na nejakých schôdzach. V takýchto prípadoch sa ešte zreteľnejšie prejavuje onen znak jednoty kňazstva a Cirkvi, ktorý sa zračí v každej koncebrácii.¹⁰¹

204. Povolenie viackrát sláviť svätú omšu alebo koncebrovať v ten istý deň sa dáva z osobitného dôvodu so zreteľom na význam obradu alebo slávnosti v týchto prípadoch:

a) **Kto** vo štvrtok Veľkého týždňa slávil alebo koncebroval omšu so svätením olejov, môže sláviť alebo koncebrovať aj večernú omšu na pamiatku **Pánovej večere**

b) **Kto** slávil alebo koncebroval prvú omšu **na Veľkonočnú vigíliu**, môže sláviť alebo koncebrovať **omšu aj v deň Veľkej Noci**

c) Na slávnosť Narodenia Pána môžu všetci kňazi sláviť alebo koncebrovať tri omše, ale iba vtedy, keď omše slávia v určenom čase

d) **V deň Spomienky všetkých verných zomrelých, len keď sa slávenia konajú v rozličných časoch a zachová sa to, čo je stanovené o aplikácii druhej a tretej omše.**¹⁰²

e) **Kto** koncebroval na synode, na pastoračnej vizitácii alebo na kňazskej schôdzi s biskupom alebo jeho delegátom, môže znova sláviť omšu pre dobro veriacich. To isté platí, ak sa zachovávajú príslušné podmienky, aj pre zhromaždenie rehoľníkov.

205. Koncebrovaná omša v akejkoľvek forme sa riadi smernicami **spoločných ustanovení** (porov. č. 112 – 198), pričom treba zachovať alebo pozmeniť to, čo **sa uvádza** ďalej.

206. Nikto nech nepristupuje, ani ho **neslobodno pripustiť** ku koncebrácii, keď sa už omša začala.

207. V presbytériu treba pripraviť:

a) **sedadlá a knihy pre koncebrujúcich kňazov**

b) **na stolíku: kalich dostatočnej veľkosti alebo viac kalichov.**

208. Ak v koncebrovanej omši **nie je prítomný diakon, jeho** príslušné služby konajú niektorí z koncebrujúcich kňazov.

Ak nie sú prítomní ani iní služobníci, im vlastné časti sa môžu zveriť iným vhodným veriacim; ináč ich vykonávajú niektorí koncebranti.

209. Koncebrujúci kňazi si v sakristii alebo na inom vhodnom mieste oblečú to isté posvätné rúcho, aké si obliekajú, keď slávia omšu jednotlivo. Ale z rozumnej príčiny, napr. pri hojnejšom počte koncebrujúcich a pri nedostatku rúch, koncebranti okrem hlavného koncebranta nemusia mať ornát **čiže kazulu** a vezmú si iba albu a štólu.

¹⁰¹ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 47: AAS 59 (1967) s. 565.

¹⁰² Porov. BENEDIKT XV., Ap. konštitúcia *Incrumentum sacrificium*, 10. aug. 1915: AAS 7 (1915) s. 401-404.

Úvodné obrady

210. Keď sa všetko riadne pripravilo, sprievod ide ako zvyčajne k oltáru cez kostol. Koncelebrujúci **kňazi** kráčajú pred hlavným celebrantom.

211. Keď koncelebranti a hlavný celebrant prídu k oltáru, urobia **hlboký úklon**, úctivo pobožkajú oltár a idú k svojim sedadlám. Hlavný celebrant však môže okiazať oltár a kríž a až potom ide k sedadlu.

Liturgia slova

212. Počas liturgie slova koncelebranti sú na svojich miestach; sedia a vstávajú tak isto ako hlavný celebrant.

Keď je prítomný biskup, presbyter, ktorý v neprítomnosti diakona prednáša evanjelium, žiada a prijíma od neho požehnanie. Pri koncelebrácii, ktorej predsedá presbyter sa to však nekoná.

213. Homíliu povie zvyčajne hlavný celebrant alebo jeden z koncelebrantov.

Liturgia Eucharistie

214. Prípravu obetných darov koná hlavný celebrant (porov. č. 139–145), ostatní koncelebrujúci ostávajú na svojich miestach.

215. Potom, keď hlavný celebrant predniesol modlitbu nad obetnými darmi, koncelebranti pristúpia k oltáru a rozostavia sa okolo neho tak, aby si pri obradoch neprekážali, aby aj veriaci dobre videli **posvätný obrad** a aby diakon mohol pristúpiť k oltáru, keď koná svoju službu.

Aj keď sú prítomní koncelebrujúci kňazi, diakon vykonáva svoju službu pri oltári, slúžiac pri kalichu a misáli, ale ak je to možné, nech stojí trocha vzadu za nimi.

Spôsob prednášania eucharistickej modlitby

216. Pieseň vďaky (prefáciu) **spieva alebo** prednáša sám **kňaz hlavný** celebrant. Svätý (Sanktus) však **koncelebranti** spievajú alebo recitujú všetci spolu s ľudom a zborom.

217. Po oslave Trojsvätého koncelebrujúci **kňazi** pokračujú v eucharistickej modlitbe ďalej opísaným spôsobom. Gestá robí len hlavný celebrant, ak sa nepredpisuje ináč.

218. Časti, ktoré všetci koncelebranti prednášajú spoločne, a hlavne slová premenia, koncelebrujúci nech pri recitácii hovoria polohlasne, aby hlas hlavného celebranta bolo jasne počuť. Takto ľud lepšie vníma prednášané texty.

Časti, ktoré majú všetci koncelebranti prednášať spolu a sú v Misáli znotované, chvályhodne nech sa prednášajú spevom.

Prvá eucharistická modlitba čiže Rímsky kánon

219. V prvej eucharistickej modlitbe čiže v Rímskom kánone Teba teda, najláskevší Otče, prednáša sám hlavný celebrant s rozopnutými rukami.

220. Je vhodné zveriť jednému alebo dvom koncelebrujúcim **kňazom** Pamätaj (rozpomienku na živých) a V spoločenstve. Každý sám prednesie tieto modlitby s rozopnutými rukami a zvýšeným hlasom.

221. Bože, milostivo prijmi hovorí zasa sám hlavný celebrant s rozopnutými rukami.

222. Od Prosíme ťa, Bože, až po Pokorne ťa prosíme, **gestá koná hlavný celebrant a** ostatní koncelebranti hovoria všetko spolu takto:

- a) Prosíme ťa, Bože, s rukami vystretými smerom k darom;
- b) On, večer a Podobne po večeri so zopnutými rukami;
- c) Pánove slová vyslovujú s pravickou vystretou smerom k chlebu a ku kalichu, ak je to vhodné; pri pozdvíhovaní pozerajú na hostiu a na kalich a potom sa hlboko uklonia;
- d) Preto, Otče, a Zhliadni na ne hovoria s rozopnutými rukami;
- e) Pokorne ťa prosíme vyslovujú sklonení a so zopnutými rukami až po slová ktorí máme účasť na tejto oltárnej obete, potom sa vzpriamia a pri slovách naplnilo hojné nebeské požehnanie a milosť sa prežehnajú.

223. Pamätaj, Otče, za zomrelých a Aj nás, svojich hriešnych služobníkov, **je vhodné** zveriť jednému alebo dvom koncelebrantom a každý sám **prednesie** tieto modlitby s rozopnutými rukami a so zvýšeným hlasom.

224. Pri slovách Aj nás, svojich hriešnych služobníkov, všetci koncelebranti sa bijú v prsia.

225. Skrze neho ty, Bože, hovorí sám hlavný celebrant.

Druhá eucharistická modlitba

226. V II. eucharistickej modlitbe Naozaj si svätý hovorí sám hlavný celebrant s rozopnutými rukami.

227. Od Preto ťa prosíme až po Pokorne ťa prosíme koncelebranti hovoria všetko spolu takto:

- a) Preto ťa prosíme s rukami vystretými smerom k darom;
- b) On, prv než sa dobrovoľne vydal na smrť a Podobne po večeri so zopnutými rukami;
- c) Pánove slová vyslovujú s pravickou vystretou smerom k chlebu a ku kalichu, ak je to vhodné; pri pozdvíhovaní pozerá na hostiu a na kalich a potom sa hlboko uklonia;
- d) Keď teda slávime a Pokorne ťa prosíme hovoria s rozopnutými rukami.

228. Príhovory za živých Pamätaj Otče, a za mŕtvych Pamätaj i na našich bratov a sestry **je vhodné** zveriť jednému alebo dvom koncelebrantom a každý sám prednesie tieto modlitby s rozopnutými rukami.

Tretia eucharistická modlitba

229. V III. eucharistickej modlitbe Naozaj si svätý hovorí len hlavný celebrant s rozopnutými rukami.

230. Od Preto ťa, Otče, pokorne prosíme až po Zhliadni, prosíme koncelebranti hovoria všetko spolu takto:

- a) Preto ťa, Otče, pokorne prosíme s rukami vystretými smerom k darom.
- b) On v tú noc, keď bol zradený a Podobne po večeri so zopnutými rukami.
- c) Pánove slová vyslovujú s pravicou vystretou smerom k chlebu a ku kalichu, ak je to vhodné; pri pozdvíhovaní pozerajú na hostiu a na kalich a potom sa hlboko uklonia.
- d) Preto, Otče, keď slávime a Zhliadni, prosíme hovoria s rozopnutými rukami.

231. Príhovory Nech Duch Svätý a Prosíme ťa, Otče, nech táto obeta **je vhodné** zveriť jednému alebo dvom koncelebrantom a každý sám prednesie tieto modlitby s rozopnutými rukami.

Štvrtá eucharistická modlitba

232. V IV. eucharistickej modlitbe Velebíme ťa, svätý Otče, až po a všetko posväcuje len hlavný celebrant s rozopnutými rukami.

233. Od Preto ťa, Otče, prosíme až po Zhliadni, Otče, na obetu koncelebranti hovoria všetko spolu takto:

- a) Preto ťa, Otče, prosíme s rukami vystretými smerom k darom.
- b) Keď nadišla chvíľa a Podobne vzal kalich s vínom so zopnutými rukami.
- c) Pánove slová vyslovujú s pravicou vystretou smerom k chlebu a ku kalichu, ak je to vhodné; pri pozdvíhovaní pozerajú na hostiu a na kalich a potom sa hlboko uklonia.
- d) Preto, Otče, keď teraz slávime a Zhliadni, Otče, na obetu hovoria s rozopnutými rukami.

234. Príhovor Pamätaj, Otče, na všetkých **je vhodné** zveriť jednému z koncelebrantov, ktorý prednesie túto modlitbu s rozopnutými rukami.

235. Pri iných eucharistických modlitbách, ktoré schválila Apoštolská stolica, treba zachovať stanovené predpisy.

236. Záverečnú doxológiu eucharistickej modlitby **prednáša iba hlavný celebrant spolu s ostatnými koncelebrantmi, ale nie s veriacimi.**

Obrad prijímania

237. Potom hlavný celebrant so zopnutými rukami hovorí výzvu pred modlitbou Pána. Po nej s rozopnutými rukami spolu s ostatnými koncelebrantmi, **aj oni s rozopnutými rukami** a s ľudom hovorí modlitbu Pána.

238. Prosíme ťa, Otče, zbav nás hovorí len hlavný celebrant s rozopnutými rukami. Všetci koncelebranti spolu s ľudom vyslovujú záverečnú aklamáciu Lebo tvoje je kráľovstvo.

239. Po výzve diakona, **alebo keď diakon chýba**, jedného z koncelebrantov Dajte si znak pokoja, všetci si navzájom dajú znak pokoja. Tí, čo stoja bližšie k hlavnému celebrantovi, dostávajú znak pokoja od neho prv ako diakon.

240. Kým sa hovorí Baránok Boží, **diakoni alebo** niektorí z koncelebrantov môžu pomáhať hlavnému celebrantovi lámať hostie, tak pre prijímanie koncelebrantov, ako aj pre prijímanie ľudu.

241. Po vpustení čiastočky hostie do kalicha hlavný celebrant sám hovorí potichu modlitbu Pane Ježišu Kriste, Syn Boha živého, alebo Pane Ježišu Kriste, nech mi prijatie.

242. Po modlitbe pred prijímaním hlavný celebrant pokľakne a trochu ustúpi. Koncelebranti jeden za druhým prístupujú do stredu oltára, pokľaknú a úctivo vezmú Kristovo telo z oltára, držia ho v pravici a ľavou rukou ho chránia zospodu a odídu na svoje miesta. Koncelebranti však môžu ostať aj na svojich miestach a Kristovo telo vziať z patény, ktorú drží hlavný celebrant alebo jeden či viacerí z koncelebrantov a prechádzajú popred nich, alebo **tiež** podávajú paténu susedovi až po posledného.

243. Na to hlavný celebrant vezme hostiu **premenenú v tejto omši**, drží ju trochu zdvihnutú **nad paténou alebo nad kalichom** a hovorí obrátený k ľudu Hľa, Baránok Boží a pokračuje s koncelebrujúcimi a s ľuďom hovoriac: Pane, nie som hoden.

244. Potom hlavný celebrant **obrátený k oltáru** ticho hovorí Telo Kristovo nech ma zachová pre život večný a úctivo prijíma Kristovo telo. Podobne aj koncelebranti **sami prijímajú**. Po nich prijíma Kristovo telo od hlavného celebranta diakon.

245. Pánovu krv možno prijímať alebo pitím priamo z kalicha, **alebo namáčaním hostie** alebo rúrkou, alebo lyžičkou.

246. Ak sa prijíma z kalicha, možno použiť jeden z týchto spôsobov:

a) Hlavný celebrant vezme kalich a ticho povie Krv Kristova nech ma zachová pre život večný, prijme trochu Krvi a kalich odovzdá diakonovi alebo koncelebrantovi. Potom rozdáva veriacim prijímanie (porov. č. 160-162).

Koncelebranti za sebou alebo po dvoch, ak sú dva kalichy, prístupujú k oltáru **pokľaknú**, prijímajú Krv, **utrú okraj kalicha** a idú k svojim sedadlám.

b) Hlavný celebrant prijíma Pánovu krv spravidla uprostred oltára.

Koncelebranti však môžu prijímať Pánovu krv na svojich miestach, a to tak, že pijú z kalicha, ktorý im podá diakon alebo jeden z koncelebrantov, alebo i tak, že si podávajú kalich rad-radom. Kalich vždy utiera buď ten, ktorý prijíma, alebo ten, ktorý kalich podáva. Po prijímaní sa každý vráti k svojmu sedadlu.

247. Diakon pri oltári úctivo prijme všetku Kristovu Krv, čo zostala, **pričom, ak je to potrebné, mu pomáhajú niektorí koncelebranti**, potom prenesie kalich na stolík a tam ho on alebo **ustanovený** akolyta očistí, **poutiera** a upraví zvyčajným spôsobom (porov. č. 183).

248. Prijímanie koncelebrantov možno zariadiť aj tak, že každý prijme pri oltári Pánovo telo a hneď aj jeho krv.

Vtedy hlavný celebrant prijíma pod obidvoma spôsobmi **ako keď sám slávi omšu (porov. č. 158)**, zachová však vopred dohodnutý obrad pri prijímaní Pánovej krvi, v čom ho potom nasledujú ostatní koncelebranti.

Hlavný celebrant po prijímaní položí kalich na druhý korporál na strane oltára. Koncelebranti prichádzajú jeden po druhom do stredu oltára, pokľaknú a prijímajú Pánovo telo, potom prechádzajú na stranu oltára a prijímajú Pánovu krv podľa dohodnutého obradu prijímania z kalicha, ako je uvedené predtým.

Prijímanie diakona a čistenie kalicha sa vykoná už uvedeným spôsobom.

249. Ak koncelebranti prijímajú namáčané hostie, hlavný celebrant prijíma Pánovo telo a krv zvyčajným spôsobom. Nech však dá pozor, aby v kalichu ostalo dost' Krvi na prijímanie koncelebrantov. Potom diakon alebo jeden z koncelebrantov vhodne umiestni uprostred oltára alebo na jeho strane na inom korporáli kalich spolu s paténou, na ktorej sú rozlámané hostie.

Koncelebranti prichádzajú jeden za druhým k oltáru, pokľaknú, vezmú časť hostie, sčasti ju namočia do kalicha, podnesú si paténu pod ústa a prijímajú namočenú hostiu. Potom sa vrátia na svoje miesta ako na začiatku omše.

Namáčaním hostie prijíma aj diakon, ktorý na slová koncelebranta Telo a krv Kristova odpovie Amen. Nakoniec diakon prijme pri oltári všetku Krv, čo zostala, **pričom, ak je to potrebné, mu pomáhajú niektorí koncelebranti**, prenesie kalich na stolík a tam ho on alebo **ustanovený** akolyta očistí, **poutiera** a upraví zvyčajným spôsobom.

Záverečné obrady

250. Ďalšie časti až do konca omše koná hlavný celebrant zvyčajným spôsobom (porov. č. **166-169**). Koncelebranti zostanú na svojich miestach.

251. Prv ako odídu od oltára, urobia **hlboký úklon oltáru**. Hlavný celebrant však oltár úctivo pobožká.

III. OMŠA S JEDNÝM POSLUHUJÚCIM

252. Omša, pri ktorej kňazovi **posluhuje** a odpovedá iba jeden posluhujúci sa spravidla **slávi podľa obradu** omše za účasti ľudu (porov. č. **120-169**). Posluhujúci podľa potreby hovorí odpovede ľudu.

253. Ale ak je posluhujúci diakonom, koná svoj vlastný úrad (porov. č. **171-186**) a vykonáva aj časti, ktoré patria ľudu.

254. Bez posluhujúceho alebo bez prítomnosti nejakého veriaceho možno slúžiť omšu iba z **vážnych a rozumných dôvodov**. Vtedy sa vynechávajú pozdravy, **výzvy** a záverečné požehnanie.

255. Pred omšou sa kalich pripraví **na stolíku** pri oltári, alebo na oltári **na pravej strane**. Misál sa **vhodne** položí na ľavú stranu oltára.

Úvodné obrady

256. Kňaz sa **hlboko pokloní oltáru, stojí pred oltárom**, prežehná sa a pritom hovorí V mene Otca; potom sa obráti k posluhujúcemu, pozdraví ho jednou z uvedených formúl a hovorí úkon kajúcnosti.

257. Na to **pristúpi k oltáru**, úctivo ho pobožká a prejde na ľavú stranu oltára k misálu, kde ostane až do skončenia všeobecnej modlitby.

258. Prečíta úvodný spev, hovorí Pane, zmiluj sa a Sláva Bohu na výsostiach, podľa rubriky.

259. Potom so zopnutými rukami povie Modlime sa a po malej prestávke prednesie modlitbu s rozopnutými rukami. Na konci posluhujúci odpovie Amen.

Liturgia slova

260. (porov. 58) Ak je to možné, čítania sa prednášajú od ambony alebo z plutea.

261. Po modlitbe dňa posluhujúci prečíta prvé čítanie a žalm a – ak treba – i druhé čítanie a verš k Aleluja alebo iný spev.

262. Potom kňaz sklonený hovorí: Všemohúci Bože, očisť mi srdce a pery a číta evanjelium. **Na konci povie: Počuli sme slovo Pánovo. Posluhujúci mu odpovie: Chvála tebe, Kriste. Na to kňaz knihu pobozká a ticho povie: Slová svätého evanjelia.**

263. Potom kňaz podľa rubrik spolu s posluhujúcim odrieka vyznanie viery.

264. Nasleduje všeobecná modlitba, ktorá sa môže konať aj v tejto omši. Kňaz prednáša úmysly a posluhujúci mu odpovedá.

Liturgia Eucharistie

265. V liturgii Eucharistie sa koná všetko tak ako pri omši za účasti ľudu okrem toho, čo nasleduje.

266. Po aklamácii na konci embolizmu, **ktorý nasleduje po Modlitbe Pána**, kňaz sa modlí: Pane Ježišu Kriste, ty si povedal svojim apoštolom, a doloží: Pokoj Pánov nech je vždy s vami. Posluhujúci odpovie I s duchom tvojím. Podľa okolností kňaz môže dať posluhujúcemu znak pokoja.

267. Potom kňaz láme nad paténou hostiu a hovorí s posluhujúcim Baránok Boží. Po Baránok Boží vpustí čiastočku hostie do kalicha, pričom ticho hovorí: Telo a krv nášho Pána Ježiša Krista, spojené v tomto kalichu.

268. Po zmiešaní kňaz ticho hovorí modlitbu Pane Ježišu Kriste, Syn Boha živého, alebo Pane Ježišu Kriste, nech mi prijatie. Na to pokľakne, vezme hostiu a – ak posluhujúci bude prijímať – obráti sa k nemu, hostiu drží trochu **nad kalichom** a hovorí: Hľa, Baránok Boží a spoločne s posluhujúcim: Pane nie som hoden. Potom sa obráti k oltáru a prijme Kristovo telo. **Ak posluhujúci neprijíma**, kňaz po pokľaknutí vezme hostiu a obrátený k oltáru raz potichu povie: Pane, nie som hoden **a Telo Kristovo nech ma zachová a potom prijíma Telo Kristovo. Potom vezme kalich a potichu hovorí: Krv Kristova nech ma zachová a prijíma Krv.**

269. Prv ako kňaz podá prijímanie posluhujúcemu, prečíta spev na prijímanie.

270. Kňaz čistí kalich na boku oltára alebo pri stolíku. Ak sa kalich čistí pri oltári môže ho posluhujúci odniesť na stolík alebo ho položí na bok oltára.

271. Po purifikácii kalicha **je vhodné, aby kňaz zachoval chvíľku posvätného ticha.** Potom povie modlitbu po prijímaní.

Záverečné obrady

272. Záverečné obrady sú ako v omši za účasti ľudu, len slová **Id'te v mene Božom sa vynechajú. Kňaz ako zvyčajne bozkom uctí oltár, urobí hlboký úklon spolu s posluhujúcim a odíde.**

IV. NIEKTORÉ VŠEOBECNÉ SMERNICE PRE VŠETKY FORMY OMŠE

Prejavy úcty oltáru a **Evanjeliáru**

273. Podľa tradičného liturgického zvyku prejavujeme úctu oltáru a **Evanjeliáru** bozkom. Ale tam, kde takýto znak nezodpovedá tradícii alebo povahe niektorého kraja, Konferencia **biskupov** má **namiesto** neho určiť iný vhodný znak, o čom upovedomí Apoštolskú Stolicu.

Pokľaknutie a úklony

274. Pokľaknutie sa koná **kl'aknutím na pravé koleno až na zem a vyjadruje poklonu, a preto je vyhradené Najsvätejšej sviatosti a Svätému krížu pri slávnostnej poklone v liturgii Veľkého Piatku až do začiatku Veľkonočnej vigílie.**

V omši pokľakne **celebrujúci kňaz** tri razy, a to: po pozdvihovaní hostie, po pozdvihovaní kalicha a pred prijímaním. **Zvláštnosti, ktoré treba zachovať pri koncebrovanej omši sa uvádzajú na príslušných miestach (porov. č. 210 – 251).**

Ak je však v presbytériu svätostánok s Najsvätejšou sviatosťou **kňaz, diakon a ostatní posluhujúci pokľaknú, keď prídu k oltáru alebo od neho odchádzajú, ale nie počas slávenia samotnej omše.**

Inak každý, kto prechádza popred Najsvätejšiu sviatosť, si pokľakne, okrem procesioveho sprievodu.

Posluhujúci, ktorí nesú procesiovy kríž alebo sviece, konajú namiesto pokľaknutia úklon hlavou.

275. Úklon znamená úctu a česť, ktorá sa vzdáva osobám alebo ich znakom. Sú dva druhy úklonov – úklon hlavy a úklon celého tela:

a) Úklon hlavy je pri vyslovovaní mena troch Božských osôb spolu, pri mene Ježišovom, Panny Márie a svätého, na ktorého počesť **sa slávi** omša.

b) Úklon tela čiže hlboký úklon je: pri oltári, pri modlitbe Všemohúci Bože, očisť mi srdce i pery a Prijmi nás, Bože, v duchu pokorných; vo vyznaní viery pri slovách **A mocou Ducha Svätého vzal si telo; v Rímskom kánone pri slovách Pokorne ťa prosíme.** Tak sa ukloní aj diakon, keď prosí o požehnanie pred čítaním evanjelia. Okrem toho sa kňaz trochu skloní, keď pri premenení vyslovuje Pánove slová.

Incenzácia

276. Okiadzanie alebo incenzácia vyjadruje úctu a modlitbu ako je napísané vo Svätom písme (porov. **Ž 140, 2; Zjv 8,3**).

Kadidlo možno upotrebiť ľubovoľne pri akejkoľvek forme omše:

a) keď sa ide k oltáru v sprievode;

b) na začiatku omše, na okiadzanie **kríža a oltára;**

c) pri sprievode k evanjeliu a pred jeho prednesom;

- d) **chleba a kalicha položených na oltári**, na okiadzanie obetných darov, **kríža a oltára, a takisto** kňaza a ľudu;
e) pri pozdvihovaní hostie a kalicha po premenení.

277. Keď kňaz **kladá** temian **do kadidelnice**, požehná **ho** znakom kríža bez slova.

Pred a po okiadzaní sa koná hlboký úklon pred osobou alebo vecou, ktorá je incenzovaná, okrem oltára a obetných darov na obetu svätej omše.

Tromi ťahmi kadidelnice sa incenzujú: Najsvätejšia Sviatosť, relikvie Svätého Kríža a obrazy Pána vystavené na verejnú úctu, obetné dary na obetu svätej omše, oltárny kríž, evanjeliár, paškál, kňaz a ľud.

Dvomi ťahmi kadidelnice sa incenzujú relikvie a obrazy svätých vystavené na verejnú úctu a to len na začiatku slávenia, keď sa incenzuje oltár.

Oltár sa incenzuje po jednom ťahu takto:

- a) ak je oltár oddelený od steny, kňaz ho pri okiadzaní obíde;
b) ak **však** oltár nie je oddelený od steny, kňaz idúcky okiadza najprv pravú stranu oltára a potom ľavú.

Ak je kríž na oltári alebo pri ňom, okiadza ho **pred incenzáciou oltára**. Ak je kríž za oltárom, kňaz ho okiadza, **vtedy** keď prechádza pred ním.

Kňaz incenzuje obetné dary pred incenzáciou kríža a oltára tromi ťahmi kadidelnice, alebo urobí nad obetnými darmi kadidelnicou znak kríža.

Purifikácia

278. Ak ostane na prstoch nejaká odrobinka hostie, najmä po lámaní hostie alebo po prijímaní veriacich, kňaz otrie prsty nad paténou alebo ak treba, **umyje** si ich. Podobne pozbiera aj odrobinky mimo patény, ak nejaké zostali.

279. Posvätné nádoby čistí kňaz alebo diakon, prípadne **ustanovený** akolyta po prijímaní alebo po omši, ak je to možné, pri stolíku. Kalich sa čistí **vínom a vodou alebo len samou vodou**, ktorú potom ten, čo čistil posvätné nádoby, vypije. Paténu zvyčajne treba utrieť purifikatóriom.

Treba dbať, aby to, čo zostane po rozdávaní prijímania z Kristovej Krvi, sa hneď prijalo pri oltári.

280. Ak hostia alebo nejaká čiastočka spadne, treba ju úctivo zodvihnúť. Ak sa však vyleje niečo z Krvi, treba vodou umyť miesto, na ktoré sa vyliala, a vodu potom vyliat' do sakrária, ktoré je umiestnené v sakristii.

Prijímanie pod obidvoma spôsobmi

281. Plnšie zvýraznenie znaku sv. prijímania sa dosiahne prijímaním pod obidvoma spôsobmi. V tejto forme sa totiž dokonalejšie prejavuje znak eucharistickej hostiny a jasnejšie sa vyjadruje jednak vôľa, ktorou sa potvrdzuje nová a večná zmluva v Pánovej krvi, jednak vnútorná súvislosť medzi eucharistickou a eschatologickou hostinou v Otcovom kráľovstve.¹⁰³

282. Duchovní pastieri nech sa usilujú čo najvhodnejším spôsobom pripomenúť katolícke učenie o spôsobe svätého prijímania podľa Tridentského koncilu tým veriacim, ktorí

¹⁰³ Porov. Posv. kongr. Obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 32: AAS 59 (1967) s. 558.

prijímajú pod obidvoma spôsobmi, ako aj ostatným prítomným. Predovšetkým nech upozornia veriacich kresťanov na učenie katolíckej viery, že aj pod jedným spôsobom sa prijíma celý a úplný Kristus a opravdivá Sviatosť, a preto tí, čo prijímajú len pod jedným spôsobom, čo do úžitku nie sú ukrátení o nijakú milosť potrebnú na spasenie.¹⁰⁴

Nech ich poučia aj o tom, že Cirkev pri vysluhovaní sviatostí má moc – ak pri tom zachová ich podstatu – určovať alebo meniť to, o čom myslí, že lepšie poslúži úcte sviatostí alebo osohu prijímajúcich podľa okolností, času a miesta.¹⁰⁵ Zároveň nech upozornia veriacich, aby sa čím horlivejšie zúčastňovali na tomto posvätnom obrade, ktorým sa plnšie vyjadruje znak eucharistickej hostiny.

283. Prijímanie pod obidvoma spôsobmi okrem prípadov uvedených v knihách Rituálu majú dovolené:

- a) kňazi, ktorí nemôžu celebrovat' alebo koncebrovat';
- b) diakon a ostatní, ktorí pri omši vykonávajú nejakú službu;
- c) členovia komunít pri konventuálnej omši alebo pri omši spoločentiev, ktoré sa nazývajú komunitou – chovanci seminárov, všetci účastníci duchovných cvičení, duchovného alebo pastorálneho zhromaždenia;

Diecézny biskup môže pre svoju diecézu stanoviť predpisy o prijímaní pod obidvoma spôsobmi, ktoré sa majú zachovávať aj v rehoľných kostoloch a v malých spoločentvách. Tomu istému biskupovi je daná právomoc povoliť prijímanie pod obidvoma spôsobmi, keď to kňaz, ktorému ako vlastnému pastierovi je zverená nejaká komunita, považuje za vhodné, len nech sú veriaci dobre poučení a je vylúčené nebezpečenstvo zneuctenia Sviatosti alebo by sa tento obrad stal obťažným pre množstvo prijímajúcich, či pre inú príčinu.

Ale predpisy o spôsobe rozdávania prijímania pod obidvoma spôsobmi a o rozsahu fakulty môžu Konferencie biskupov vydať až po preskúmaní Apoštolskou Stolicou.

284. Pri rozdávaní prijímania pod obidvoma spôsobmi:

- a) pri kalichu zvyčajne posluhuje diakon, ak nie je prítomný, kňaz; alebo aj riadne ustanovený akolyta alebo iný mimoriadny vysluhovateľ svätého prijímania alebo veriaci, ktorému bola v prípade nutnosti zverená táto úloha;
- b) Krv, ktorá zostala, prijme hneď pri oltári kňaz, diakon alebo riadne ustanovený akolyta, ktorý posluhoval pri kalichu a zvyčajným spôsobom očistí, poutiera a uloží posvätné nádoby;
- c) veriacim, ktorí chcú prijímať len pod spôsobom chleba, treba udeliť sväté prijímanie týmto spôsobom.

285. Na udeľovanie prijímania pod obidvoma spôsobmi treba pripraviť:

- a) keď prijímajúci pijú priamo z kalicha - alebo dostatočne veľký kalich, alebo viac kalichov, avšak nech sa vždy dáva pozor, aby nezostalo priveľa Kristovej Krvi na požitie na konci prijímania
- b) ak sa prijímanie udeľuje namáčaním, treba dať pozor, aby hostie neboli veľmi tenké alebo veľmi malé, ale trochu hrubšie ako zvyčajne, aby sa sčasti namočené do Krvi mohli ľahko podávať.

286. Keď prijímajúci pijú priamo z kalicha - prijímajúci potom ako prijal Telo Kristovo podíde ku tomu, čo podáva kalich, a postaví sa pred neho. Posluhujúci hovorí Krv Kristova a

¹⁰⁴ Trid. koncil, sesia XXI., 16. júla 1562, Decr. De Communine eucharistica, kap. 1-3: Denz-Sch. 1725-1729.

¹⁰⁵ Porv. *Tamže*, kap. 2: : Denz-Sch. 1728.

prijímajúci odpovie Amen. Posluhujúci mu podá kalich, ktorý si prijímajúci sám priloží k ústam. Prijímajúci odpije trochu z kalicha, **vráti ho posluhujúcemu a odíde**. Posluhujúci utrie **vonkajšiu časť** kalicha purifikatóriom.

287. Ak sa prijímanie kalicha koná namáčaním - prijímajúci si drží paténu pod ústami pristúpi ku kňazovi, ktorý drží kalich, vedľa neho stojí posluhujúci s nádobou so svätými hostiami. Kňaz **vezme hostiu, sčasti ju** namočí v kalichu, pozdvihne ju a povie Telo a krv Kristova a prijímajúci odpovie Amen. Od kňaza prijme Sviatosť **do úst** a odíde.

HLAVA V.

ZARIADENIE A VÝZDOBA KOSTOLOV NA SLÁVENIE EUCHARISTIE

I. VŠEOBECNÉ ZÁSADY

288. Na eucharistickú bohoslužbu sa Boží ľud schádza spravidla v kostole alebo – ak ho niet – **alebo je nepostačujúci**, na inom, **ale** vhodnom mieste, dôstojnom takého veľkého tajomstva. Slovom, kostoly alebo iné miesta na slávenie bohoslužby majú byť primerané posvätným úkonom a činnej účasti veriacich. Okrem toho posvätné budovy a veci potrebné na bohoslužbu majú byť naozaj dôstojné, pekné a majú byť znakmi a symbolmi nadzemských skutočností.¹⁰⁶

289. Preto Cirkev neustále vyhľadáva vznešenú **službu** umenia a prijíma umelecké prejavy všetkých národov a krajín.¹⁰⁷ A nielenže sa snaží zachovať umelecké diela a poklady predchádzajúcich stáročí¹⁰⁸ a primerane ich prispôbiť novým požiadavkám, ale sa usiluje aj o rozvoj nových diel, zodpovedajúcich duchu doby.¹⁰⁹

Pri výchove umelcov a pri výbere diel určených pre kostol treba žiadať skutočné umelecké hodnoty, ktorými by sa živila viera a nábožnosť a ktoré by boli v súlade s naznačovanou pravdou a s cieľom, ktorému majú slúžiť.¹¹⁰

290. **Všetky kostoly nech sú posvätené alebo aspoň požehnané. No katedrály a farské kostoly nech sú požehnané slávnostným obradom.**

291. Pri stavbe nových posvätných budov, pri ich oprave a úprave nech sa všetci, ktorých sa to týka, radia s diecéznou komisiou pre posvätnú liturgiu a umenie. **Diecézny biskup** nech použije radu a pomoc tejto komisie, keď ide o stanovenie smerníc v tejto záležitosti alebo o schválenie plánov nových kostolov ako aj o riešenie niektorých závažných otázok.¹¹¹

292. Výzdoba nech dodá kostolu skôr vznešenú jednoduchosť ako prepych. Pri výbere prvkov, ktoré patria k výzdobe, treba dbať o pravdivosť vecí a usilovať sa o to, aby ozdoba kostola slúžila k výchove veriacich a prispela k dôstojnosti celého posvätného miesta.

293. Vhodné usporiadanie kostola a jeho príslušenstva, ktoré má primerane zodpovedať požiadavkám našej doby, vyžaduje nielen pozornosť voči veciam, ktoré majú priamy vzťah k bohoslužobným úkonom, ale aj starosť o to, čo môže priniesť veriacim väčšie pohodlie a o čo je zvyčajne postarané na miestach, kde **sa ľudia zhromažďujú**.

294. Boží ľud, ktorý sa schádza na omšu, má organické a hierarchické usporiadanie, čo sa prejavuje rozličnými službami a rozličnými úkonmi v jednotlivých častiach slávenia omše.

¹⁰⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 122-124; dekrét o službe a živote kňazov *Presbyterorum ordinis*, č. 5; Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 90: AAS 56 (1964) s. 897; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 24: AAS 59 (1967) s. 554; *Codex Iuris canonici*, can. 932 § 1.

¹⁰⁷ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 123.

¹⁰⁸ Porov. Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 24: AAS 59 (1967) s. 554

¹⁰⁹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 123, 129; Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 13 c: AAS 56 (1964) s. 880.

¹¹⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 123.

¹¹¹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 126; Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 91: AAS 56 (1964) s. 898.

Posvätné miesto má byť teda tak usporiadané, aby určitým spôsobom vyjadrovalo štruktúru zideného zhromaždenia, umožňovalo organicky usporiadanú účasť všetkých a každému pomáhalo náležite vykonávať jeho službu.

Veriaci a zbor spevákov (schola cantorum) majú mať také miesto, ktoré im uľahčí činnú účasť.¹¹²

Miesto pre **celebrujúceho** kňaza, **diakona** a **iných** posluhujúcich má byť v presbytériu. **Nech sú tam sedadlá pre koncelebrantov, keby ich však bolo veľa, nech sa sedadlá umiestnia v inej časti kostola, ale blízko k oltáru.**

Hoci toto všetko má vyjadrovať hierarchické usporiadanie a rozdielnosť funkcií, predsa má tvoriť vnútornú súvislú jednotu, v ktorej by sa zračila jednota celého svätého ľudu. Povaha a krása miesta a celého zariadenia majú podnecovať nábožnosť a poukazovať na posvätnosť slávených tajomstiev.

II. USPORIADANIE PRESBYTERIA NA OMŠOVÚ BOHOSLUŽBU

295. Presbytérium je miesto, kde stojí oltár, prednáša sa Božie slovo a kde kňaz, diakon a ostatní posluhujúci vykonávajú svoj úrad. Má sa primerane odlišovať od kostolnej lode, či už čiastočným vyvýšením, alebo osobitnou stavbou a výzdobou. Má byť však také priestrané, aby sa v ňom mohlo pohodlne konať a sledovať slávenie Eucharistie.¹¹³

OLTÁR A JEHO VÝZDOBA

296. Oltár, na ktorom sa pod sviatosťnými znakmi sprítomňuje obeta kríža, je aj stolom Pána; Boží ľud sa povoláva k účasti na ňom pri omši. Oltár je aj stredom vzdávania vďaky, ktoré sa uskutočňuje Eucharistiou.

297. Slávenie Eucharistie na posvätnom mieste sa má konať na oltári, mimo posvätného miesta sa môže konať aj na vhodnom stole, no vždy má byť na ňom prestretá plachta a korporál, **kríž a sviece.**

298. Je osožné, aby bol v každom kostole pevný oltár, ktorý jasnejšie a trvalo naznačuje Ježiša Krista, Živý kameň (1 Pt 2,4, porov. Ef 2,20). Na ostatných miestach určených na posvätné slávenie môže byť prenosný oltár.

Pevným sa nazýva oltár, ktorého stavba je spojená s dlažbou, takže ho nemožno pohnúť; prenosným zas ten oltár, ktorý možno prenášať.

299. Hlavný oltár treba postaviť oddelene od steny, aby ho bolo možno ľahko obchádzať a aby sa mohla na ňom bohoslužba konať tvárou k ľudu, **čo je osožné všade, kde je to možné.** Oltár však nech je na takom mieste, aby bol skutočne stredom, na ktorý sa upútava pozornosť celého zhromaždenia.¹¹⁴ Má byť spravidla pevný a konsekrovaný.

300. Oltáre pevné i prenosné treba posvätiť podľa obradov v Rímskom Pontifikáli; prenosné oltáre však možno iba požehnať.

301. Podľa tradičného cirkevného zvyku a symboliky stolová doska pevného oltára má byť kamenná, a to z prírodného kameňa. Ale podľa úsudku Konferencie biskupov možno použiť

¹¹² Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 97-98: AAS 56 (1964) s. 899.

¹¹³ Porov. *Tamže*, č. 91: AAS 56 (1964) s. 898.

¹¹⁴ Porov. *Tamže*.

aj iný, dôstojný, pevný a umelecký stvárnený materiál. Stĺpy alebo základ, ktorý má niesť oltárnu dosku, môžu byť z akejkoľvek hmoty, len nech je vhodná a pevná.

Prenosný oltár možno postaviť z akejkoľvek dôstojnej a pevnej hmoty, vhodnej na liturgické používanie podľa tradícií a zvykov rozličných krajov.

302. Je dobré, keď sa zachová zvyk vkladať pod oltár pred **posvätením** relikvie svätých, aj tých, čo neboli mučeníkmi. Treba však dbať na to, aby pravosť týchto relikvií bola zaručená.

303. V novostavaných kostoloch je najlepšie zriadiť jeden oltár, ktorý v zhromaždení veriacich naznačuje jedného Krista a jednu Eucharistiu Cirkvi.

Ak však v už postavených kostoloch je starý oltár umiestnený tak, že ťažko umožňuje účasť ľudu a nemožno ho ani preniesť bez ujmy umeleckej hodnoty, nech sa postaví iný pevný umelecky zhotovený oltár, ktorý treba posvätiť. Nech sa posvätné slávenia konajú na ňom. Starý oltár nech sa zvlášť neozdobuje, aby sa nerozdeľovala pozornosť veriacich.

304. Z úcty ku sláveniu pamiatky Pána a k hostine, na ktorej sa podáva Pánovo telo a krv, má sa prestrieť na oltár, **na ktorom sa celebruje**, aspoň jedna plachta **bielej farby**, ktorá tvarom, rozmermi a výzdobou má byť v súlade so štýlom oltára.

305. V ozdobovaní oltára nech sa zachováva umiernenosť.

V období adventu sa oltár ozdobuje kvetmi s takou umiernenosťou, ktorá je v súlade s povahou tohoto obdobia, aby sa nepredchádzalo plnej radosti Narodenia Pána.

V pôstnom období sa zakazuje oltár zdobiť kvetmi. Výnimkou sú nedeľa Laetare (štvrtá pôstna nedeľa), slávnosti a sviatky. Ozdobovanie kvetmi má byť vždy umiernené a nech sa usporiada skôr okolo oltára ako na ňom.

306. Na oltár možno položiť len to, čo si vyžaduje slávenie omše, čiže evanjeliár od začiatku slávenia do prednášania evanjelia, kalich s paténou, ak je potrebná pyxida, napokon korporál, purifikatórium a misál od prinášania darov do očistenia nádob.

Tiež nech sa mikrofón pre kňaza umiestni nenápadne.

307. Svietniky, ktoré sa vyžadujú pri jednotlivých liturgických úkonoch kvôli úcte i slávnostnosti obradu (porov. č. 117), treba vhodne umiestniť, s prihliadnutím na štruktúru oltára a presbytéria, na oltár alebo vedľa neho. Celok má byť vkusne zladený, ale tak, aby veriaci mohli dobre vidieť, čo sa deje na oltári alebo čo sa naň kladie.

308. Na oltári alebo v jeho blízkosti má byť kríž s **podobou ukrižovaného Krista**, dobre viditeľný zhromaždenému ľudu. Je osožné, aby takýto kríž zostával blízko oltára aj mimo liturgického slávenia, aby sa tak myseľ veriacich obracala na Pánovo umučenie.

AMBONA

309. Dôstojnosť Božieho slova si vyžaduje, aby v kostole bolo vhodné miesto, z ktorého by sa Božie slovo ohlasovalo a ku ktorému miestu by sa pri liturgii slova pútala pozornosť veriacich.¹¹⁵

¹¹⁵ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 92: AAS 56 (1964) s. 899.

Patrí sa, aby tým miestom bola spravidla pevná ambona, a nie jednoduchý prenosný pult. Nech je už dipozícia kostola akákoľvek, ambona sa musí umiestniť tak, aby **vysvätených služobníkov a lektorov** mohli veriaci dobre vidieť a počuť.

Z ambony sa prednášajú **najmä** čítania, medzispev a veľkonočný chválospev. Môže sa z nej predniesť homília a **úmysly spoločnej modlitby, čiže modlitby** veriacich. **Dôstojnosť ambony si vyžaduje, aby na ňu vystupoval len služobník slova.**

Patrí sa, aby nová ambona bola požehnaná obradom uvedeným v Rímskom Rituáli predtým než sa začne liturgicky používať.¹¹⁶

SEADLO PRE CELEBRANTA A PRE POSLUHUJÚCICH

310. Sedadlo celebrujúceho kňaza má naznačovať jeho funkciu: predsedáť zhromaždeniu a viesť modlitbu. Preto je vhodné umiestniť ho na najvyššom mieste presbytéria oproti ľudu, ak tomu neprekáža stavba kostola alebo iné okolnosti, napr. ak by bolo pre veľkú vzdialenosť sťažené spojenie medzi kňazom a zhromaždením veriacich, **alebo ak je svätostánok uprostred, vzadu za oltárom, ale** nech vzhľadom nepripomína trón.¹¹⁷ **Patrí sa, aby sedadlo bolo požehnané obradom opísaným v Rímskom Rituáli predtým než sa začne liturgicky používať.**¹¹⁸

V presbytériu sa rozložia aj sedadlá pre koncelebrujúcich kňazov a pre presbyterov, ktorí sa zúčastňujú slávenia v chorálnom odevu, hoci nekoncelebrujú.

Sedadlo pre diakona sa postaví blízko sedadla celebranta. Sedadlá pre iných posluhujúcich treba rozmiestniť tak, aby sa jasne odlišovali od sedadiel duchovných, a aby mohli ľahko plniť im zverenú službu.¹¹⁹

III.USPORIADANIE KOSTOLA

MIESTA PRE VERIACICH

311. Miesta pre veriacich treba primerane usporiadať tak, aby sa veriaci mohli zrakom i duchom náležite zúčastňovať na posvätných sláveniach. Patrí sa, aby sa pre nich pripravili lavice alebo stoličky. Treba zavrhnúť zvyk vyhradzovať sedadlá niektorým súkromným osobám.¹²⁰ **Lavice alebo sedadlá, predovšetkým v novopostavených kostoloch** treba umiestniť tak, aby veriaci mohli pohodlne zaujať taký postoj tela, aký sa od nich v rozličných častiach bohoslužby vyžaduje, a aby mohli bez prekážky pristúpiť k svätému prijímaniu.

Treba sa postarať o to, aby veriaci mohli kňaza, **diakona a lektorov** nielen vidieť, ale pri použití dnešnej techniky aj dobre počuť.

O MIESTE PRE ZBOR A HUDOBNÉ NÁSTROJE

312. Zbor spevákov (schola cantorum) má sa umiestniť podľa dispozície každého kostola tak, aby sa jasne ukázalo jeho začlenenie, že je totiž časťou zhromaždeného spoločenstva a že má

¹¹⁶ Porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedictionis occasione data auspicandi novum ambonem, č. 900-918.

¹¹⁷ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 92: AAS 56 (1964) s. 898.

¹¹⁸ Porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedictionis occasione data auspicandi novum cathedram seu sedem praesidentiae, č. 880-899.

¹¹⁹ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 92: AAS 56 (1964) s. 898.

¹²⁰ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Inter Oecumenici*, 26, sept. 1964, č. 92: AAS 56 (1964) s. 898.

osobitnú úlohu, aby mohol ľahko vykonávať **túto službu** a aby sa jednotlivým členom **zboru** lepšie umožnila plná účasť na omši, t.j. sviatostná účasť.¹²¹

313. Organ a iné dovolené hudobné nástroje treba umiestniť na vhodnom mieste, aby mohli sprevádzať zbor spevákov i spievajúci ľud a aby ich mohli všetci dobre počuť aj vtedy, keď hrajú samé. **Je vhodné, aby bol organ požehnaný pred uvedením do liturgického používania stanoveným obradom v Rímskom rituáli.**¹²² V adventnom období sa organ a iné hudobné nástroje používajú s takou umiernenosťou, ktorá je v súlade s povahou tohto obdobia, aby sa nepredchádzalo plnej radosti Narodenia Pána.

Počas Veľkého pôstu je povolený zvuk organu a iných hudobných nástrojov len na podporu spevu. Výnimkou je nedeľa Laetare (IV. Pôstna nedeľa), slávnosti a sviatky.

MIESTO ÚSCHOVY NAJSVATEJŠEJ SVIATOSTI

314. Podľa štruktúry jednotlivých kostolov a podľa zákonitých miestnych zvykov treba Najsvätejšiu Sviatosť uložiť **v každom kostole v bohostánku** na najčestnejšom, **označenom, viditeľnom a náležite** vyzdobenom mieste kostola **prispôbenom na modlitbu.**¹²³

Bohostánok nech je zvyčajne len jeden, pevný, zhotovený z pevného a neporušiteľného nepriesvitného materiálu a tak uzavretý, aby sa čo najviac zabránilo nebezpečenstvu znesvätenia.¹²⁴ Je vhodné, aby bol požehnaný pred uvedením do liturgickej služby stanoveným obradom v Rímskom rituáli.¹²⁵

315. Kvôli vyjadreniu znaku je vhodnejšie, aby bohostánok, v ktorom sa uschováva Najsvätejšia Eucharistia nebol na oltári, na ktorom sa slávi svätá omša.¹²⁶

Podľa úsudku diecézneho biskupa možno bohostánok umiestniť:

a) v presbytériu mimo oltára, na ktorom sa celebruje, vhodného tvaru a na najvhodnejšom mieste, prípadne aj na starom oltári, na ktorom sa už necelebruje (č. 303)

b) alebo aj v kaplnke vhodnej na súkromnú poklonu a modlitbu veriacich¹²⁷, ktorá má byť organicky spojená s kostolom a prístupná veriacim.

316. Je odporúčaným zvykom, aby vedľa bohostánku svietilo večné svetlo živené olejom alebo voskom, ktorým sa oznamuje a uctieva Kristova prítomnosť.¹²⁸

¹²¹ Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Musicam sacram*, 5. marca 1967, č. 23: AAS 59 (1967) s. 307.

¹²² Porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, č. 1052-1054..

¹²³ Porov. Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 54: AAS 59 (1967) s. 568; inštr. *Inter Oecumenici*, 26. sept. 1964, č. 95: AAS 56 (1964) s. 898.

¹²⁴ Porov. Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 52: AAS 59 (1967) s. 568; inštr. *Inter Oecumenici*, 26. sept. 1964, č. 95: AAS 56 (1964) s. 898; Posv. kongr. sviatostí, inštr. *Nullo umquam tempore*, 28. mája 1938, č. 4: AAS 30 (1938) s. 199-200; RITUALE ROMANUM, *De sacra Communione et de cultu eucharistici extra Missam*, editio typica 1973, č. 10-11 .

¹²⁵ Porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedictionis occasione data auspicandi novum tabernaculum eucharisticum, č. 919-929.

¹²⁶ Porov. Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 55: AAS 59 (1967) s. 569.

¹²⁷ Porov. Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 53: AAS 59 (1967) s. 568; RITUALE ROMANUM, *De sacra Communione et de cultu eucharistici extra Missam*, editio typica 1973, č. 11; *Codex Iuris canonici*, can. 938 § 2; JÁN PAVOL II., *List Dominicae Cenaе*, č. 3: AAS 72 (1980) s. 117-119.

¹²⁸ *Codex Iuris canonici*, can. 940; Posv. kongr. obradov; inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 59: AAS 59 (1967) s. 569; RITUALE ROMANUM, *De sacra Communione et de cultu eucharistici extra Missam*, editio typica 1973, č. 11 .

317. Okrem toho sa nesmie zabúdať na všetky ďalšie predpisy o uschovávaní Najsvätejšej Eucharistie podľa noriem práva.¹²⁹

O POSVÄTNÝCH OBRAZOCH

318. Účasťou na pozemskej liturgii vopred okusujeme tú, ktorá sa slávi v nebi vo svätom meste Jeruzaleme, ku ktorému sa ako pútnici uberáme, kde sedí Kristus po pravici Božej, uctievať si pamiatku svätých a úfame mať nejakú účasť na ich spoločenstve.¹³⁰

Obrazy (i sochy) Pána, Panny Márie a svätých sa podľa veľmi starej tradície Cirkvi vystavujú v chrámoch na úctu veriacich.¹³¹ **Nech sú tak rozmiestnené v chráme, aby veriacich privádzali k tajomstvám viery, ktoré sa tam slávia. Tiež sa treba vystríhať toho, aby jednak ich počet nebol neprimerane veľký, jednak aby boli rozložené v určitom poriadku a aby neodvádzali pozornosť veriacich od samej bohoslužby.¹³² Obraz jedného a toho istého svätého nech je zvyčajne len jeden. Vo všeobecnosti pri výzdobe kostola a jeho zariadenia, čo sa týka obrazov, treba dbať, aby napomáhali nábožnosť celého spoločenstva aj krásou a vhodnosťou obrazov.**

¹²⁹ Porov. zvlášť Posv. kongr. sviatostí, inštr. *Nullo umquam tempore*, 28. mája 1938: AAS 30 (1938) s. 198-207; *Codex Iuris canonici*, can. 934-944.

¹³⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 8.

¹³¹ Porov. RÍMSKY PONTIFIKÁL, *Posviacka kostola a oltára*, kap. IV., č. 10; RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo ad benedicendas imagines quae fidelium venerationi publicae exhibentur.

¹³² Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 125.

HLAVA VI

VECI POTREBNÉ NA SLÁVENIE OMŠE

I. CHLIEB A VÍNO NA SLÁVENIE EUCHARISTIE

319. Cirkev podľa Kristovho príkladu vždy používala chlieb a víno s vodou na slávenie Pánovej večere.

320. Chlieb na slávenie Eucharistie podľa tradície celej Cirkvi má byť **čisto pšeničný čerstvo upečený a podľa starodávnej tradície latinskej Cirkvi nekvasený.**

321. Povaha znaku vyžaduje, aby materiál Eucharistie vyzerala skutočne ako pokrm. Preto treba eucharistický chlieb, hoci nekvasený a pripravený v tradičnej forme, uspôsobiť tak, aby kňaz pri omši slávanej za účasti ľudu mohol naozaj hostiu rozlomiť na viaceré časti aspoň niektorým veriacim ich aj podať. Malé hostie sa, pravda, nevylučujú, ak to vyžaduje počet prijímajúcich a iné pastoračné dôvody. Ale úkon lámania chleba, ktorým sa v apoštolských časoch označovala jednoducho Eucharistia, zjavnejšie vyjadrí silu a dôležitosť znaku jednoty všetkých v jednom chlebe i znaku lásky, pretože jeden chlieb sa rozdeľuje bratom.

322. Víno pre eucharistickú bohoslužbu má byť z viničného plodu (porov. Lk 22, 18), prirodzené a čisté, bez primiešania cudzích prvkov.

323. Veľmi starostlivo treba dbať o to, aby sa chlieb a víno určené na Eucharistiu zachovali v dobrom stave, t. j. aby víno nezoctovalo a chlieb sa neskazil alebo veľmi nestvrdoľ, takže by sa dal ťažko lámať.

324. Ak kňaz po premenení alebo pri prijímaní zbadá, že nebolo naliate víno, ale voda, nech vodu vyleje do nejakej nádoby a do kalicha naleje víno s vodou a premení ho slovami, ktoré sa vzťahujú na konsekráciu kalicha; chlieb netreba znova konsekrovať.

II. O ZARIADENÍ KOSTOLA VŠEOBECNE

325. Ako pri stavbe kostolov, tak aj pri celom zariadení kostola Cirkev pripúšťa umelecký štýl a vkus každej krajiny a prijíma tie prispôsobenia, ktoré sú v súlade s povahou a tradíciami jednotlivých národov, len aby všetko primerane zodpovedalo cieľu, na ktorý je samo zariadenie kostola určené.¹³³ Aj na tomto poli treba starostlivo dbať o vznešenú jednoduchosť, ktorú možno výborne spojiť s opravdivým umením.

326. Pri výbere materiálu pre zariadenie kostola možno voľiť okrem materiálu, ktorý sa tradične používa, aj taký, ktorý sa podľa mienky našej doby považuje za ušľachtilý, je trvácí a dá sa dobre prispôsobiť na posvätné úkony. O tom pre jednotlivé oblasti rozhodne Konferencia **biskupov.**

¹³³ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 123; Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium*, 25. mája 1967, č. 24: AAS 59 (1967) s. 554.

III. POSVÄTNÉ NÁDOBY

327. Medzi predmetmi, ktoré sa vyžadujú na slávenie omše, osobitná úcta patrí posvätným nádobám, najmä kalichu a paténe, v ktorých sa chlieb a víno prináša, premieňa a z ktorých sa prijíma.

328. Posvätné nádoby nech sú zhotovené z cenného kovu. Ak sú z takého kovu, ktorý hrdzavie alebo z kovu menej vzácneho ako zlato, majú byť spravidla zvnútra pozlátané.

329. Podľa úsudku Konferencie biskupov, ktorý bol potvrdený Apoštolskou stolicou, posvätné nádoby sa môžu zhotovovať aj z iného materiálu, ktorý sa v príslušnom kraji považuje za cenný, napr. zo slonoviny alebo tvrdšieho dreva, len aby sa hodil na posvätné ciele. V tom prípade má vždy prednosť materiál, ktorý sa ľahko neláme a nekazí. Toto platí pre všetky nádoby, ktoré sú určené na hostie ako paténa, cibórium, schránka, monstrancia a iné.

330. Kalichy a ostatné nádoby určené na prechovávanie Pánovej krvi, nech majú vrchnú časť z takého materiálu, ktorý tekutiny neabsorbuje. Podstavec môže byť z iného pevného a ušľachtilého materiálu.

331. Na konsekráciu hostií možno vhodne použiť jedinou väčšiu paténu, na ktorú sa položí chlieb pre celebranta a diakona, aj pre ostatných posluhujúcich a veriacich.

332. Tvar posvätných nádob môže umelec vyhotoviť takým spôsobom, ktorý zodpovedá zvyklostiam jednotlivých krajín, ale tak, aby boli súčasne pre liturgický účel a jasne sa odlišovali od takých, ktoré sú určené pre všedné potreby.

333. Pri žehnaní posvätných nádob treba zachovať obrad, ktorý predpisujú liturgické knihy.¹³⁴

334. Nech sa zachová zvyk, že v sakristii je zriadené sacrarium, do ktorého sa vylieva voda z umývania posvätných nádob a rúšok (porov. č. 280).

IV. POSVÄTNÉ RÚCHO

335. V Cirkvi, ktorá je Kristovým telom, nevykonávajú všetky údy rovnakú službu. Táto rozdielnosť úloh pri slávení Eucharistie sa prejavuje navonok rozličnosťou posvätných rúch. Preto majú označovať príslušný úrad jednotlivých posluhujúcich. Rúcha, ktoré si obliekajú kňazi, diakoni a laickí posluhujúci, je vhodné požehnať.¹³⁵

336. Posvätné rúcho, spoločné všetkým služobníkom vysväteným a ustanoveným, je alba prepásaná na bedrách cingulom. Cingulum však netreba používať, ak je alba priliehavá. Ak alba nezakrýva obvyklé šaty okolo krku, treba si vziať najprv humerál. Albu nemôže nahradiť superpelícia, ani na talár, keď si treba obliecť ornát alebo dalmatiku, alebo podľa predpisov iba štólu bez ornátu alebo dalmatiky.

¹³⁴ Porov. RÍMSKY PONTIFIKÁL, *Posviacka kostola a oltára*, kap. VII. Požehnanie kalicha a patény; RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedictionis rerum quae in liturgicis celebrationibus usurpantur.

¹³⁵ Porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, Ordo benedictionis rerum quae in liturgicis celebrationibus usurpantur, č. 1070.

337. Vlastným rúchom kňaza pri omši alebo pri iných posvätných úkonoch priamo spojených s omšou je ornát **čiže kazula**, ak sa neurčí inak; oblieka sa na albu a štólu.

338. Vlastným rúchom diakona je dalmatika, ktorá sa oblieka na albu a štólu. **V prípade nutnosti alebo nižšieho stupňa slávnosti možno však dalmatiku vynechať.**

339. Akolyti, lektori a iní laickí posluhujúci môžu si obliecť albu alebo iné rúcho, ktoré je v jednotlivých krajinách schválené **Konferenciou biskupov.**

340. Štólu si kňaz dá okolo krku, aby mu z pliec splývala po stranách hrude; diakon si ju dáva šikmo cez prsia od ľavého pleca k pravému boku tela a tam ju pripevní.

341. Pluviál si berie kňaz na sprievody alebo na iné posvätné úkony podľa prílušných rubrik jednotlivých obradov.

342. Pokiaľ ide o formu posvätného rúcha, Konferencie **biskupov** môžu určiť a Apoštolskej Stolicy predostrieť úpravy zodpovedajúce potrebám a zvykom jednotlivých oblastí.¹³⁶

343. Okrem tradičného materiálu na zhotovenie posvätných rúch sa môže upotrebiť vlastné prirodzené tkanivo niektorej krajiny, ako aj iné umelé tkanivá, zodpovedajúce dôstojnosti obradu a osoby. O tom rozhoduje Konferencia **biskupov.**¹³⁷

344. Svedčí sa, aby krásu a vznešenosť posvätnému rúchu nedodávalo nadbytočné množstvo ozdôb, ale použitá látka a strih rúcha. Ozdoby majú predstavovať námety, obrazy alebo symboly naznačujúce posvätný cieľ rúcha. Treba vylúčiť také ozdoby, ktoré sa protivia posvätnosti liturgie.

345. Rozdielnosť farieb posvätného rúcha má v priebehu liturgického roku aj navonok účinnejšie objasniť povahu slávených tajomstiev viery a zmysel rozvíjajúceho sa kresťanského života.

346. Pri farbe posvätného rúcha nech sa zachová tradičná zvyklosť, a to:

a) Biela farba sa používa pri oficiu a omšiach veľkonočného a vianočného obdobia; okrem toho **pri sláveniach** Pána, ktoré nie sú o jeho umučení; preblahoslavenej Panny Márie, svätých anjelov a svätých, ktorí nie sú mučeníci; na **slávnosti** Všetkých svätých (1. nov.) a sv. Jána Krstiteľa (24. júna), **na sviatky** sv. Jána evanjelistu (27. dec.), Katedry sv. Petra (22. febr.) a Obrátenia sv. Pavla (25. jan.).

b) Červená farba sa používa na Kvetnú nedeľu, na Veľký piatok, v nedeľu Zoslania Ducha Svätého, na sviatky Pánovho utrpenia, na sviatky víťaznej smrti apoštolov a evanjelistov a na sviatky mučeníkov.

c) Zelená farba sa používa pri oficiu a omšiach v období „cez rok“ (per annum).

d) Fialová farba sa používa v Advente a v Pôstnom období. Možno ju brať aj pri oficiu a omšiach za zosnulých.

e) Čierna farba sa môže používať, **kde je to zvykom**, pri omšiach za zosnulých.

f) Ružová farba sa môže použiť, **kde je to zvykom**, v nedele Gaudete (Tretia adventná) a Laetare (Štvrtá pôstna).

Avšak **čo sa týka liturgických farieb** môžu Konferencie **biskupov** určiť a predostrieť Apoštolskej Stolicy úpravy, ktoré zodpovedajú záujmom a duchu príslušných národov.

¹³⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 128.

¹³⁷ Porov. *Tamže*.

347. Omše pri vysluhovaní sviatostí a svätení sa slávia vo farbe, ktorá je pre ne určená, v bielej farbe alebo vo farbe liturgického dňa. Omše za rozličné potreby sa slávia vo farbe dňa alebo liturgického obdobia: vo fialovej farbe, ak majú kajúcny charakter, ako napr. omše č. **31, 33, 38.** Votívne omše sa slávia vo farbe pre ne určenej, vo farbe dňa, alebo vo farbe liturgického obdobia.

V. INÉ PREDMETY URČENÉ PRE KOSTOL

348. Okrem posvätných nádob a posvätného rúcha, pre ktoré sa určuje osobitný materiál, iné zariadenie, predpísané na bohoslužbu¹³⁸ alebo dovolené v kostole, nech je dôstojné a primerané svojmu cieľu.

349. Zvlášť sa treba starať o to, aby liturgické knihy, predovšetkým Evanjeliár a Lekcionár, ktoré sú určené na ohlasovanie Božieho slova, a preto sa tešia osobitnej úcte, boli pri liturgických úkonoch v úcte ako symboly a znaky vyšších vecí, a preto nech sú naozaj vhodné, ozdobné a krásne.

350. Treba sa veľmi dbať o všetko, čo má priamy vzťah k oltáru a k eucharistickému sláveniu, ako je oltárny a procesiovy kríž

351. Treba sa usilovať, aby sa aj vo veciach menšieho významu zachovávali umelecké požiadavky a aby sa vznešená jednoduchosť vždy spájala s čistotou.

¹³⁸ Quoad benedictionem rerum quae in domibus ecclesiae ad usum liturgicum destinantur, porov. RITUALE ROMANUM, *De benedictionibus*, pars III.

HLAVA VII

VÝBER OMŠE A JEJ ČASTI

352. Pastoračný účinok bohoslužby sa zaiste zvýši, ak texty čítaní, modlitieb a spevov budú podľa možnosti čo najlepšie zodpovedať potrebám a duchovnej príprave, ako aj schopnostiam účastníkov. To možno dosiahnuť vhodným výberom rozličných textov, o čom ešte bude reč.

Kňaz pri výbere textov omše nech prihliada skôr na spoločný duchovný osov **Božieho ľudu**, ako na svoje záľuby. Okrem toho nech pamätá, že takáto voľba omšových častí sa má robiť v zhode **s tými, ktorí majú nejakú účasť na slávení** a ani veriacich netreba vylučovať z rozhodovania o veciach, ktoré sa ich priamo týkajú.

Keďže sa však ponúka mnohonásobná možnosť výberu rozličných omšových častí, ešte pred bohoslužbou musí diakon, lektori, žalmista, kantor, komentátor i zbor dobre vedieť, ktoré texty sa použijú, aby sa nič neimprovizovalo. Lebo harmonické usporiadanie a vykonávanie obradov veľmi napomáha prípravu veriacich na prijatie Eucharistie.

I. VÝBER OMŠE

353. Na sviatok, ktorý má stupeň slávnosti, kňaz je povinný riadiť sa kalendárom kostola, v ktorom celebruje.

354. V nedele a na všedné dni adventné, vianočné, pôstne a na všedné dni veľkonočného obdobia, na sviatky a povinné spomienky:

a) ak sa omša slávi s ľudom, kňaz sa má riadiť kalendárom kostola, v ktorom celebruje;

b) ak sa omša slúži bez ľudu, kňaz si môže voliť alebo kalendár kostola alebo svoj vlastný.

355. Na ľubovoľné spomienky:

a) Na všedné dni v Advente od 17. do 24. decembra, cez oktávu Narodenia Pána a v Pôste, okrem Popolcovej stredy a všedných dní Veľkého týždňa, kňaz berie formulár omše patričného liturgického dňa. Zo spomienky, ktorá azda pripadá na ten deň vo všeobecnom kalendári, môže vziať modlitbu dňa, **ak nie je Popolcová streda alebo všedný deň Veľkého týždňa. Vo všedné dni veľkonočného obdobia sa môžu sláviť spomienky svätých s celým formulárom.**

b) Na všedné dni v Advente pred 17. decembrom, vo vianočnom období (od 2. januára) a na všedné dni veľkonočného obdobia kňaz **si môže vybrať formulár omše** buď zo dňa príslušného liturgického obdobia, alebo **formulár omše** o svätom, alebo o jednom zo svätých, na ktorých je spomienka, alebo **omšu** o niektorom svätom, ktorý je na ten deň uvedený v martyrológiu.

c) Na všedné dni „cez rok“ **si** kňaz môže **vybrať omšu** dňa, **omšu** prípadnej ľubovoľnej spomienky, alebo **omšu** o svätom uvedenom na ten deň v martyrológiu, ďalej **omšu** za rozličné potreby, alebo votívnu omšu.

Ak kňaz slávi omšu za účasti ľudu, **nech sa stará predovšetkým** o to, aby bez príčiny a často nevynechával čítania predpísané vo **feriálnom** lekcionári na jednotlivé dni. Cirkev si totiž želá, aby sa veriacim prestieral čím bohatší stôl Božieho slova.¹³⁹

¹³⁹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 51.

Pre tú istú príčinu nech kňaz umiernené berie formulár omše za zomrelých; veď každá omša sa obetuje za živých aj za zomrelých a v každej eucharistickej modlitbe je aj spomienka na zosnulých.

Kde však veriaci ľud má v osobitnej láske ľubovoľné spomienky na preblahosladenú Pannu Máriu alebo na iných svätých, nech sa vyhovie oprávneným požiadavkám ich nábožnosti.

Keď je možnosť voliť medzi spomienkou zo všeobecného kalendára a spomienkou z diecézneho alebo rehoľného kalendára, odporúča sa za rovnakých podmienok a podľa tradície spomienka partikulárna.

II. O VÝBERE OMŠOVÝCH ČASTÍ

356. Pri výbere textov rozličných omšových častí tak z okruhu cirkevného roku, ako aj o svätých majú sa zachovať nasledujúce smernice.

Čítania

357. Na nedele a **slávnosti** sú určené tri čítania, v ktorých hovorí Prorok, Apoštol a Evanjelium. Nimi sa v kresťanskom ľude vychováva zmysel pre **nepretržitosť** diela spásy podľa **obdivuhodného Božieho rozhodnutia**. **Tieto čítania sa používajú povinne. Podľa cirkevnej tradície sa vo veľkonočnom období namiesto Starého Zákona sa používajú čítania zo Skutkov apoštolov.**

Na sviatky sú predpísané dve čítania. Ak sa však sviatok podľa predpisov povýši na stupeň slávnosti, pridá sa tretie čítanie, ktoré sa berie zo Spoločnej časti.

Na spomienky svätých, ak nie sú vlastné čítania, čítajú sa zvyčajne čítania z bežného dňa. Ponúkajú sa aj **privlastnené čítania**, čiže také, ktoré vysvetľujú zvláštny aspekt duchovného života alebo života svätca. Používanie týchto čítaní nie je záväzné, ibaže by si to vyžadoval pastoračný dôvod.

358. Vo **feriálnom** lekcionári sú uvedené čítania na jednotlivé dni každého týždňa v celom ročnom okruhu. Preto sa spravidla budú brať tieto čítania v dňoch, pre ktoré sú určené, ak nepripadá na ten deň slávnosť, sviatok, **alebo spomienka, ktorá má vlastné čítania z Nového Zákona, v ktorých sa spomína slávený svätec.**

Ak sa však **predsa súvislé čítanie v týždni preruší pre nejakú slávnosť**, nejaký sviatok alebo nejakú osobitnú oslavu, kňaz môže spojiť vynechané časti s inými s prihliadnutím na zaradenie čítaní celého týždňa, alebo rozhodnúť, ktorej stati sa má dať prednosť.

V omšiach pre nejaké osobitné zhromaždenie kňaz môže zo schváleného lekcionára vybrať tie čítania, ktoré sú pre také zhromaždenie najvhodnejšie.

359. Okrem toho je osobitný výber textov Svätého písma v **Lekcionári** pre omše **spojené s určitými obradmi**, pri ktorých sa vysluhujú sviatosti alebo sväteniny, alebo pre omše, ktoré sa slávia pri nejakých **potrebách**.

Tieto lekcionáre slúžia na to, aby počúvanie primeraného Božieho slova viedlo veriacich k plnšiemu pochopeniu tajomstva, na ktorom sa zúčastňujú, a aby ich vychovávalo k väčšej láske k Božiemu slovu.

Teda texty, ktoré sa čítajú pri **slávení**, treba určiť s prihliadnutím na pastoračnú vhodnosť a na možnosť výberu, ktorá sa v tejto veci dáva.

360. Niekedy sa ponúka dlhšia a kratšia forma toho istého textu. Pri voľbe medzi týmito dvoma formami treba zohľadniť **pastoračné kritérium**. Treba zohľadniť **schopnosť veriacich užitočne počúvať dlhšie alebo kratšie čítanie**. Podľa ich schopnosti môže byť lepšie vysvetliť im **úplný text v homílii**.

361. Keď sa ponúka možnosť výberu medzi jedným alebo druhým už určeným textom prípadne predkladaným ľubovoľným, nech sa zohľadní dobro účastníkov. Podobne treba postupovať pri výbere ľahšieho alebo lepšie zodpovedajúceho textu pre zhromaždené spoločenstvo. Takisto nech sa postupuje pri texte, ktorý sa opakuje a je označený ako vlastný niektorému sláveniu, za iný text ponúkaný na ľubovoľnú, keď si to vyžaduje **pastoračná potreba**.

Toto sa stáva, ak sa ten istý text má čítať v nasledujúcich dňoch, napr. v nedeľu alebo nasledujúci všedný deň alebo pri obave, že nejaký text vyvolá ťažkosti v spoločenstve veriacich. No treba dávať pozor, aby sa pri výbere textov Svätého Písma nevynechávali stále tie isté časti.

362. Okrem možností vybrať si niektoré vhodnejšie texty, o ktorých sa vyššie hovorilo, udeľuje sa Konferenciám **biskupov** možnosť, aby vo zvláštnych okolnostiach mohli určiť úpravy o výbere priliehavých čítaní. Texty však treba vybrať z riadne schváleného lekciónára.

Modlitby

363. V každej omši, ak nie je inak určené, prednášajú sa modlitby patriace tejto omši.

Na **spomienky svätých** sa berie vlastná modlitba dňa, **ak chýba, z patričného spoločného formulára**. Modlitby nad obetnými darmi a po prijímaní, ak nie sú vlastné, môžu sa brať buď zo spoločného formulára, alebo zo všedného dňa príslušného obdobia.

Vo všedné dni „cezročného obdobia“ okrem modlitieb predchádzajúcej nedele môžu sa brať modlitby z inej nedele „cezročného obdobia“ alebo z formulára omši za rozličné potreby, ktoré sa nachádzajú v misáli. Ale vždy je dovolené vziať z týchto omší iba modlitbu dňa.

Takto sa poskytuje **bohatšia** zásoba textov, ktorými sa **hojnejšie živí modlitba veriacich**. V hlavných liturgických obdobiach je toto prispôsobenie už vo vlastných modlitbách týchto období, ako sú uvedené v misáli na jednotlivé všedné dni.

Eucharistická modlitba

364. Väčší počet prefácií, ktorými je obohatený Rímsky misál, má ten cieľ, aby plnšie vynikli **dôvody** na vzdávanie vďaky v eucharistickej modlitbe a aby sa **v plnšom svetle predstavili** rozličné aspekty tajomstva spásy.

365. Voľba medzi eucharistickými modlitbami, **ktoré obsahuje Omšový poriadok**, sa riadi týmito smernicami:

a) Prvú eucharistickú modlitbu čiže Rímsky kánon možno používať vždy. Zvlášť vhodné sa **prednáša** v dňoch, ktoré majú vlastné V spoločenstve alebo Prosíme Ťa, Bože, ako aj pri **sláveniach** apoštolov a svätých, o ktorých je zmienka v tejto eucharistickej modlitbe; v nedele, ak sa z pastoračných dôvodov nedá prednosť **tretej** eucharistickej modlitbe.

b) Druhá eucharistická modlitba sa pre svoje osobitné vlastnosti hodí na všedné dni týždňa alebo pri osobitných príležitostiach.

Hoci má vlastnú pieseň vďaky (prefáciu), možno ju použiť aj s inými prefáciami, najmä s tými, ktoré súhrnne vyjadrujú tajomstvo spásy, napr. spoločné prefácie.

Keď je omša za niektorého zosnulého, možno použiť osobitnú formulu vsunutú pred Pamätaj.

c) Tretia eucharistická modlitba sa môže spájať s akoukoľvek piesňou vďaky (prefáciou). Nech sa uprednostní najmä v nedele a sviatky. **V tejto eucharistickej modlitbe, ak sa používa v omši za zosnulého, možno použiť** osobitnú formulu za zosnulého, uvedenú na svojom mieste po slovách „a láskavo prived’ k sebe, dobrotivý Otče, všetky svoje roztratené deti“.

d) Štvrtá eucharistická modlitba má nezameniteľnú pieseň vďaky (prefáciu) a obsažnejšie podáva dejiny spásy. Môže sa upotrebiť, keď omša nemá vlastnú pieseň vďaky **a v nedele „cez rok“**. Do tejto eucharistickej modlitby pre jej štruktúru nemožno vsúvať osobitnú modlitbu za zomrelého.

Spevy

366. Spevy Omšového poriadku , napr. Baránok Boží, nie je dovolené nahradiť inými spevmi.

367. Pri výbere spevov, ktoré sa majú spievať medzi čítaniami, pri príchode kňaza, pri príprave obetných darov a na prijímanie, treba zachovať smernice uvedené na patričných miestach (porov. č. 40–41, 47–48, 61–64, 74, 86–88).

HLAVA VIII

OMŠE A MODLITBY ZA ROZLIČNÉ POTREBY A OMŠE ZA ZOSNULÝCH

I. OMŠE A MODLITBY ZA ROZLIČNÉ POTREBY

368. Keďže liturgia sviatostí a svätenín poskytuje dobre disponovanému veriacemu ľudu možnosť posvätiť Božou milosťou, prameniaccou z veľkonočného tajomstva¹⁴⁰, skoro každú udalosť jeho života, a keďže Eucharistia je sviatosťou sviatostí, misál podáva vzory omší a modlitieb, ktoré sa môžu použiť pri rozličných príležitostiach kresťanského života za potreby celého sveta a za potreby všeobecnej alebo miestnej Cirkvi.

369. Pretože je širšia možnosť výberu čítaní a modlitieb, patrí sa, aby sa omše za rozličné potreby brali umiernené, t.j. keď si to vyžaduje pastoračná potreba.

370. Vo všetkých omšiach za rozličné potreby, ak sa výslovne neurčuje inak, možno vziať čítania dňa, aj s ich spevmi, ak zodpovedajú slávenej bohoslužbe.

371. Medzi omše tohto druhu sa počítajú omše spojené s vysluhovaním sviatostí alebo svätenín (Missae rituales), omše na rozličné príležitosti, omše za rozličné potreby a omše votívne

372. Omše spojené s vysluhovaním sviatostí alebo svätenín (Missae rituales). Zakazujú sa v nedele adventné, pôstne, veľkonočné, ďalej na slávnosti, cez veľkonočnú oktávu, v deň Spomienky na všetkých verných zosnulých, na Popolcovú stredu a vo všedné dni Veľkého týždňa. Okrem toho treba zachovať smernice, uvedené v rituáloch alebo v samých omšiach.

373. Omše za rozličné potreby sa používajú niekedy pri niektorých príležitostiach alebo v pravidelne stanovený čas. Z nich môže príslušná cirkevná vrchnosť vybrať omše pre prosebné pobožnosti v priebehu roku, ktoré určí Konferencia **biskupov**.

374. Ak sa vyskytne nejaká vážnejšia potreba alebo pastoračný dôvod, priliehavú omšu možno sláviť z nariadenia alebo povolenia miestneho ordinára vo všetky dni, okrem slávností, nediel' adventných, pôstnych a veľkonočných, ďalej dní vo veľkonočnej oktáve, dňa Spomienky na všetkých verných zosnulých, Popolcovej stredy a všedných dní Veľkého týždňa.

375. Votívne omše o tajomstvách Pána, na počesť preblahoslavenej Panny Márie, anjelov, alebo niektorého svätého, či všetkých svätých, ktoré sa môžu slobodne vybrať podľa nábožnosti veriacich, môžu sa používať vo všedných dňoch cez rok, aj keď pripadá ľubovoľná spomienka. Ale nemožno sláviť ako votívne omše, ktoré sa týkajú tajomstiev Pánovho života, alebo preblahoslavenej Panny Márie, okrem omše Nepoškvrneného Počatia, lebo ich slávenie je spojené s priebehom liturgického roku.

376. V dňoch, na ktoré pripadá povinná spomienka, alebo vo všedných dňoch adventných do 16. decembra, vianočných od 2. januára a veľkonočných po veľkonočnej oktáve, omše za rozličné potreby a omše votívne sa nedovoľujú. Ak si to však vyžaduje opravdivá potreba alebo úžitok veriacich, pri omši za účasti ľudu **možno** vziať **omšový formulár**

¹⁴⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 61.

zodpovedajúci tejto potrebe alebo úžitku veriacich. Ponecháva sa to na úsudok správcu kostola alebo samotného celebranta.

377. Vo všedné dni „cezročného obdobia“, na ktoré pripadnú ľubovoľné spomienky alebo v ktoré sa slávi liturgia hodín všedného dňa, možno celebrovat' akúkoľvek omšu, či použiť akúkoľvek modlitbu ad diversa okrem omši spojených s vysluhovaním sviatostí a svätenín.

378. Zvlášť sa odporúča spomienka Panny Márie v sobotu, pretože liturgia Cirkvi preukazuje Matke Vykupiteľa úctu pred všetkými svätými.¹⁴¹ Množstvo formulárov sa nachádza v Zbierke omši o Panne Márii.

II. OMŠE ZA ZOSNULÝCH

379. Eucharistickú obeť Kristovho veľkonočného tajomstva Cirkvi obetuje za zosnulých, aby v spoločenstve všetkých Kristových údov táto obeť jedným vyprosovala duchovnú pomoc, iným zasa priniesla potechu nádeje.

380. Medzi omšami za zosnulých má prvé miesto pohrebná omša, ktorá sa môže sláviť každý deň okrem prikázaných slávností, štvrtku Veľkého týždňa, okrem Veľkonočného trojdňa, ďalej okrem nediel' adventných, pôstnych a veľkonočných, **pri zachovaní všetkých právnych noriem.**¹⁴²

381. Omšu za zosnulých po prijatí zvesti o smrti, pri definitívnom pochovaní zomrelého alebo v deň prvého výročia možno sláviť aj v dňoch vianočnej oktávy, ako aj v dňoch, na ktoré pripadá povinná spomienka, prípadne všedný deň liturgického obdobia, okrem Popolcovej stredy a dní Veľkého týždňa.

Iné omše za zosnulých čiže omše „každodenné“ možno sláviť v dňoch „cezročného obdobia“, na ktoré pripadajú ľubovoľné spomienky alebo je liturgia hodín zo všedného dňa, len ak sa aplikujú za zomrelých.

382. Pri pohrebných omšiach má byť spravidla krátka homília s vylúčením akejkoľvek pohrebnej chváloreči.

383. Treba povzbudiť veriacich, najmä z príbuzenstva zomrelého, aby sa **tiež** svätým prijímaním zúčastnili na eucharistickej obete konanej za zosnulého.

384. Ak po pohrebnej omši bezprostredne nasleduje pohreb, vynechajú sa záverečné obrady omše a hneď po modlitbe po prijímaní nasleduje obrad posledného odporúčania a lúčenie. Tento obrad sa koná iba vtedy, ak je v kostole rakva s telom zosnulého.

385. Pri usporiadaní a výbere tých častí omše za zosnulých, ktoré sa môžu meniť (napr. modlitby, čítania, modlitba veriacich), najmä keď ide o pohrebnú omšu, treba z pastoračných dôvodov prihliadať na zomrelého, jeho rodinu a prítomných.

¹⁴¹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Dogmat. konšt. o Cirkvi *Lumen gentium*, č. 54; PAVOL VI., Apod. adhortácia *Marialis cultus*, 2. febr. 1974, č. 9: AAS 66 (1974) s. 122-123.

¹⁴² Porov. zvlášť *Codex Iuris canonici*, can. 1176-1185; RITUALE ROMANUM, *Ordo exsequiarum*, editio typica.

Duchovní pastieri nech berú do úvahy najmä tých, ktorí z príležitosti pohrebu sú prítomní na liturgických obradoch alebo počúvajú evanjelium, či sú to už nekatolíci alebo takí katolíci, ktorí sa na Eucharistii nikdy alebo zriedkakedy zúčastňujú alebo stratili azda aj vieru. Kňazi sú totiž služobníkmi Kristovho evanjelia pre všetkých.

HLAVA IX.

O ÚPRAVÁCH, KTORÉ PATRIA BISKUPOM A ICH KONFERENCIÁM

386. Obnovenie Rímskeho misálu, uskutočnené v našich časoch podľa noriem dekrétov II. vatikánskeho všeobecného snemu, sa zvlášť stará o to, aby sa pri eucharistickom slávení všetci veriaci privádzali k tej plnej, uvedomelej a činnej účasti na liturgických úkonoch, ktorú si vyžaduje sama povaha liturgie a na ktorú majú právo a povinnosť mocou svojho stavu.¹⁴³

Ale aby toto slávenie plnšie zodpovedalo normám a duchu posvätnej liturgie, v tomto ustanovení a v omšovom poriadku sa napokon predkladajú nejaké prispôsobenia a úpravy zverené úsudku buď diecézneho biskupa alebo Konferenciám biskupov.

387. Diecézneho biskupa treba považovať za veľkňaza svojho stáda. Od neho sa určitým spôsobom odvodzuje a závisí život veriacich v Krista.¹⁴⁴ On nech rozvíja a usmerňuje liturgický život vo svojej diecéze a bdie nad ním. Jemu sa v týchto Smerniciach zveruje, aby usmerňoval poriadok koncelebrácie (porov. č. 202), stanovil normy o liturgických službách kňazovi pri oltári (porov. č. 107), o podávaní svätého prijímania pod obidvoma spôsobmi (porov. č. 283), o výstavbe a zariadení kostolov (porov. č. 291, 315). Ale predovšetkým má živiť ducha posvätnej liturgie v kňazoch, diakonoch a veriacich.

388. Uvedené úpravy, ktoré si vyžadujú širšiu spoluprácu, nech stanovia Konferencie biskupov podľa noriem práva.

389. Predovšetkým Konferenciám biskupov prislúcha pripraviť vydanie tohto Rímskeho misálu v schválených národných jazykoch a aj ho schváliť, a po písomnom uznaní Apoštolskou stolicou nech sa používa v príslušných oblastiach.

Rímsky misál nech sa vydá ako celok buď v latinčine alebo v platne schválenom národnom jazyku.

390. Úpravy uvedené v týchto Všeobecných smerniciach a v Omšovom poriadku nech stanovia Konferencie biskupov a po písomnom uznaní Apoštolskou stolicou nech sa uvedú do misálu:

- gestá veriacich a postoje tela (porov. č. 25, 43, 160)
- gesto úcty oltáru a Evanjeliáru (porov. č. 273)
- texty piesní na vstup, obetovanie a prijímanie (porov. č. 48, 74, 87)
- čítania zo Svätého Písma, ktoré sa majú brať v zvláštnych okolnostiach (porov. č. 362)
- spôsob odovzdávania znaku pokoja (porov. č. 82)
- spôsob rozdávania svätého prijímania (porov. č. 160)
- materiál oltára a posvätného zariadenia, predovšetkým posvätných nádob a materiál, forma a farba liturgických rúch (porov. č. 301, 326, 329, 339, 342–343)

Direktória alebo pastorálne ustanovenia - o ich potrebe rozhodnú Konferencie biskupov a po predchádzajúcom schválení Apoštolskou stolicou, môžu sa vložiť do Rímskeho misála na patričnom mieste.

¹⁴³ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 14.

¹⁴⁴ Porov. *Tamže*, č. 41.

391. Tieto Konferencie majú venovať zvláštnu starostlivosť prekladom biblických textov, ktoré sa užívajú pri slávení omše. Ved' zo Svätého Písma sa čítajú state, ktoré sa potom vysvetľujú v homílii, z neho sa spievajú žalmy, ono dalo vnuknutie a popud k liturgickým modlitbám, oráciám a spevom a z neho čerpajú úkony a znaky svoj zmysel.¹⁴⁵

Nech sa užíva reč, ktorá zodpovedá chápanosti veriacich a je vhodná na verejné ohlasovanie, avšak pri zachovávaní znakov, ktoré sú vlastné rozličným spôsobom vyjadrovania a nachádzajú sa v biblických knihách.

392. Úlohou Konferencií biskupov je aj usilovne pracovať na prekladoch iných textov tak, aby pri zachovaní povahy živého jazyka sa úplne a verne udržal zmysel pôvodného latinského textu. Pri uskutočňovaní toho je užitočné dbať na rozličné literárne druhy, ktoré sa užívajú v omši: predsednícke modlitby, antifóny, zvolania, odpovede, litániové modlitby atď.

Nakoľko je možné, treba mať na zreteli, že preklad textov nie je určený predovšetkým na meditáciu, ale skôr na ohlasovanie a spev pri slávení.

Nech sa užíva reč prispôbená veriacim a predsa vhodná a vynikajúca literárnou kvalitou, pričom vždy zostáva potreba nejakej katechézy o biblickom a kresťanskom zmysle niektorých slov a myšlienok.

V oblastiach, ktoré majú tú istú reč je lepšie, ak je to možné, , mať ten istý preklad liturgických textov, ale predovšetkým biblických textov a omšového poriadku.¹⁴⁶

393. Majúc na zreteli, aké významné miesto má spev pri slávení omše – je on potrebnou, neodlučiteľnou časťou slávnostnej liturgie,¹⁴⁷ Konferencie biskupov majú schvaľovať upravené nápevy, predovšetkým pre texty Omšového poriadku, pre odpovede a zvolania ľudu a pre osobitné obrady, ktoré sa vyskytujú počas liturgického roku.

Taktiež majú rozhodnúť, ktoré hudobné formy, nápevy a hudobné nástroje je dovolené používať pri Božom kulte, nakoľko sú naozaj vhodné pre posvätné používanie alebo ako ich treba prispôbiť.

394. Je vhodné, aby každá diecéza mala svoj kalendár a prôprium omší.¹⁴⁸ Biskupská konferencia nech sa postará vytvoriť vlastný národný kalendár alebo spolu s inými konferenciami kalendár so širšou platnosťou schválený Apoštolskou stolicou.

Pri tom treba mať na zreteli a zachovať nedeľu ako sviatok prvého dňa. Nech sa iným slávnostiam nedáva prednosť pred nedeľou, iba ak tým skutočne najdôležitejším.¹⁴⁹ Taktiež treba dbať na to, aby liturgický rok, obnovený podľa dekrétu II. vatikánskeho koncilu nebol zastieraný druhoradými prvkami.

Pri tvorbe národného kalendára nech sa vyznačia prosebné a kántrové dni, spôsob a texty na ich slávenie¹⁵⁰. Treba zohľadniť aj iné zvláštne okolnosti.

Je vhodné, aby sa slávenia vlastné celému národu alebo štátu vo vydaní misála umiestnili medzi sláveniami generálneho kalendára, a vlastné slávenia pre oblasti alebo diecézu, nech sa uvedú v dodatku.

¹⁴⁵ Porov. *Tamže*, č. 24.

¹⁴⁶ Porov. *Tamže*, č. 36 § 3.

¹⁴⁷ Porov. *Tamže*, č. 112.

¹⁴⁸ *Normae universales de Anno liturgico et de Calendario*, č. 48-51; Posv. kongr. obradov, inštr. *Calendararia particularia*, 24. júna 1970, č. 4, 8: AAS 62 (1970), s. 652-653.

¹⁴⁹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 106.

¹⁵⁰ *Normae universales de Anno liturgico et de Calendario*, č. 46; Posv. kongr. obradov, inštr. *Calendararia particularia*, 24. júna 1970, č. 38: AAS 62 (1970), s. 660.

395. Napokon, ak si účasť veriacich a ich rozličné potreby žiadajú na prehĺbenie duchovného dobra, aby posvätné slávenie zodpovedalo povahe a tradíciám rozličných národov, Konferencie biskupov môžu tieto požiadavky predkladať Apoštolskej stolici podľa bodu 40 Konštitúcie o posvätnej liturgii na súhlas k ich uvádzaniu, predovšetkým pre tie národy, ktorým sa evanjelium ohlasuje v najnovšej dobe.¹⁵¹ Nech sa pozorne zachovávajú osobitné normy stanovené v Inštrukcii o Rímskej liturgii a inkulturácii.¹⁵² Pri tom nech sa zachová to, čo nasleduje:

Najprv nech sa predloží Apoštolskej stolici predbežný návrh, aby sa po schválení pokračovalo vo vypracúvaní jednotlivých návrhov.

Po predložení a schválení týchto návrhov Svätou stolicou nech sa na stanovených miestach a v stanovenom čase robia experimenty. Po skončení experimentu Konferencia biskupov ho vyhodnotí a hotový výsledok predloží na posúdenie Apoštolskej stolici.¹⁵³

396. Ale prv než sa prejde k novým a zvlášť väčším prispôbeniam, nech sa naozaj dbá na to, aby bola múdro a riadne zriadená vhodná ustanovizeň kléru a veriacich, aby sa plne uplatňovali a zavádzali už predvídané možnosti a pastoračné normy, ktoré zodpovedajú duchu slávenia.

397. Nech sa zachováva princíp, podľa ktorého každá z miestnych cirkví musí byť v súlade so všeobecnou cirkvou nielen čo sa týka náuky viery a sviatosťných znakov, ale aj v tom, čo sa týka všeobecne prijatých zvykov trvalej a apoštolskej tradície. Tieto zvyky sa majú zachovávať nielen preto, aby sa zabránilo chybám, ale aj preto, aby sa odovzdávala celistvosť a pravdivosť viery, lebo zákon modlitby Cirkvi zodpovedá zákonu jej viery.¹⁵⁴

Rímsky rítus vytvára významnú a hodnotnú časť liturgického pokladu a dedičstva katolíckej Cirkvi, ktorého bohatstvá tak slúžia dobru všeobecnej cirkvi, že ich opustenie by spôsobilo Cirkvi veľkú škodu.

Tento rítus počas stáročí zachoval nielen liturgické zvyky, ktoré vznikli v Ríme, ale hlbokým, harmonickým a organickým spôsobom včlenil do seba niektoré iné, ktoré vznikali zo zvykov a talentov rozličných národov a miestnych cirkví, buď západných alebo východných, a tak si získal akúsi nadregionálnu povahu. Dnes sa jednotný výraz a identita tohto rítu nachádza v typických vydaniach liturgických kníh schválených autoritou Najvyššieho Veľkňaza a v príslušných liturgických knihách, ktoré sú schválené Konferenciami biskupov pre im prislúchajúce oblasti a uznané Apoštolskou stolicou.¹⁵⁵

398. Druhý vatikánsky koncil ustanovil nech sa nezavádzajú novoty, len ak si to vyžaduje skutočné a zaručené dobro Cirkvi. Treba dbať aj na to, aby nové formy určitým spôsobom organicky vyplývali z doteraz jestvujúcich.¹⁵⁶ A to nech sa aplikuje aj

¹⁵¹ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 37-40.

¹⁵² Porov. Kongregácia o Božom kulte a disciplíne sviatostí, inštr. *Varietates legitimae*, 25. jan.1994, č. 54, 62-69; AAS 87 (1995), s. 308-309, 311-313.

¹⁵³ Porov. *Tamže*, č. 66-68: AAS 87 (1995), s. 313.

¹⁵⁴ Porov. *Tamže*, č. 26-27: AAS 87 (1995), s. 298-299.

¹⁵⁵ Porov. JÁN PAVOL II., Apod. list *Vicesimus quintus annus*, 4. dec. 1989, č. 16: AAS 82 (1990) s. 912; porov. Kongregácia o Božom kulte a disciplíne sviatostí, inštr. *Varietates legitimae*, 25. jan.1994, č. 2, 36: AAS 87 (1995), s. 288, 302.

¹⁵⁶ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 23.

na prebiehajúcu inkulturáciu samotného rímskeho rítu.¹⁵⁷ Navyiac si inkulturácia žiada dostatok potrebného času, aby sa unáhlenosťou a nepozornosťou neporušila autentická liturgická tradícia.

A samotné skúmanie možnosti inkulturácie sa nemá usilovať o vytváranie nových obradových rodín, ale nech tak zvažuje kultúrne okolnosti, aby do misála alebo do iných liturgických kníh uvádzané prispôsobenia nepoškodili samotný rímsky rítus.¹⁵⁸

399. Teda Rímsky misál sa musí aj naďalej zachovávať hoci v rozličnosti reči¹⁵⁹ a aj v akejsi rozličnosti zvykov ako nástroj a jasný znak podstatnej jednoty a celistvosti rímskeho obradu.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Porov. Kongregácia o Božom kulte a disciplíne sviatostí, inštr. *Varietates legitimae*, 25. jan.1994, č. 46: AAS 87 (1995), s. 306.

¹⁵⁸ Porov. *Tamže*, č. 36: AAS 87 (1995), s. 302.

¹⁵⁹ Porov. *Tamže*, č. 54: AAS 87 (1995), s. 308-309.

¹⁶⁰ Porov. Druhý Vatik. koncil, Konšt. o posv. Liturgii *Sacrosanctum concilium*, č. 38; PAVOL VI., Ap. konšt. *Missale Romanum* .